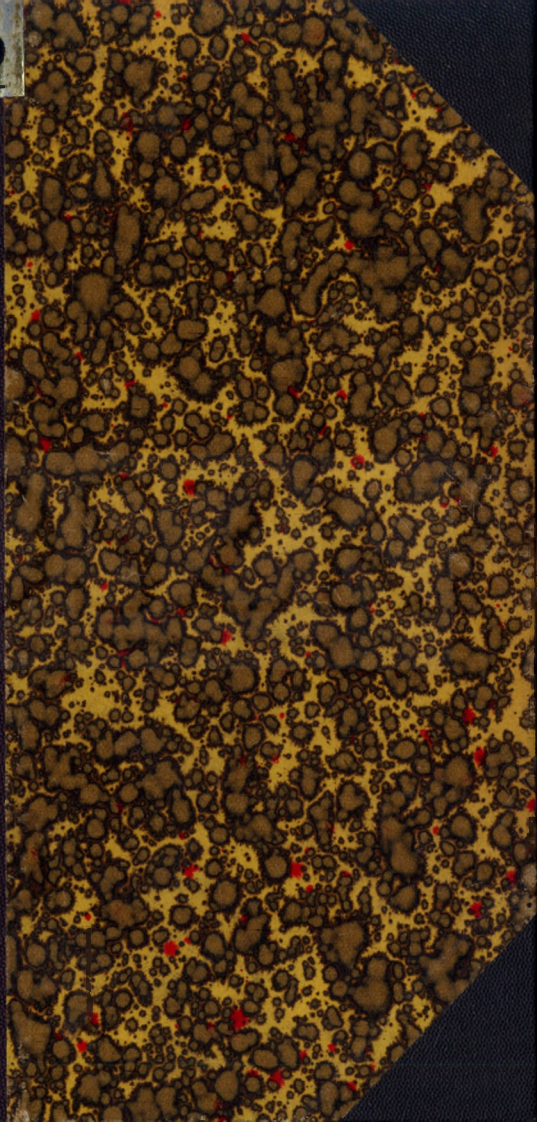

14993

Athenaeum

olvasótár

Prém

A nagy
Pálhalmy
fia

K

N. M.

AZ ATHENAEUM OLVASÓTÁRA.

A
NAGY PÁLHALMY FIA.

REGÉNY.

IRTA
PRÉM JÓZSEF.

BUDAPEST.

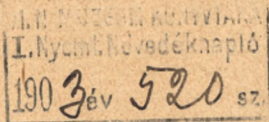
AZ ATHENAEUM IROD. ÉS NYOMDAI R.-T. KIADÁSA.

1903.

Az emberi tévedések büntetése
azért oly iszonyú, mert soha sincs
arányban a szív rossz vagy jó
indulataival.

14993/13a/1
25532

I.

Az idegen.

Az olyan kis városban, mint a milyen Maros-Káta, valósággal esemény számba megy, ha a nagyvendéglő étkező termében maga a potrohos gazda akaszt hófehér asztalkendőt a karjára és félretolva a különben fürge pinczéreket, nagybuzgón maga készül kiszolgálni valamely ujonnan érkezett vendéget.

Külön asztalnál, jól távol a törvényszéki biráktól s a megyei tisztviselőktől egymagában ült az ekkép kitüntetett jövevény. Minden szem ráesett, amint belépett. Senki sem ismerte. Csak azt látta mindenki, hogy igen előkelő és igen büszke ur. Külföldi emberek szoktak ilyen nyugodtan, majdnem feszesen ebédelni. Meg is eredt a találgatás:

— Ki lehet? Miért jött? Mit kereshet?

Aztán megkérdezték a vendéglőst; de ez csak futtában felelt:

— Nem szolgálhatok! A bejelentő lapot nem töltötte ki. Azt mondta: mindjárt tovább utazik. Én báró urnak tituláltam s nem tett ellenvetést, a főpinczér már grófnak szólította: ez ellen sem tiltakozott.

A társaság még kíváncsiabban nézte. Ilyen finom arczéllal valóban csak mágnás dicsekedhetik;

az angol módra nyírt bajusz azonban nem igen illett a hegyesre vágott francia szakálhoz. A maroskátai modern Alkibiadeszek ott a vendéglőben megütköztek ezen a stilszerűtlenségen. Ők valamennyien, a helybeli labda-rugó-, bicikli-, atléta- és evezős-klubok tagjai, lépést haladnak a legujabb divattal; s most olyan jelenség előtt álltak, melyet nem bírnak megfejtetni. Meg is indult egy kis vita s a suttogás már-már indiszkrét arányokat kezdett ölteni.

A magas termetű, domboru mellű, mintegy harmincötéves idegen férfiú is hallott egy-egy megjegyzést s ilyenkor sötét szemeit végig jártatta a kíváncsiakon, de csakhamar közönyösen nézett megint szét, nem törődve vele, hogy tovább is állandó figyelem tárgya. Lesték minden mozdulatát, a mint maga készítette el a salátáját, melyhez a legkülönbélebb fűszereket kívánta; és hallgatták mint rendeli meg a hal-pástétomot, az ürü-derekat, a gombás omelette-t, melyeknek sikere érdekében erélyes utasításokkal kedveskedett; végül tudomásul vették, hogy a Pommery-pezsgó mégis előbbre való, mint a Heidsick, föltéve, hogy valódi.

Az idegen aztán szemügyre vette a terem képeit, azokat az utálatos, olaj-nyomásu allegóriákat, melyek széles, aranyozott rámaikban terpeszkedtek a füstös falakon. A rámaikat pedig zöldes tüll-szövettel vonták be, nyilván azért, hogy ebben a rekkenő nyári időben a legyek be ne lepják. Az alacsonyra akasztott nagy tükrök aesthetikai hatását is ilyen óvó-intézkedéssel biztosították a vidéki gondos kezek. Különbözik a padozat rég nem látott suroló keféit. De az egyik sarokban oda támaszkodva állt a nagybögő, alatta meg a letakart czim-

balom, jeléül annak, hogy itt minden éjjel vigan folynak, czigány-zene mellett, a hazai dárídók.

A primás hamar neszét vette, hogy sohase látott vendég érkezett a városba. Megbámulta a nagy koffiereket és táskákat, melyek az angol bőr-ipar valóságos remekei, s a melyeken a külföldi első rangu szállók s a vasuti állomások színes czédulái tarkállanak. Megtudta, hogy az idegen mindenekelőtt gőzfürdőbe ment, aztán fölcserélte uti ruháját mostani sötét öltözetével. És sietett ebédelni. A primás fontosán szólt a főpinczérnek:

— Nagyon nagy ur lehet, hogy csupán erre a magános ebéd idejére így átöltözik. Hátha meghallgatna egy pár nótát? Mit gondol?

A válasz nem igen lehetett biztató, mert a primás megint elsomfordált.

Most a katonatisztek érkeztek, élükön az ezredessel... Ők is figyelmesek lettek az idegenre. A báró főhadnagy úgy sejtette, hogy már látta valahol. Ismeri is, de nem bir rájönni, hogy: honnan? Ez a végtelen sovány adatocska csakhamar a szomszéd asztalhoz is átjutott. Az a jó egyetértés, mely a maros-kátai fegyveres és nemfegyveres előkelőségek közt, szerencsére! fönnáll, most már közös ügygyé avatta a vendég kilétének megállapítását.

A türelmetlenek egyike megszólalt:

— Csak jönne már Szoboszlay bácsi! Ő mindjárt végére jár.

Mint minden vidéki város első társaságának, úgy a maros-kátainak is van egy veterán feje, aki a nap bizonyos órájában ott székel a nagy vendéglő éttermének főasztalánál, ott tartja rendes cercle-jét, ott mondja el új és régi adomáit és ott várja mindenki hódolatát.

Az öreg Szoboszlay Tamás báró, nyugalmazott főispán és elegánsan letört gavallér, már két évtized óta ilyen tekintély, sőt nagyhatalom. Aki megfordul Maros-Kátán és »ur«-nak tudja magát, az el nem mulaszthatja, hogy köteles tisztelgését el ne végezze nála. Az öreg ur mindenkit ismer, mindenkivel rokonságot tart, mindenkinek ügyét a szívén hordja, de persze csak annak, aki jelentkezik nála és ezzel a lépéssel uri voltát mintegy igazolja. Aki nem ismeri a városi szokást, annak ellenére, hogy gavallér, azt Szoboszlay bácsi maga keresi föl és viszi a társaságához.

— Erkölcsi kötelességem, — szokta mondani. — Mert Maros-Kátán csak holmi utazó ügynök és gabona-uzsorás ebédel egymaga!

Vajjon mi lesz már most, ha Szoboszlay bácsi megjön?

Az ajtó föltárult és a télen barna, nyáron fehér-kamáslis, kínos gonddal öltözött, ex-főispán szokatlanul gyorsan lépett be. Fehér, hatalmas bajuszán nagyot sodort, szürke czilinderét levette és monokliján keresztül nézte: hol is ül az idegen ur.

És a társaság nagy meglepetve látta, hogy a város, sőt a megye rigorózus Szoboszlay bácsi-ja egyenesen odalép a vendéghez, majd feléje nyújtja mindkét kezét és szívesen üdvözlí őt. A találkozás mindkét férfiúra igen örömdetes lehetett, mert az idegen, mint régi jó ismerőst fogadta az öreg urat, tisztelettcljesen föl is állt, és maga mellé ültette. Halkan és hosszan beszélgettek aztán. És az egész kíváncsi, türelmetlenkedő kompánia azon vette észre magát, hogy Szoboszlay Tamás báró tökéletesen megfecedkezett róla.

Csak amikor ebédjét elvégezte az idegen és elhagyta az éttermet, akkor lépett az öreg ur a törzsasztalokhoz és nagyfontosan szólt:

— Hát tudjátok-e ki ez? Nem is sejtitek? Nos, hát senki más, mint — Pálhalmy Kázmér!

A kiejtett név olyan hatással volt az összes vendégekre, mint valami parázs szenzáció. Ahány fej ott együtt volt, mindegyiknek agyában csak-ugy rajzani kezdtek a visszaemlékezések, s ahány száj szabad volt e nevezetes percekben, annyi vélemény és ítélet hangzott el. Valóságos tere-fere indult meg.

Mindenki ismerni akarta hiréből Pálhalmy Kázmért, a világlátott, a sokat emlegetett, a nemzetközi gavallért. Hát ez az? Ez ő! Csakugyan ő! Ki ne olvasott volna kalandjairól, melyeknek színhelye mind az öt világrész? Romantikus hőssé lett a magyar ifju, ki roppant vagyont örökölt s már huszonkét éves korában kiköltözött Párisba, végkép elfeledve Maros-Káta városát, az ő szerény szülőhelyét. S akkor sem tért vissza, még csak rövid látogatásra sem, amikor ezelőtt tíz esztendővel leleplezték édes atyjának, a nagy Pálhalmy Istvánnak az emléksobrát. Itt volt az egész ország, hogy a haza egyik büszkeségének, a szabadságharcz egykori fienként bajnokának emlékét dicsőítse, de Pálhalmy Kázmér, az egyetlen fiu, hiányzott... Nem jöhetett el Fiadelfiából, ahol a kiállításon szerepelt. A többi közt ő vezette karonfogva az Egyesült-Államok elnökének bűbajos leányát, akiről a lapok azt irták, hogy jegyet készül váltani az ifju magyar nábobbal. A hazai ünnepre Kázmér elküldte francia titkárját, s vele egy hatalmas koszorut, szalagján hibátlan magyar fölirattal. S a

titkár és koszoru pontosan és kifogástalanul képviselték gazdájukat Maros-Kátán.

A walesi herceg is sűrűn szerepelt a megereedt pletykálásban. Azokon a vadász-képeken, melyek külföldi lapokban megjelentek, az angol és német főurak közt csakugyan egy magyar gavallér is ott ékeskedett mindig, ami bizonyára hizelgő volt az itthon maradt honfikeblekre! Hát a montecarlói játék-barlang hívei közt hányszor olvasták Pálhalmy Kázmér nevét. Az egyik saisonban majd hogy szét nem robbantotta a bankot, a másokban elvesztette mindenét, de valami csuda-szerencse ismét talpra állította őt. Egy-egy külföldi híres botrány-pörben, melyet igazi gavallérok ellen indítottak, ő is szerepelt, de persze csak tanu gyanánt s mindannyiszor néhány hercegi barátját nagy buzgalommal tisztára mosta, ami csak jószívűségének a jele.

Egyszer mintha azt is világgá kürtölték volna, hogy Konstantinápolyban előkelő állással kínálta meg a szultán... Nemsokára rá Alexandriában és Kairóban látták az ott megfordult magyarok s nemcsak magánlevelek, de az ujságok is megemlékeztek róla, hogy, a Nilusban fürödve, épp akkor karolt át egy rengeteg gazdag orosz hercegkisasszonyt, amikor az a bizonyos krokodilus már-már elakarta kapni a mesés hozomány birtokosát. Ez a muszka hölgy is természetesen mennyasszonya lett a szabadítcnak. Különben tüdő-beteg volt a lány, de Egyiptom enyhe levegője meggyógyította. A mátkaságot a boldog pár aztán Szentpétervárt is folytatta, hol az orosz arisztokrácia el volt ragadtatva a cs. és kir. kamarástól és magyar lovagtól, akinek apja pedig 1849-ben vitézül har-

czolt a czár beözönlött kozákjai ellen. De fájdalom, a szentpétervári esküvő elmaradt, mert a menyasszony felgyógyulása csak látszólagos volt. A többit aztán a sorvadás végezte el.

Nem kerülhette el a sokat emlegetett hős, hogy a kaliforniai aranykeresők közzé is ne sorozzák. Milyen önfeláldozással készült ott, hogy milliárdos legyen! Néhány éven át halottnak is hitték. Részletes leírások járták be a világ összes ujságait, miként szenvedett hajótörést a saját yachtján, melynek kapitánya volt. A nagy Oczeán több vidékén látták a yacht roncsait... És tragikus esetét ismételve összetévesztették János kir. herczeg rejtélyes eltűnésével.

Végre a legenda a való élet terére hozta vissza Pálhalmy Kázmért. Az utolsó években leginkább a futtatások nagy szenzációival kapcsolták össze a nevét. Egyszer-másszor Budapesten is megfordult s mindig sokat nyert a lovaival, melyek egyike majd hogy Derby-győztes nem lett; máskor ismét olyan fogadásokat veszített el, hogy már-már csőd fenyegette. —

S az emberszólás és magasztalás e furcsa hangversenye addig folyt, míg csak győzte a szabadjára eresztett fantázia. Szoboszlay bácsi uj meg uj részeket csatolt a monda-körhöz. Csudás alakká emelte Maros-Káta híressé vált szülöttjét, akire méltán büszke lehet a város, sőt az egész megye. Szinte lelkesedett a messze világban kalandozott barátjáért.

— Becsületet szerzett mindenütt a magyar névnek! Én mondom azt nektek. Nem hiába a dicső Pálhalmy fia. Megmutatta, milyen a magyar gavallér! Tehette is a nagy örökségével. Hát még

a műveltsége, az előkelő föllépése hány legmagasabb kört nyitott meg előtte! Nem csodálom, hogy mindig hódított, asszonyok és férfiak közt egyaránt. Ahol csak megjelent, minden szem, minden elme, minden szív feléje fordult.

S ez alatt a világlátott Pálhalmy Kázmér fogadott bérkocsin végig hajtatott a városon. Nézte a poros utcákat, melyeken valaha, mint diák sétált szigorú pap-nevelőjével. És minden ház oly idegen volt előtte... Nézte a nagy templomot, melynek az ő családja volt a patronusa... Most ő a családfő, de hol már a család? A kegyuraság tiszte voltaképp az övé, de ki várja őt? Ki tud is csak róla? A délutáni harangszó olyan bántó e perczen!... És nézte a nagy tisztes épületeket, a kórházat az iskolát, az árvaházat, melyek mind az atyja jóvoltából állanak ott. De amint elhalad mellettük, az ablakokon kitekintő arcok némán, hidegen bámulnak rá.

A sétatér végéhez érve a kocsiban ülő Kázmér tekintete odatéved arra a szoborra, mely a gesztenyefák lombja közül feléje sötétlik... Sohase látta s tán nem is tudta e pillanatban: kit ábrázol? A por belepte a hajadon főt, mely büszkén áll a feszes nyakon, a jobb kéz előre nyul, mintha parancsoló mozdulatot tenne: »Itt élned s halnod kell!« De az utas most oly elcsigázott, hogy alig érdeklődik efféle érzékeny szimbolizmus iránt. Csak nézett fásultan.

S az érczalak úgy tekintett vissza rá, mint valami idegenre.

II.

Az utolsó menedék.

Meghasonlással szívében folytatta útját Kázmér. Senki sem sejtette, hogy az előkelő közöny mit takar. A kalandok vakmerő férfja, ki maga nagyrészt ártatlan abban, hogy minden lépését és ballépését oly szertelenül kiszínezték: teljesen megérett arra, hogy remete-életet kezdjen.

Ahová most indult, ott vége minden zajnak, minden szereplésnek. A kocsis valósággal jót tett minden ostorcsapással, amelylyel lovait serkentette, hogy minél hamarább vigyék oda a magános vendéget, a hol már csak csönd és nyugalom várja.

Két órán át majd a nap-sütötte országuton, majd a kanyargó Maros zöldes partja mentén, majd meg szeliden emelkedő szőlő-dombok alján haladt a könnyű kocsi. Faluk és majorok tünedeztek föl és maradtak el... Csak a lompos kutyák éktelen csaholása hallatszott még egy ideig. Kázmér egyik helyre sem volt kíváncsi. De aztán hatalmas hársfasor következett. Ennek végén látható Andrástelek, a Pálhalmyak ősi fészke... Ott kell betérnie Kázmérnak.

A falucska fehér házai már messziről kandikáltak elő, de csak szórványosan, mert a mint közelebb ért az utas, látta, hogy akácok, topolyák és

nyirfák körítik szokatlanul sűrűn. A Maros egyet kanyarodik itt és egész a nagy-rétig ellátogat. Szélesen folydogál az alvégi kertek alatt, termékenynyé áztatva az egész veteményes térséget. A berekben tömérdek a szárcsa, vadrucza, vadlud. Jó dolguk lehet itt a vadászembereknek, ha majd véget ér a tilalom s ötszörös viszhangot kelt a puskák durranása.

Kázmért egyszerre különös izgalom szállta meg. Egy fordulónál előtte állt a Pálhalmy-kastély. Tizenöt éve nem járt itt, de azóta semmi sem változott. A falu felől magas kőfal köríti a kétszáz év óta álló hosszú épületet, de kapuja tárva nyitva. Ugy emlékezett rá, hogy éjjel sem zárták be soha s a két szárny csak mutatóul támaszkodik a jázmin- és orgonabokrokhoz.

Amint a kocsi az udvarra ért, a komlóval befuttatott veranda felől lovagló ruhás uri ember közeledett.

Kázmér azonnal fölismerte benne unokaöccsét, Pálhalmy Jenőt. A házigazda nagy szemeket meresztett a vendégre.

— Én vagyok, én! — mosolygott Kázmér. — Csodálkozol, ugy-e?

— Bátyám!

És Pálhalmy Jenő azonnal átadta lovag ostorát a mellette álló legényének. Aztán rendreutasította a körölte türelmetlenkedő angol vizslákat és agarakat.

— Nem zavarlak, Jenő, csak menj lovagolni. Hallottam, hogy ez a főkedvtelésed. No meg a vadászat. Lesz-e sok fogoly az idén?

Ezek a mindennapi kérdések bántották Jenőt. Évek óta nem látta Kázmért, ki most így mutatja ki iránta ridegségét.

— Csak sétálj be. Itthon maradok.

Előre bocsátotta Kázmért. De az unokabátya visszafordult a legényhez, ki még ott állt.

— Itt van, fizesd ki a kocsist. Aztán szólj, ha a málhám megérkezik. Fuvaros hozza a vasut-ról. Nyittasd ki az összes szobáim ablakait! Ina-som mindjárt jön.

Jenő nagyot nézett.

— Hát mért nem irtál? Rendbehozattam volna mindent. Kocsit is küldtem volna. Ma éjjel csak maradj itt, az én lakásomban...

Ezalatt beértek a nappaliba, mely akkora volt, mint valami lovag-terem.

Kázmér alig birta visszafojtani idegességét és annál közönyösebb akart maradni.

— Kiváncsi vagy, miféle szél hozott? És csodálkozol, hogy valósággal letelepedni készülök itt? Mert itt maradok, kedves Jenőm, most már itt! Leszámoltam mindenkivel, magammal is — és főleg teveled. Nos, ugy-e tisztában vagyunk végre? Az árverésen te vetted meg a birtokomat — mert te voltál az első és fő-hitelezőm. Kielégítetted a többi mind. Nem tartozom senkinek — az igaz, hogy nincs is már semmim.

Jenő sietett a vigasztalással:

— Csalóddol! Ennek a kastélynak a fele a tiéd. Ezt el sem adhatod.

— Szerencse! Különben ezt is rögtön meg-vennéd. Te mindent megveszel.

— Jobb szeretted volna, ha idegen kézre jut minden? A Pálhalmyak ősi birtoka!... Lásd, Kázmér, még a magadéban lakol! Tizennégy szo-bád van itt. Az egész jobb szárny. Ha akarod: kőfalat emeltetek végig az udvaron, hadd lássák,

hogy külön fészked van. Aztán ott a park fele, a konyha-kert fele és ott a Csigamajor, a nagy szilvással, meg a malommal. Ha bérbe adod az egészset, még mindig ur lehetsz közöttünk . . . Vagy gazdálkodj magad, mint én. Ötezer forintod biztos, s ez sok pénz itt a megyében!

Kázmér egykedvűen hallgatta józan öcscsét.

— Szóval: még sem vagyok koldus! Ez is valami. Kivált, amikor az ember pihenni akar. Pihenni, igen, csak pihenni! És lassankint megszokni a szűkebb kört, az idylli életet, a falusi magányt. Egy kis vadászat, egy kis lovaglás, egy kis látogatás a szomszéd faluban — teszem Lanka-földön. Mi?

Jenő összerezszent. Kázmér észrevette s most annál élénkebben folytatta.

— Mi ujság oda át?

— Az öreg Boronkay Tasziló ki sem mozdul már a házból.

— Ej, ej! Én a bájos lányt tudakolom, te meg a köszvényes apát rántod elő! Ő róla beszélj, az isteni Melittáról! Mert, remélem, még mindig olyan böcs, olyan higgadt, olyan fenséges. Ah! És elrejtve él itt... itt, ebben az istenverte egyedülségben! De lám, ez még jó... Most már egészen rendén is van. Hiába biztattam annyiszor: nézzen ki egy kicsit külföldre, ha idehaza nem talál magához való okos férjet — jöjjön Bécsbe, Párisba, Londonba. Hadd versenyezzen egy kicsit a nagyvilág ragyogó asszonyaival — ó, mert tudna versenyezni — terringettét! Jól tette, hogy nem hallgatott rám, Most ott élne valahol messze franczia vagy angol férje mellett, és nekünk — ej, nekünk itt a magányban csak a köszvényes Tasziló bácsi maradna! Na ugye?

Jenő egyre jobban pirult a bosszuságtól. De semmit sem szólt. Csak nézte a kihívó modoru Kázmért, a kinek hirtelen betoppanása nagyon, de nagyon aggasztani kezdte. És nézte, hogy ez a tönkrement unokabátyja milyen hódító még mindig, milyen biztos a föllépésében. Önkénytelen összehasonlította magát vele és elkomorodott. Mintha nem is rokonok volnának.

A család ez ágából való fiainak, lányainak csak két típusa van. Az egyik fekete haju, szabályos vonásu, halavány arczbőrű. Ilyen Kázmér. A másik vörös, soványas és szeplős, de leggyakrabban sárgás pilláju és szemöldökű. Ilyen Jenő. Valami vesztfáli szentes báró-kisasszony, a Reckenstein-familiából, volt az egyik ősanyjuk. Ez hozta a hirtelen-szőke fürtöket, a szeplőre hajló finom bőrt, a szende, bátortalan tekintetet; de aztán kincseket is, tömérdeket, és sok-sok jóra való német erényt, ami olyan volt a magyar virtusra, mint az olaj a nekitüzesedni készülő tengelyre, megóvjá a kigyuladástól s a koci ismét vigan tovább haladhat. Tán ki is halt volna rég a Pálhalmy-család, ha ez a szerencsés német házasság meg nem esik.

A vesztfáli vér szívós, termékeny és mód nélkül higgadt. Föl se lázadt Jenő ereiben, míg Kázmér azt a furcsa beszédet folytatta. Az unokabátyja sötét szeme pedig meg-megvillant a kárörömtől, hogy ráriaszthat a gazdag rokonára. Jenő hamar fölocsudott az első ijedtségből s most már bizalommal nézett maga elé. Elvégre ő is érezte a maga értékét. És célzatosan szólt:

— Nem soká lesz egyedül Melitta. A napokban Ágnes is megjön.

Kázmér egyszerre abba hagyta a cinikus hangot.

— Elragadó gyermek! Szinte veszedelmes az ártatlan szépségével, a hiszékeny lelkével.

— Veszedelmes?

— Neked nem, hisz te gazdag vagy. Te nem ismered a kényszert, mely azt parancsolja: »Pajtás, itt csak tessék szépen ellenállni! Szép az a lány? Boldog lennél vele? Jó! Hát csak verd ki a fejedből!« Lásd, nekem efféléket üvölt a fülemből az a bizonyos kényszer!

— S te szereted Agnest?

— Ugy kérdezed, akár csak megtestesülése volnál annak a kényszernek. Hozzá is tehetnéd mindjárt: »Ha szereted — hát felejtse el és keress olyat, akinek vagyona is van, ha már Ágnesnek nincs!« ... Köszönöm a jó tanácsot. De még nem kérek belőle! Egyelőre még hadd higgyem, hogy szabad szeretnem Agnest. Mert ígész az a kis lány, a legkedvesebb zárda-növendék, akit valaha láttam! ... De nem is láttam, csak képzeltem — amíg ő vele nem találkoztam.

Jenő egyre jobban szorongott. Lovaglás után elakart menni Lankaföldre, mely félórányira feküdt Andrástelektől. Megigérte Melittának, akit szeretett és Boronkaynak, akivel estenkint sakkozni szokott. De félt, hogy Kázmér elkíséri... Jobb szeretné, ha előbb maga mehetne át a szomszéd kastélyba. És megszeretné tudni, hogy ott milyen véleménynyel vannak Kázmérról, akinek híre hozzájuk is hűségesen eljutott.

Kázmér szinte sejtette, hogy Jenő tervez valamit, azért egész nyiltan szólt:

— Ne hívj magaddal. Csak menj át Mellit-táékhoz.

— De kérlek, én —

— Tudom, odakészülsz! Én ma fáradt vagyok és kedvetlen. Isten ments, hogy az első látogatás hatását veszélyeztessenem.

Gonoszul mosolygott erre a tréfára. S a mikor látta, hogy Jenő zavarában nagyot nyel, hangos kacajra is fakadt...

— Már is megriadsz? Na, ne félj! Különben kitudja! Majd holnap, vagy holnapután átsétálok a rokonokhoz... Egyszer csak meg kell tisztelnem őket. Na ugye? Meglehet, hogy az első látogatás egyuttal az utolsó lesz... Addig is add át köteles hódolatomat Tasziló bácsinak, és csókold meg helyettem — de áhitattal ám! — Melitta klasszikusan szép kezét, melyet Minerva ő istensége is méltán irigyelhet tőle!

III.

Ágnes haza jön.

A Boronkay-kastély hosszú épület, kissé alacsony falakkal. Jobbra-balra egy-egy szárnya messze kiszögellik. Roppant magas, idomtalan teteje úgy ránehezedik, mintha minden órában agyon akarná nyomni az egész rezidenciát. A falakon vad-komló, futó rózsza, az ablakokon vastag rács, a folyosó ajtajain széles vaspántok, mintha most is labancz-támadásoktól félne a háznép. A szobák homályosak, legtöbbje nyirkos levegőjű. Mindenféle fülkék, rejtett kamarák nyílnak lapos tapéta ajtókkal, melyeket azonban jókor elárul a sárga kilincs körül támadt terjedelmes piszokfolt.

Minden szoba sarkában ott ékeskedik az öblös kandalló, amilyeneket a mult században állítottak. Ajtajok nincs, mert kívülről fütik; de mindegyiken fölváltva szent Flórián dombormívű képe látható, amint a tüzet oltja, vagy a hódoló Páris, almával a kezében s előtte a három istennő, akiknek erősen mithológiai jelmezük daczára koronkint ugyancsak melegük lehet. A képek fehérek még, de körülöttük ujjnyi vastagon sárgul-barnul az agyag, melylyel a repedéseket a lankaföldi fazekas minden ősszel hűségesen tatarozza.

Itt, ebben a kopottas szőnyegekkel borított, elhagyatottnak látszó, mégis előkelő, sok kincscsel telerakott kastélyban lakott a dúsgazdag Boronkay Tasziló. Amig leányát, Melittát, a kolostorban nevelték, nem engedett semmi ujitást.

— Jól van így is. Majd ha eladó lány lesz a háznál, akkor paradicsommá alakítjuk át az egész házat!

De aztán meghült a vadászaton, köszvényt kapott, a szemei is meggyöngültek és most egyre zsémbesebb. Hallani sem akar semmi ujitásról.

— Ugyse élek már soká. Addig legalább hadd legyen meg a békességem és a kényelemem!

Az öreg ur homlokán folytonos a ború. Szürke szemeiben a nyugtalanság láza. Vannak napjai a mikor senkit sem akar látni, csak Miklóst, az öreg lovászt, a kivel ilyenkor valami régi titokról, sötét családi eseményről beszél.

Erről a titokról, így nyaranta, a kastély egész udvara beszél érthetetlen, sejtelmes beszéddel, a milyen a szellő susogása, virág-illat lebbenése. A hová a szem néz, fehérítő olajfákat lát. Ezeket Tasziló szép és szerencsétlen testvérhuga, Malvin ültette. A szellő meg-meg lebbenti a virágjukban álló fák ezüstös leveleit, szétszórva az erős illatot, mely a rózsák, rezedák, liliumok és jázmin szagával vegyül össze.

Igy szerette ezt Malvin. Illat után szomjazott, a míg élt. És csodadolgokat beszélnek most is róla, mint fürdött rózsavízben, folyvást füstölgette a szobákat, szekrényeit telerakta szagos füvekkel. Egész patikája állt ott, a pacsuli-, mosusz- és más üvegekkel. Ágyában nem szalma- hanem virágzsák volt, és szárított rózsaleveleken feküdt. Félve suttog-

ták a cselédek a nagy titkot, mely nem is titok, a véres drámát, mely itt valamikor lefolyt. Ezt a vért, ezt akarta elfelejteni Malvin...

Szeretett az öreg Tasziló huga. A falu vénebb emberei még emlékeznek arra a délczeg német lovastisztre, aki el-eljött Maros-Kátáról lóháton. Ugy tudta mindenki, hogy Malvinnak a vőlegénye. De aztán hirtelen elmaradt. Malvin sirt, bánkódott s egyszer csak újból megjelent a német tiszt.

Akkor már mást is beszéltek a faluban. Sokszor látták egyedül a szerelmeseket az erdőben, éjjel is, holdvilágnál... Aztán jött az a rettenetes nap... Boronkay Tasziló számon kért mindent a csábítótól. Követelte, hogy vegye el feleségül Malvint, de egyuttal vérig sértette tanuk előtt. Ezt hát fegyverrel kellett jóvá tenni.

Ott lövöldöztek egymásra a bosszuló bátya és a német tiszt a lankaföldi erdő-szélen. Majd megkocsin hozták a kastélyba a haldoklót. Mire a verandáig vitték, ki is lehelte vétkes lelkét. A holdas éjszakák titkos látogatójára ott borult rá sikoltozva a szegény Malvin... Ott fogta föl a szive vérét csipkés keszkenőjével... ott átkozta meg maga-magát, hogy halálát okozta annak, akit szeretett.

Azt a vért, azt érezte, azt látta azóta mindig, mindig! Akkor adta rá szegény fejét, hogy elkábítsa magát. És nem vigasztalta meg az sem, hogy a kis Ágnes megszületett. Félt a gyermektől is. Minél jobban nőtt ez, annál buskomorabbá lett az anya. Retteget hogy valamikor Agnes is gyilkosnak fogja mondani. Ebből a hóbertjából aztán semmiféle orvos nem birta kigyógyítani. Még élt s már mint halottat gyászolták. S a mikor meghalt: mindenki megkönnyebbült.

Ágnes a kastélyban maradt. A törvénytelen gyermek, a ki most már a házigazda gyermeke. Fiatalabb Melittánál, aki úgy szereti, mint az édes testvérét. Az egész ház becézgette Ágnest, legjobban a korán özvegyiségre jutott Tasziló, aki megfosztotta a gyermeket atyjától, s most ő lett legönfeláldozóbb atyja. Hamar el is kényesztették a kis lányt, s ez nem sokára oly makranczos lett, hogy már csak Tasziló bácsi birt vele.

Egy esetre most is emlékszenek rá a házbeliek. Tíz éves volt a kis Ágnes a mikor egy izben összetűzött Melittával. Éretlen felindulás volt, de ő lefutott a havas parkba, hol övig járt a nagy hóban, daczoskodva, a míg el nem bukott. Sem kérésre, sem pirongatásra, sem fenyegetésre föl nem kelt és vissza sem jött. Végre Tasziló bácsi maga ment érte, s szelid szóval magához édesgette. Ott csüngött aztán a kis bohó az öreg ur nyakán, a ki behozta, mint valami ölbe való gyermeket. S Ágnes addig magához sem tért, míg el nem zokogta minden képzelt és igaz baját, s végre bocsánatot kért Melittától.

Boronkay Tasziló íróasztalán két színezett fénykép áll egymás mellett. Két fiatal, álmatag tekintetű nő, oly hasonló egymáshoz, mintha ugyanegy alak volna. Anya és leánya az.

— Szakasztott Malvin hugom vagy!

Ezzel szokott rápirítani valahányszor valami durczásságot vagy szeszélyességet követ el a kis lány.

De amikor Ágnes e szavakra összerendezzen: az öreg nagybácsi azonnal megbánja szigorát és engesztelni próbálja a makranczost.

— Ne nézz olyan komoran, csak ne úgy, kis hugocskám! Félek ettől a tekintettől — hisz amig

anyád élt, az utolsó hosszú tíz éven át soha más tekintetét nem láttam. Mosolyogj, Ágnes, neked mindig mosolyognod kell. Valamikor Malvin testvérem is mosolygott; azt az arcot, azt a tekintetet őrzöd meg számomra! És fölfrissül naponta elmémben, ha rád nézek. Ebben a mosolyban, a te édes mosolyodban él tovább ő, aki már halott...

Ágnesnek csapongó kedélye is csalhatatlan olyan volt, mint valamikor az elköltözötté; a makacssága, meg a sirvafakadása is úgy megdöbentette Taszilót, ahogy valamikor Malvin kétségbeesése riasztotta meg. Annak idején csak ő birta lecsillapítani a szerencsétlen testvért, és most kényeztetnie kellett a lányát, szeretettel, aggodalommal.

Valahányszor belefáradt az öreg ur a gondoskodásba, mindig azzal vigasztalta magát, hogy:

— Ráüött, egészen ő rá! Nem tehet róla, szegény Ágnes. Az anyja vére, az anyja természete, az anyja eszejárása... De a boldogsága — ó, az más lesz! Életemnek ez az egy célja van, ez az egy tartozásom, s én lerovom annak, akit én tettem boldogtalanná, mikor a becsületét akartam visszaállítani!

Igy aztán lassankint hozzászokott Tasziló, hogy Ágnesnek minden óhaját teljesítse. S a kis lány már csecsemő-éveitől fogva nem ismerte ezt a két szót: »Nem szabad!« vagy »Nem lehet!« Azzal az öntudattal nőtt fel, hogy az élet és a világ ő értte van, s a környezete csak arra való, hogy minden vágyát kilesse és valósítsa.

A kolostorban a türelmes apácák kétségbeesetek, amikor az első büntetést rárótták. Ágnes azzal állt bosszut, hogy nem evett, nem ivott há-

rom nap. Orvost hívtak; de ez semmi betegséget nem fedezett föl. Kérésre fogták a dolgot: hasztalan volt! Már a negyedik nap is beköszöntött s a makacsság még se hagyott alább. Most már belebetegedett Ágnes, s a leczke alatt elájult. Végre legjobb barátjánője, az egyetlen, akit szeretett s akinek befolyása volt rá: Szoboszlay Klárka, egy sugár természetű növendék lány rászánta magát, hogy megmenti. Addig kérte, addig sirt mellette s addig esküdözött, hogy ő se eszik egy falatot sem e rettenetes bőjt alatt, míg egyszer csak Ágnes zokogva fakadt és megölelte barátjánőjét. Az uzsona alatt aztán megbékült önmagával s az ádáz sorssal is.

De a kolostorban töltött évek sem birták átalakítani Ágnes daczos jellemét. Ehhez a daczhoz sok naiv bizalom járult, s mindazok, akik beletekintettek a lány lelkébe: aggódva gondoltak a jövőre, amikor az első csalódások ideje eljön.

És van-e rettentőbb ok az illúziók szétfoslására, mint a mikor egy szép és elkényesztetett leány megtudja, hogy nincs — hozománya, s ami lesz, az bizony szerény lesz és a tetejébe még kegyelemből kapja csak...

Ágnes anyja vagyontalan volt. Tasziló csak szivességből tartotta házánál. Ezt még nem tudja Ágnes és nem tudja egész élete rejtélyét. a sötét drámát! Sokszor beszélt erről Jenő az aggódó Melitával; s amikor Kázmér átjött látogatóba: a féltékeny unokaöcs attól tartott, hogy vége az eddigi csöndes napoknak a magányos kastélyban. —

Kázmér első megjelenése valóban meglepte az egész házat. Az öreg Tasziló hidegen, de nagy udvariassággal fogadta a kalandos rokont. Ez a

válogatott előzékenység ő vele szemközt szinte bántó volt. Kázmér el is határozta, hogy soha többé a lábát be nem teszi Lankaföld urának a kastélyába! De nem kellett több, minthogy Jenőnek elégedett, csöndes mosolyát lássa, és Kázmér büszke szívében azonnal föltámadt az ellentállás vágya. Ő vele mernek így bánni? Ezek azok az emberek, kiknek fogalmuk sincs róla mily ünnepezt férfiú volt csak nem rég a most lenézett remete! Összeszedte minden erejét, nehogy elárulja, ami bántja. És amikor Melittával végig ment a park fasorán minden szavával, tekintetével éreztette, hogy csak a szomszédok között szokásos tisztelgés kötelességét akarta leróni és bocsánatot kért az alkalmatlankodásért.

Melitta, aki kínosan hallgatta és nézte atyját, amíg benn voltak a szobában, most annál nyiltabban beszélt. Mentegette a beteges öreg urat és mindent elkövetett, hogy elégtételt adjon Kázmérnak. Észre se vették, mint halad az idő, ott a platán és gesztenye fák alatt. A vendég minduntalan azon kapta magát rajta, hogy mélyen bele néz a lány fürkésző szemeibe s ilyenkor ugy érezté, mintha valami titkos hang azt mondaná:

— Azért is jöjj el minél többször — egy valaki mindig szívesen lát!

Este felé Kázmér és Jenő együtt mentek haza Andrástelekre. Jenő komoran hallgatott, míg Kázmér csupa malicziából annál beszédesebb lett. Szánt-szándékkal Melittáról mondott véleményyt.

— Szébb, mint volt és tudja is, hogy szép. Olyan természetesnek találja maga is, mintha egyenesen az volna a rendeltetése, hogy szép legyen! Ismeri az értékét s ezt szeretem benne. Mernék

fogadni, hogy gyönyörködni szokott önmagában, ha a tükörbe néz . . . Nem csodálom: szereti a szépet . . .

— Ne folytasd! — fakadt ki Jenő. — Melitta nem hiu!

— Csak az ostobák hiuk. Melitta oly okos, hogy a saját szépségét is objektív szemmel nézi. Nem a saját érdemének tekinti, azért nem is röstelli, ha kedvét leli benne. Én legalább úgy képzelem, hogy naponta nézi ragyogó, hosszú metszésű szemeit és azok sötét pilláit. Elnézegeti telt, üde ajkait. S az a tükör bizonyosan tudna beszélni hőszin nyakról, fehér kebelről, melynek pihegését mámor nélkül nem lesheti férfi szem.

— Kázmér! Megtiltom —

Az unokabátya fölkaczagott.

— Mi jogon? Ej, ej! Hát már meg is tiltatsz valamit, kedves Jenő? Csak nem hatalmazott föl rá Melitta? Vagy tán az öreg ur?

Jenő előre ment, hogy ne is kelljen felelnie.

— Várj csak, öcsém! — és néhány lépéssel utolérte a haragvót. — Helyrehozom mindjárt az indiszkrécziót. Tudod mi tetszik nekem Melittán? Szívének, kedélyének pazarsága. Igazi varázsa van. S ha igazán hiu: akkor az semmi más, mint hogy mindenki előtt jóságosnak, rokonszenvesnek akar feltűnni. Mintha csak azt akarná, hogy ami okossággal, kedvességgel megajándékozta az élet: azt ne vonja meg fukaron az által, hogy nem érezteti senkivel. Azok közé a jó lelkek közé tartozik ez a lány, akiknek életszükségük, hogy nemes szívük fényét, melegségét rásugározta egész környezetükre. Merek fogadni, Melittát ma az tette boldoggá, hogy látta, mennyire kellemesen érintett

engem az ő nyájassága. Ismerem ezt a fajtát is! Vannak ilyen lények: szét akarnák osztani a lelkek kincseit köztünk, szegény nyomorult halandók között. Egy jó élcz csak azért jut eszükbe, hogy azzal valakinek derült pillanatokat szerezzenek; mosoly azért van ajkukon, hogy viszont elégedett mosolyt csaljon mások ajkára; tekintetük azért nyájas, hogy bizalmat keltsen abban is, akit ér; egy-egy uj és szép dalt csak azért tanulnak be a zongorán, hogy a saját élvezetüket mindenkivel közöljék; s a költészet és művészet minden szépségét csak akkor érzik igazán, amikor mást is látnak gyönyörködni benne. És ilyen Melitta. Eltaláltam?

Jenő megállt és szembe nézett Kázmérral, akire a hold most vetette sugarát:

— Olyan sokat beszéltél vele? Annyira érdekel?

— Csak semmi féltékenykedés! Mondtam én, hogy ez a sok fényes tulajdonság engem elkápráztat? Hohó, barátom! Én önző vagyok! Az asszonyt magamnak szeretem, csak én akarok gyönyörködni benne és nem szerettem soha azt, a kit sokan tudnának szeretni. Miért? Mert az ilyen maga is akarja, hogy hódoljanak neki... Eh! De mit fecsegek! Hát gondolhatok-e én szerelemre, amikor — —

Elhallgatott és gyorsabban indult lefelé az andrástelki lejtőn.

Néhány napra rá Kázmér megint odaát volt Melittánál. Mig beszélt a lánynyal minduntalan összehasonlította őt Agnessel. Annál jobban meglepte, amikor a pósta épp ezen a délutánon levelet hozott a »Sacré Coeur«-ból. Szólt pedig a levél ekkép:

Édes Melittám!

Sietve írok. Készülök a vizsgálatra. Még öt hét és örökre kiszabadulok a kolostorból! Ma kaptam levelet Szoboszlay Klárikától. Azt írja, hogy Kázmér ott van nálatok. Már a multkor ujságolta, hogy odaérkezett Maros-Kátára, de csak pár óráig maradt. Klárika figyelte is őt az ablakból. Látod, édesem, mindent tudok, amit előttem eltitkolsz! Vagy meglepetés akart lenni számomra? Kérlek, küldd el valamelyik ruhádat, nehogy mint szürke kolostori moly kelljen haza utaznom. Olyan nagy vagyok ám már, mint te, drága Melittám!

Csókol és ölel a te

Ágnesed.

1-ső. U. i. Sokat jár hozzátok Jenő?

2-ik. U. i. Mikor lesz az eljegyzésetek? Vagy meg se kért még Jenő? Ó, a gyáva! Na de csak kerüljek haza! Á.

Melitta mosolygott a csapongó kedélyü lány pajzán sorain. De mikor Kázmér kérdőn ránézett, egyszerre elkomolyodott. A levelet óvatosan eltette, de élénken fordult unokabátyjához:

— Nem is tudtam, hogy Ágnes ismer téged. Kázmér arcza földerült:

— Ő irt? A kis barátném?

Melitta meglepetve nézett rá:

— Ugy hát találkoztál vele?

— Voltam nála a kolostorban. Kétszer is: és mind a kétszer egészen véletlenül. Az öreg Szoboszlay bácsival jártam-keltem Budapesten. Most három éve. Egyszer eszébe jutott, hogy a lányát kell meg-

látogatnia. Elkísértem. Klárika igen szép leány, de a barátnéja Ágnes, még szebb volt. Kisütöttük aztán, hogy Ágnes rokonom. —

— Három éve ennek? — szólt Melitta. — És idehaza elhallgatta a kis lány, még előttem is! S másodszor: mikor láttad?

— Az idén a futtatások alatt. Mód nélkül unatkoztam egy vasárnap délelőtt s mert ott kóboroltam a városligetben, benéztem a »Sacré coeur« be.

— Erről sem írt Ágnes!

Kázmér mosolygott:

— Ej, hát nem tartja fontosnak az én látogatásaimat! Ilyen kis lánynak máson jár az esze, mint holmi komor unokabátyán.

Most már nevetett is Kázmér, mintha csak magát akarta volna czáfolni. Melitta jól látta, hogy szemei megcsillannak valami kedves érzés hatása alatt. A hódításhoz szokott rokon hiuságának mégis hizeleg a kis lány naiv ragaszkodása! Vagy tán több is az, mint hiuság? Az árva unokahug ritka szépséggé fejlődött. Elragadó jelenség lehet. Már karácsonkor is ilyennek találta mindenki, a mikor Ágnes ide haza volt. Bizonyára Kázmért is meg ejtette az ifjúság e csodás varázsa, mely a lány tekintetéből egész üde lényéből kisugárzik.

Melitta éles szemét nem kerülte el az az édes zavar, mely vendégét elfogta. És elgondolkodott: mi czélja lehet ez érdeklődésnek? Mi jó jöhet abból, ha Ágnes és Kázmér itt találkoznak majd? És hozzá sűrűn, minden nap? Elborult kedélylyel nézett Melitta a jövőbe — maga sem tudta miért? Öt hét még — hosszú öt hét — és ugy lehet, hogy oly jeleneteknek lesz a tanuja, amelyek mélyen meg fogják szomorítani...

De másképp történt. Az öt hétből néhány óra lett. Még délben távirat érkezett a »Sacré Coeur« főnöknőjétől, hogy a kolostorban járványos betegség lépett föl. A még egészséges növendékeket sietve haza bocsátják, nehogy ők is megkapják a bajt. Ágnest a holnapi vonattal küldi. Egy idős apácza kíséri a leánykát, de csak Maros-Kátáig, ahol a család átveheti őt, mert az apácza a legközelebbi vonattal visszatér. Melitta nem rejthette el izgalmát.

— Hát már holnap!

IV.

Viszontlátás.

A lankaföldi országot csak úgy porzott, amint a rekkenő meleg juliusi délutánon, a három paripa Maros-Káta felé vitte előkelő gazdáit.

Az öreg Miklós lovász jóval hátrább maradt; egyet-egyet köhécselt s nyeldeste a sárgás-fehér port, mely egész felhőt rögtönzött körülte. A patakmenti réten a Boronkay-ház cselédjei kalaplevéve néztek, egyik-másik a kaszájával odaintett az öreg felé: de Miklós észre sem vette őket és vaskos, deres fejét magasabbra emelve, buzgón nógatta lovát előre.

Apró kék szemével néha hunyorgatott s ráfüggesztette az előttè ügető társaságra, mintha minden egyes tagját figyelné. Nézte hányszor hajlik Kázmér ur Melitta kisasszony felé, aki középütt haladt s hányszor maradoz el egy-egy darabig nagykedvetlenül Jenő ur, ki rendesen akkor ágaszkodtatja sárgáját, amikor daliásabb, jobbkedvű társa vidáman beszélget a fiatal urnővel. S az öreg morgott magában:

— Hát csak nem birja vagy nem meri fölvenni a küzdést Kázmér urral?

Jól látta Miklós, hogy neki is ma-holnap vagy az egyikhez vagy a másikhoz kell szegődnie. Aki

kettejük közülök megnyeri Melitta kisasszony kezét: az fog uralkodni egész Lankaföldön! S az öreg lovász önkénytelenül végig jártatja tekintetét a messze elterülő rozs- és buzaföldeken, a tulsó részen zöldelő kukoricza-dülőkön, míg a szemközt sötétlő bükkös elzárja a látóhatárt. Már csak szép egy uradalom, alig van két-három külön az egész megyében!

Ilyen hozomány és ráadásul a megye egyik legderekabb leánya — ej, nem csoda, ha megindul most a vetélkedés! Persze nincs inyére a beteges apának, aki már rég elhatározta: kire bizza az egyetlen kincsét. És Miklós most már kezdte érteni a szigorú parancsot, melyet maga elé ismétel:

— Azon legyen az eszed, öreg szolgám, hogy mindent észrevégy, mindent meghallj, mindent megtudj, ami a házban történik!

S amíg a vén lovász üzte-füzte a gondolatait, bosszankodva, hogy a lányörzött kell játszania s talán még kémkednie is, ami sohase volt kenyere: Kázmér kedvére ingerkedett Melittával. Csupa figyelem és odaadás volt és ugyancsak elnémitotta Jenőt, aki már megint duzzogott, pedig ez éppen nem jól illik neki. Megszokta a világlátott Kázmér, hogy ahol ő megjelenik, ott más férfi rögtön a második helyre szorul. S amint észrevette, hogy Jenő hódolása, ha nincs is terhére Melittának, de valami nagy öröme sincsen: ő azonnal rajta volt, hogy ezt a hódolást egyszerűen fölöslegessé tegye. Bámulatosan értett hozzá, mint tüntesse föl a másik udvarló közeledését valóságos alkalmatlankodásnak. Nem kellett több, mint két-három látogatás, melyet szántszándékkal mindig Jenővel együtt tett meg és Kázmér meggyőződött, hogy Melittának merőben

más ideálja van a férfiről, mint amilyen a csöndes szomszéd és rokon.

Most is, e lovaglás alatt úgy vezette a társalgást, hogy a lány érezze, mennyire utjukban van a harmadik társ. Minduntalan olyan tárgyat vetett föl, olyan kérdést rántott elő, amelyről bővebben majd »máskor« fog szólni. És rendesen akkor szakította félbe az elbeszélést vagy a fejtegetést, amikor látta, hogy bájos hallgatójának kíváncsiságát felcsigázta. A véletlen úgy akarta, hogy Jenő épp ilyenkor kezdett figyelni s ez elég ok volt a hirtelen elhallgatásra...

Melittát mindez ingerelte. Kázmér pedig, szegénysége tudatában, kárörömmel pillantott a gazdag unokaöcsre. Figyelte a vékony vállu ifjút, a ki most is, erre a kirándulásra gonddal cziczomázta magát; ma is fekete bársony zubbonyt vett föl, melyet a por szürkére festett; aztán rózsát tűzött a gomblyukába; ujdonatuj keztyűt se mulasztott felhuzni, mely messziről virít. És nézte Kázmér azt a hosszukás, csontos, sovány arcot, mely most a szokottnál is jobban kipirult, de a szeplők el nem tüntek róla. A vizsga tekintet nem került el Jenő figyelmét. Valósággal zavarba jött. És szürke, apró szemeit mind bátortalanabbul emelte Melittára, mialatt tömött vereses bajuszát idegesen simítgatta és hosszú orráról minduntalan leejtette az arany toglalású csiptetőt.

Kázmér elnevette magát s e közben önkénytelenül visszarántotta lovát. Melitta is csöndesebb ügetésre fogta a deresét és kérdezte:

— Mi lelt egyszerre?

Közelebb is hajolt, hogy jobban hallja. Kázmér tovább nevetett.

— Eszembe jutott Jenő csufneve, amelylyel valamikor régen megtiszteltük.

— Mi az? mi az? — sürgette Melitta vidáman s el volt készülve egy gonoszkodó tréfára.

— Ej, minek ártsak vele Jennőnek, főleg — tenálad?

— Most már követelem, hogy megmondd!

Kázmér mosolyogva nézte az erélyes hangú lányt, aztán szólt:

— Tudod mit tesz a szalonka, ha gyanus neszt hall? Idegességében még hosszabbra és hegyesebbre nyújtja a csőrét. Jenő, mint híres szalonka-vadász csupa szimpiatiából ugyanezt teszi, a minthogy teheti is — s azért elneveztük »szalonkaorru«-nak.

E pillanatban utolérték Jenőt, aki kíváncsian odahajolt hozzájuk s amint Melitta egész közel, maga előtt látta Jenő fürkésző, ideges arczát: hirtelen ő is elnevette magát — annyira találónak és furcsának találta a hasonlatot. De aztán előre is vágatott a paripájával.

Többé nem is birt ránézni a jó fiura, anélkül, hogy teljesen megőrizze a komolyságát.

És Kázmér ördögös jókedvében így szólt önmagához:

— Kontár udvarló legyek és ne hódítsak meg többé egyetlen egy női szívet sem, ha ez az olcsó ötlet be nem ütött! Ah, milyen hiu még ez a tökéletes Melitta is! Ugy lehet, ez a bolondos tréfa többet árt Pálhalmy Jenőnek, mint hogyha az ő négyezer holdja egyszeribe a letört Pálhalmy Kázmér telekkönyvi lapjára kerülne!...

De aztán újra elcsüggedt. Kalandokhoz szokott lelke hamar fölpezsdült, de épp oly hamar el is fáradt megint... A káröröm is már csak afféle

fölvillanás volt. És minél tovább nézte Melittát, annál nagyobb fájdalommal gondolt rá, hogy Jenő előbb-utóbb mégis czélt fog érni. És Melitta is bele-törődik mindenbe. Ó igen! Ez az üde, jóságos leány-arc nem lesz izzóvá majd a férj csókjaira, de a csókok el fognak csattanni; s ez a hajlékony termet nem fog megremegni minden izében, ha a férj átöleli, de majd csak oda simul hozzá...

Düh és bosszu támadt föl Kázmér szívében — már nem is Jenő, de önmaga ellen, aki oly esze-veszetten élt eddig. Kívánhatna-e szebb, édesebb kikötőt annyi kóborlás után, mint ez a lankaföldi kastély, hol egy ily ragyogó, megnyugtató lány-mosoly kárpótolná a nagyvilág minden fényeért, izgalmaért...

A bükkfák koronáján átszállamlott a napvilág. Ott kergetőztek, forogtak a fényes karikák, játszadoztak, tova siklottak a sugár-sávok Melitta fátyolán, mely utána uszott; Melitta uszályán, mely feketén borult a paripára; Melitta arczán, mely a zöld lombok visszfényében még gyöngédebbnek tetszett. Az erdei friss illat körülöngette a lányt, és ajkai nyitva maradtak, orrocskáján a mozgó czimpák meg-megrezzentek, a mint szíttá a balzsamos levegőt.

Szép volt Melitta, de hát szereti-e Kázmér? Nem csupán irigység-e az, a mi vérét megmozdítja, hogy másnak több joga van reá? És nem szebb-e, nem fiatalabb-e, nem hódítóbb-e a pajzán Ágnes, akire mámoros vágygyal gondolt ma is egész nap? Maga is fölvetette mind e kérdéseket Kázmér... S a mint Ágnest maga elé képzelte: úgy érezte, hogy szíve, ez a fásult, meghasonlott szíve még dobogni is merészel... De hisz szegény Ágnes, egészen szegény! És törvénytelen árva!...

Ujra kiérték a poros országutra. Jenő hirtelen fölkiáltott:

— Nini! elkéstünk. Amott jön már a hintó. Most ér a hidra...

Kázmér fölémelkedett a nyergében:

— Integet! Nézd, Melitta!... Ej, még kiesik a hintóból a kis türelmetlen!

A hidnak, mely összeköti a Lanka-patak két partját, nincs karfája. De nem is kell. Olyan széles az a padló, hogy két hintó is elhaladhat egymás mellett. Így gondolják a maros-kátaiak s ebben a hitükben meg nem tántorítja az, hogy a mélységes patakból, melynek vize eszeveszett gyorsan rohan a közeli Marosba, egyhamar elő nem bukkan az, aki belepottyan. Nem halássza azt ki senki, s ha kibirja, amíg a folyóig viszi az ár, hát ott kihuzzák a halászok, ha éppen kezük ügyébe esik.

Melitta ijedten nézte, amint vidám huga ágaskodott s kendőjét lobogtatta. És épp a hid szélén hajt a kocsis!... De már tul is van rajta... Gyors ügetésbe közeledik a négyes fogat... A paripák is nekiiramodnak... Osszetalálkoztak.

— Ágnes!

— Melitta!

Örömkialtás halatszik innen is, onnan is. A kis leány ott a kocsiból csókolja a feléje hajló rokonát; nyájasan köszön Jenőnek és daczosan bólint fejével Kázmér felé. De rögtön megbánja ismét, fölnevet és engesztelően szól:

— A Csillagon jöttél, Kázmér? Az én paripám!

— Nem tudtam.

— Nem azért jöttél rajta? — És szeme könnyedén megrebbent a csalódás miatt. Aztán

hamar hozzátette: — Mégis örülök, hogy a Csillagot is láthatom. Jó napot, kicsi lovam!

És keztyüs kezével intett a tájtézkzó pejnek, mely kényesen emelgette fejét, nagyokat prüszkölt és harapta a zablát.

Üdvözlés után a társaság tovább készült indulni. De Ágnesnek makranczos ötlete támadt.

— Hát én egyedül üljek itt?

— Mint egy kis királynő! — nevetett Melitta. — És mi vagyunk a te kíséreted.

A kis királynőnek egy pillanatig tetszett e hízegés. Gunynak se vette. De aztán szólt:

— Ugyan szállj le, Melitta! Add át a lovadat Miklósnak és ülj ide mellém. Annyi mondani valóm van, de annyi!...

Jenő már készült leszökni a lováról, hogy lesegítse Melittát; de Kázmér megelőzte őt.

— Ide! ide! — rebegette a kis lány. — Hát szeretsz még mindig?

S mialatt megindult a menet a két lány újra csókot váltott.

— Nem bírtam elcsalni Klementin nővért, — kezdte aztán Ágnes. — Most is ott van az állomáson, de még ma vissza kell térnie.

Melitta egyre nézte hugát, aki csakugyan virágzó hajadonná nőtt fel. A küldött ruha is olyan mintha csak rászabták volna.

Ágnes közelebb hajolt Melittához.

— Hogyan férnek meg Kázmér és Jenő ott Andrástelken? Sokszor jönnek át hozzátok?

— Minden nap.

— És együtt? De nem féltékeny Jenő? Láttam az előbb, mily szemeket meresztettek egymásra. Tudod, hogy ez nagyon mulatságos? Sokat neve-

tünk majd rajtuk! Mondta Kázmér, hogy a multkor nálam volt? Nem mertem megirni édes atyádnak, mert épp akkor kaptam levelet tőle, a melyben zsörtölődik az új vendég miatt. Csoda, hogy még el nem riasztotta. Nyájásabb most vele Tasziló bácsi? No de majd megengesztelem én, ha haragszik rá!...

Nevetett, tréfált Ágnes. Oly bizalommal nézett bele ebbe a szép ragyogó világba, mint a madár az őserdőbe, amikor először röppen ki és sejtelve sincs még semmiféle veszedelemről.

A két lovas jobbra-balra haladt a hintó mellett, nem törődve a porral, melyet kitartó udvarias-sággal, versenyezve nyeltek. Az öreg Miklós már elvetette a gondját, hogy tovább is szemfüleskedjék. Fontolva ügetett és vezette a könnyű terhétől megszabadult paripát, messze elmaradva a társaságtól. Csak a mikor az országut kanyarodott egyet s hirtelen feltűnt Lankaföld s fönn a dombon a Boronkay-kastély: ő is neki eresztette a gyeplőt s egyszeribe ott termett a hintó mögött.

V.

Te vagy az én segítségem!

Ez alatt otthon Boronkay Tasziló egyedül ült az ebédlő-teremben, zárt ablakok mellett, hogy a kastély mögött elterülő parkból egy friss fuvalat se érhesse be. Az öreg ur lábait fölrakta a vánkossal bélelt székre s az üvegajtón át kitekintett az udvarra, hol minden perczben megállhat a négyeshintó. A várakozás és öröm daczára olyan megtörtnek látszik, mint egy aggastyán s mégis nyugtalan.

Szeretne fölugrani és kisietni a kapu elé, hogy onnan nézze: nem jön-e még Ágnes? De nem lehet föl. Épp ma végkép lenyüggözi a betegsége.

Végre ugatni kezdenek a kutyák s a kapu felé iramodnak, nem hallgatva a szolgáló s a mindenes kiabálására, amint rendreutasítják a neki-bőszült kuvaszokat. Kocsirobaj — s a fogat ott áll már a pitvar előtt.

Ágnes előre siet, hogy kézcsókkal üdvözlje nagybátyját, ki fölemelkedni készül, de aztán magával rántja a sugártermetű hajadont, és szeretettel csókolja meg a homlokát... Alig bir szólni az ámulattól és az örömtől, hogy ilyen imponáló megjelenésű hölgy lett az ő nevelt gyermeke.

Mig tanuk voltak jelen, az öreg ur csak általános dolgokat beszélt Ágnessel. Elmondatta a ko-

lostorban véghez vitt tréfákat is, melyeket a végzett növendék kacagtatón tudott előadni. Pompásan utánozta Ágnes a tanárait meg az apáczákat és kifogyhatatlan volt a kómikus fogásokban.

— Valóságos színész-talentum! — nevetett Tasziló.

De a mikor Kázmér is ráhagyta, hogy Ágnes igazi művésznő lehetne, sőt hozzá tette, hogy kész valami műkedvelői előadást rendezni a kastélyban: az öreg ur egyszerre nyugtalankodni kezdett. Rá-rá tévedt tekintete Kázmérra s azt vette észre, hogy nagyon is bizalmasan mosolyog Melittára, míg Jenő félreállt. Gyanu rohanta meg a beteges embert és elhallgatott.

Melitta kimélni akarta atyját s a kertbe hívta a társaságot.

— Terhedre vagyunk ugy-e, papácska? Megyünk már! Pihenj kissé. — Jer te is, Ágnes.

— Nem! Ágnes csak maradjon! — És Tasziló megfogta a távozni készülő leány kezét.

Ágnes leküzdötte vágyát, hogy ő is bejárja a gyönyörű parkot. Már szerette volna megbeszélni Kázmérral a műkedvelői előadást, kedve kerekedett zsörtölődni az unokabátyjával, aki tudtára sem adta, hogy ide jön, és szerette volna megtréfálni a jámbor Jenőt, aki még mindig fél, hogy kosarat kap és nem mer nyilatkozni... Mindez a sok pajzánság hirtelen és meggondolatlanul czikázott végig az utazás izgalmaitól fölhevült lányka agyán... De Tasziló erősen fogta a bájos fogoly kezét. S amint négy szem közt maradt vele, óvatosan körül nézett. Majd fölsziszsent:

— Szaggatás a lábamban! És már megint nyitva hagyták azt az ajtót! Tedd be csak, édes.

Ágnes odaszökött — betette.

— Most ide mellém! Igy... Jó, hogy jöttél! Mondhatom, türelmetlenül vártalak!

— Drága bácsi!

— Figyelj rám... Nem szeretem, hogy Kázmér minduntalan itt lebzsel...

Agnes ijedten emelkedett föl:

— Haragszol rá? Miért?

— Földönfutó... Koldus... Kalandor!

— Ó istenem! Bácsi, hisz olyan kedves ember.

— Igen, eltékozolt mindent és most mi bennünk reménykedik.

A lány erélyesen szólt közbe:

— Nem ismered, bácsi! Olyan büszke, oly önérzetes —

— Igen, csupa büszkeségből, csupa önérzetből elcsavarja majd Melitta fejét.

— De hisz mennyasszony! — tiltakozott Ágnes.

Tasziló azonban elkeseredve folytatta:

— Ne tudjak aludni egy hitvány órácskát se, ha meg nem érem, hogy betoppan hozzám, hangját remegőre készteni és kérni fog, hogy bízzam rá az egyik kincsemet.

— Melitta kezét akarná? Ugyan, bácsi! Hiszen Jenő —

— Jenő becsületes, Jenő jó! De mért idegeskedik tőle Melitta?

Ágnes csak most riadt meg:

— Kázmért szereti?

— De hiszen készen talál engem Kázmér öcsém! Haha! Arra való volna a Boronkay-birtok, hogy a Pálhalmy jószágot kövesse? Eluszszyć ez is kártyán, lóversenyen, bolondságon?... Azon legyen az eszed, Ágnesem, hogy mindent észrevégy, min-

dent meghallj, mindent megtudj, ami a házban történik! Te vagy az én szemes, éber kis madaram, aki minden utat beröppen, minden lugost bejár, s aki előtt nincs titok, amelynek egyszeribe meg ne tudnád a nyitját... Te vagy az én segítségem!

— Nem bizol Melittában?

— Kázmérban nem bizom! Ó, ismerem ezt a fajtát... ismerem!

Sötét emlék rohanta meg Taszilót. Életének legsötétebb emléke... Ez tette hirtelen olyan félénkké, ez tette olyan gyanakodóvá... És most tehetetlenül vergődve kiáltott föl:

— Nincs, nincs, a kiben bízhatnám! Senkim sincs, ha a lányom is mást akar, mint én... Mivé lettem!... De te megmaradsz nekem, Agnes... Te nem pártolsz el... Ugy-e nem?...

A lány már néhány percze halott-halaványan, lehajtott fejjel, guggolva ült ott. Meg se rezzent, mintha meg volna kövülve...

Boronkay Tasziló azonban semmit sem sejtett...

*

Késő éjjel Jenő és Kázmér ismét gyalog indultak haza András-telekre. Pompás, hűvös, csillagos éjszaka volt. A domb tetejére érve Jenő hirtelen fordított egyet a beszélgetésen.

— Mától fogva gyakrabban rándulsz át, ugy-e bár?

— Mért épen mátol fogva?

— Hát Ágnes?

Kázmér nem jött zavarba:

— Milyen eleven ördög! Milyen kíváncsi! És nekem csak lemondással szabad reá gondolnom! Nem is szeretnék olyan nevetségessé válni, mint te, édes Jenőm.

— Én?

— Persze nálad más az ok! De komolyan beszélek. Tisztába kell jönnöd. Javadat akarom. Az olyan derék nemes szívű fickó, mint te vagy, meg nem érdemli, hogy kudarczot valljon. Vetted észre ma is milyen ridegen bánt veled Melitta? Hát türheted ezt? Én, mint rokon, nem nézhetem a vergődésedet. Azt mondom: keress más lányt. Ha neked volnék s ha enyém volna a' te négy ezer holdad, egy perczig sem haboznám, hogy tettegyek a büszkeségemmel Melittán... Nekem, ah! nekem gondolnom sem szabad az ilyesmire! Én már csak mulattatok, enyelgek, nézem, mint kapkodják el az orrom elől a szép leányokat! Majd Melittát is elkapja valaki — az igazi! Mert, fájdalom, te nem vagy az, Jenőcském. Hanem mégis szerencsésebb kópé vagy, mint én!... Ha ott lennék most, a hol három év előtt voltam!... Ugyan ne vágj olyan siralmas arczot. Lásd, e miatt nevet rajtad Melitta is! Na hiszen, ha most látna! Itt és így, a sápadt hold világa mellett!

És kaczagott hozzá.

Jenő arczán a pirt sápadtság váltotta föl. A mi fájdalom napok óta gyötörte őt, azt mind újra érezte most, e tréfás törszurások alatt. Igazat kellett adnia Kázmérnak!

Az örökké szelidnek ismert unokaöcs vonásai eltorzultak, Szemeiből halálos gyűlölet villáma cikázott társa felé. S a mint elhaladtak a dombszakadék mellett: úgy érezte Jenő, hogy torkon kellene ragadnia ezt a fenhéjázó unokabátyját és birokra kelve vele, lerántani magával a tátongó mélységbe, a hová Jenő e perczben kívánczozott...

VI.

Veszedelmes játék.

Két csöndes hét mult el, a milyeneket csak falun élhet át az ember. Ezalatt Jenő meg-megszakította látogatásait s hogy távolmaradásának okát adja, hosszas kirándulásokat tett a környékre. Ha visszatért, legtöbbit foglalkozott Boronkayval, akinek mindnagyobb kedvence lett. Sakkozott vele, hallgatta az öreg ur adomáit, régi emlékeit. Kázmér ellenben mindjobban bemelegedett az udyarlásba. És kifogyhatatlan volt, hogy Melittát és Ágnest szórakoztassa.

A leleményes világfi mindennap új programmal állt elő. Vadászat, lovaglás, halászat, madárfogás egymást érték. Rendezett labdajátékot, amelyben a fiatal ispánné, a pap felesége s a szemérmes jegyző ur is részt vettek. Néhány nap alatt helyreállította a rég elpusztult kuglizót, meglepetésül a hölgyeknek. Ott buzgólkodott a két kertészszel meg a mindenessel. És maga ment Maros-Kátára, hogy a távirat útján megrendelt golyókat és bábokat elhozza. Hát még a mikor tennis-pályát épített!

Esténkint a szalonban kártyákkal, késekkel, zsebkendőkkel, gyűrűkkel egész szemfényvesztő előadásokat rögtönzött. Értett a gondolatolvasáshoz; majd meg a zongorán üzte mulattató tréfáit. Ami

párisi, bécsi kuplét valaha hallott, mind el tudta játszani s az ártatlanabbakat el is énekelte. Kivált »A herczegnő s a tenorista« kuplét pompásan adta elő:

Volt egy herczegnő — tralala! —
 Oly sikkes, oly kaczer.
 Az operette vonzotta őt,
 Zugó taps és babér.

Színpadra lépett — tralala! —
 És szíve lángra gyult.
 A tenorista oly deli —
 Mindjárt hozzá simult...

Volt mosoly, kacaj — tralala! —
 Ám folyt a sok duett.
 Mig egy szép nap a deli férj
 Örökre bérekedt.

A herczegnő szólt — tralala! —
 »Miből élsz most, szegény?«
 — Leszek, mi voltam ezelőtt:
 Vidám — szabólegény!

A kacagató szerelmi tragédia még az öreg Taszilót is megnevettette.

Kázmér fölforgatta az egész házat. Jó kedvre hangolt mindenkit, kivéve Jenőt, aki félelmesen hallgatott és minden tréfa elől kitért. Ez a hallgatagság szegyet ütött a rosszat sejtő Kázmér fejébe. Bántotta, hogy unokaöccse teljesen birja a házi ur bizalmát, míg ez ő irányában még mindig hideg.

— Rossz uton jársz! — szólt egy izben. — Az öreg urnál akarod behizelegni magad s azt hiszed: célzt érsz? Hát csak áskálódjál ellenem...

— Kázmér! — rivalt rá Jenő. De higgadt vére, mely most is csalhatatlanul vesztfáli vérnek

bizonyult, ismét lecsillapodott. — Tudd meg, hogy a nevedet se ejtem ki. Sem itt sem másutt!

És nem várva a választ, elsietett.

Aki engesztelőn tudná hangolni Taszilót, az senki más, mint Ágnes. Kázmér hamar tisztába jött uj tervével. Az a szeretet, melylyel a nagybátyja árva hugán csüng, ő iránta is megpuhítja az öreg ur szívét.

Tanácsosnak találta, hogy most már egyenlő figyelmet tanusítson a két lány iránt. Sőt Ágnes iránt egész tüntetve mutatta ki rokonszenvét. Elvégre bizonyos határig mindenkor elmehet; a rokoni vonzalom, ha még oly nyílt és határozott, még mindig nem szerelem. Ha félre találná érteni Ágnes: lesz elég ideje és módja is rá, hogy a dolgot visszaternelje a rendes utra. Rokonok közt ez is lehetséges. A czél egyelőre az, hogy Tasziló ellenszenve alább hagyjon. A milyen szeszélyes és könnyen ingerelhető az öreg ur: egy nap csak kinézi őt a házból, még mielőtt Melitta előtt nyilatkozott volna.

Mennyit segíthetne rajta a kis lány! Oly hízogón hajtja oda fejét arra a fehér, hosszú szakálra, kedveskedve letérdel a vánkossal bélelt támlásszék elé. És cseveg, csicsereg, jó kedvre deríti az öreg urat; kérve ezt, megköszönve azt. Mily könnyen belophatná ilyenkor abba a kételkedő, kicsinyléssel teli szivbe a jóindulatot és bizalmat Kázmér iránt!

És Ágnes egy este ott csüngött Tasziló nyakában és halkán mondta:

— Bácsi, édes aranyos bácsi! Hisz nem tehet róla szegény Kázmér, hogy annyi szerencsétlensége volt! Lásd, mennyire más most, milyen bánatos sokszor. Én tudom, hogy vigsága is, melyet az egész háznép előtt mutat, csak arra való, hogy

téged fölvidítson. Ugyan mi lenne mindnyájunkkal, ha ő nem volna itt? No ugy-e nyájasabb leszel vele, bácsi? Még csak sakkozni se hívod soha.

— Hát csak az a baj? No jól van, nevetett Tasziló. — Bár csak egész életében egyebet se játszott volna, mint sakkot és más lóval ne futtatott volna, mint a milyennel te akarod, hogy most futtason, itt a sakktáblán... Te kis boszorkány, te! Milyen ügyvéd lett belőled! Ha csak azt akarod, hogy sakkozzam vele — hm! Hát csak hívd el, Agnes, hadd verjem meg hamarosan néhány parthieban.

És e naptól fogva csakugyan változás állt be. Kázmér közelebb férközhetett leendő apósához s Melittára gondolva, hálás tekintettel csókolta Agnes kezét.

A játék megindult, de Kázmér és a lány közt is.

Tapasztalatlan, hiszékeny bohó, még tegnap gyermek, ma már ünnepeltetésre vágyó hajadon, tele ártatlan bizalommal s azzal a szilárd hittel, hogy akit ő szeret, annak okvetetlenül viszont kell őt szeretnie. És szemközt vele a szalónok hódításaihoz szokott lovagja, világfi a javából, aki kudarcot nem ismer s keserves könyteli éjszakákat szerzett sok asszonynak, leánynak.

Egy délután a park gesztenyefa-sorában sétált a két rokon. Agnes csapongó kedvvel tépdesett egy-egy alácsüngő levelet. Egyszerre megállt.

— Tudod-e, Kázmér, hogy ilyennek képzelem én a férjemet, amilyen te vagy! El ne bízd magad, te csak az unokabátyám vagy, de egyuttal mintája az én leendő uramnak. Ugy ám!

Kázmér ránézett és fölnevetett.

— Igen, igen! Hiába nevetsz! Ezentul mindenkit, aki hozzám közeledik, veled fogok összehasonlítani. Aki nem válik be: annak nincs kegyelem!

— Ej lám, te kis kegyetlen, te!

— Ó, én nagyon követelő vagyok. De újra mondom: el ne bízd magad. Hasztalan is tennéd, mert a te feleséged úgy se lennék soha. Először mert unokabátyám vagy...

— Hát ez akadály?

— Másodszor... De nem! Ezt nem szabad megtudnod...

Kázmért sokkal jobban elkényeztették imádottjai, semhogy az efféle tréfás visszautasítást is szokatlannak ne találta volna. Bántotta az előre kínált kosár: és sietett, hogy legalább tréfásan megtorolja. A szavakkal nem soká késett és fulánkról sem feledkezett meg.

— Hát visszautasítanál? De ne feledd, édes hugocskám, hogy minden visszautasítást megkérésnek kell megelőznie!

Agnes ajkába harapott s hirtelen oly komorra vált tekintete, hogy Kázmér rögtön megbánta az ingerkedést. Akarva, nem akarva egyetlen éles szóval felülkerekedett s ez elkedvetlenítette.

És zavar fogta el Ágnest, a megszégyenítés zavara. Ott állt, pirosan, mint a parázs és szeretett volna menekülni egy szó, egy tekintet nélkül.

Kázmér könnyörült rajta; hirtelen másra fordította a beszédet.

— Nem lovagolsz ki velünk?

Ágnest ez a felhívás meglepni látszott; de nem vette észre, hogy a kérdés valamikép összefüggésben áll azzal, amiről az elébb beszéltek.

— Te Mellitával mégy!

Nem kérdezte, csak úgy odavetette ezt Ágnes, mint ismert dolgot.

Most már figyelmessé lett Kázmér. A kis leány féltékeny! Csak rá kellett néznie s azonnal meggyőződött, hogy sejtelve nem csalja. Szinte fölösleges volt valami újabb kérdés, de azért kockáztatta:

— Velünk tartasz?

— Nem!

— Szeretnék látni a Cromvellen...

— Nem az én paripám.

— Hát melyik? A Csillag?

— Azt Melittának engedtem át, meg a Cromvellt is... Mindegyiket! Ki nem állhatom a lovaglást!

— Ha tudnád, mily elragadó vagy, ha vágatsz.

— Épp azért ne láss soha!

— Soha? Ej, Ágnes...

— Mondom, soha!

Ideje volt, hogy elsiessen. Még néhány daczos szó, és könyje irgalmatlanul odatolakodik a szemébe.

Nem birta volna elviselni ez újabb szégyent, hogy ez az udvariatlan, keményszivű unokabátyja elérzékenyedni lássa.

Szerencsére épp akkor haladt arra az öreg Miklós. Agnesnek e perczen fontos dolga akadt vele. A következő pillanatban Kázmér egyedül volt.

Miért féltékeny Melittára? Ez volt az első kérdés, mit magához intézett. Észrevette volna már mindenki a házban e titkolt frigy lassu szövődését? Vagy csak Ágnes tud eddig róla s nála is csak gyanu az egész, melyet féltékeny szive sugal? Kellemetlen gondolatok voltak; de Kázmérnak számolnia kellett velök. Ime, mások már számon tartják minden tettét, minden érzését, minden vágyát.

Voltak órái, amikor nem merte megvallani

magának, hogy Melitta keze az ő élete célja. Ha erőt vett rajta a kételkedés: még csak ámítani se merte szívét, hogy lappangó érzelmeit csakugyan viszonzozza az, akit Jenőtől elakar rabolni. És csüggedésében úgy tetszett, hogy istenkáromlás, amikor magáénak hiszi a büszke rokont.

Oly ügyetlenül játszott a szerelmest, ő, aki első sorban nagy óvatosságának köszönhetette, hogy minden szívbeli affaire-ből nemcsak győzelemmel, hanem, ami sokkal nehezebb, minden kellemtelenség nélkül menekült meg!

Agnes egész leplezetlenül a szemébe mondja: le vagy kötve Melittának! És Ágnes fél e viszonytól. Ha bántja: akkor hát Melitta nem ellenkezik, akkor remélhet és akkor boldog is!... Ugy van! Mi mást is jelentene Ágnes kifogása, amely már ajkain lebegett, de aztán hirtelen elhallgatott? Nem lenne a neijévé, először, mert unokabátyja; másodszor, mert... Miért nem mondta ki? Miért titkolta oly mohón és sütötte le szemét? Azt akarta mondani, hogy rájött: mennyire vonzódik Melittához s hogy nem akar utjában állani testvérének? De ha tudja ezt Ágnes, miért idézte elő mégis azt a jelenetet s miért bántotta a rokoni visszautasítás?

Kázmér mindezzel nem birt tisztába jönni. Minél tovább tépelődött, annál különösebbnek tetszett az egész. De megkönnyebbült, midőn a remény mindjobban átjárta a szívét s fényével besugározta ennek rejtekeit.

Mindama nők közt, akiket eddig szeretett, egy se imponált neki annyira, mint Melitta. Benne fölhalálta azt, aki eltudja feledtetni valamennyit, kire eddig szerelmét pazarolta. Kész lett volna szent fogadalmat tenni rá.

VII.

Te gazdag örökös léssz!

Alig egy-két napra rá, hogy Ágnest megtré-
félta, Kázmér négy kézre a zongorán játszott
Melittával.

Valami egyhangu, bánatos nótát próbáltak,
melyet az nap hallottak az arató leányoktól. Majd
Kázmér, majd Melitta talált egy-egy sort, miköz-
ben ujjai érintkeztek a billentyük fölött s mind-
hosszabban meg-megakadtak.

A hangok szakadozva, majd erősebben, majd
álmatagon szóltak. A férfi ajkán már egy félórája
ottlebegett egy édes szó. Egyedül voltak: csupán
ketten, Agnes a kertben Jenővel labdázott. Gond-
talan nevetése behallatszott a szobába.

Végre elröppent az az édes szó. Melitta hal-
lotta, de föl nem nézett, s míg ujjai keresték a
bánatos, együgyű nóta hangjait, halkan szólt:

— Elfeleltesd, hogy atyámtól kell majd meg-
kérned a kezemet?

Ez a kérdés azonnal egész ridegségében föl-
tárta mindkettőjük előtt a valót.

Boronkay Tasziló nem fog beleegyezni ebbe
a frigybe. Soha! Semmi szín alatt!

Ezt mindketten tudták. Mély hallgatás kö-
vette a vallomást. Csak ujjuk járt ide-oda a billen-

tyükön, anélkül, hogy ők maguk tudták volna, hogy mit cselekszenek, vagy miért cselekszik azt.

De mindketten jól tudták, hogy ugyanegy dologra gondolnak.

Végre kitört Kázmérből a keserűség, melyet azonban enyelgő tréfába burkolt:

— Igaz, a vagyon kérdése! Sorsom humora úgy akarja, hogy épp akkor szeressek beléd, akkor kívánjak nősülni, amikor már csak annyim van, hogy magam élhetek meg szerényen. Aztán a sok furcsa hír a könnyelműségemről! Ahová csak megyek, férfiak, asszonyok szeméből két ítéletet olvasok ki. Az egyik azt mondja: »Nini, mégis csak érdekes egy ember!«... Afféle »alak«-nak néznek, akit sokan megbámulnak, tán rokonszenvesnek is találnak; de csak »alak« vagyok előttük... A másik ítélet azt mondja: »Beh kár ezért a tanult, jó modoru urért!« Ezek mód nélkül sajnálják, hogy nem lettem képviselővé, miniszterré vagy nagybirtokos, hogy most gazdasági előharczos lehetnék vagy más ugynevezett hasznos tagja ennek a szegény nemzetnek és elfajuló társadalomnak. És ez a hallgatag közvélemény — ez szegi a nyakamat! Tasziló bácsi készpénznek vesz mindent, ami rosszat mondtak neki rólam; de majd kinyitom a szemét!

Melitta komolyan nézett a fenyegetőzőre.

— Ugy hát volna bátorságod, hogy belépj a gőgös, elfogult és hajthatatlan öreg urhoz, kérve őt, hogy adjon hozzád feleségül?

Kázmér e józan szavakra megdöbbsent. Egy pillanat alatt átérezte egész súlyos helyzetét, mely meg nem engedi neki, hogy erőszakoskodjék. hisz kockára tesz mindent. Sőt a vereség elmaradhatatlan.

Arra jónak találta mindenki, hogy a ház vendége legyen, hogy mint rokon kimutassa szeretetreméltóságát a család minden tagja iránt, élményei elmondásával mulattassa az egész társaságot, hogy tréfáival, zongorajátékával s derült kedélyével föllevenítse a lankaföldi kastély borult hangulatát; de hogy családi tűzhelyet alapítson s hogy e tűzhely öréül éppen Melittát válaszsza, ezt senki se tételezte föl róla az egész megyében!

De Melitta máskép gondolkodott.

Kedvencz terve volt, hogy a könnyelmű embert visszaadja igaz hivatásának s levegye róla az átkot, mely kalandok hajszolására ösztönzi. Amikor ez a vágy erőt vett rajta, azonnal számot vetett a hatalommal is, mely rendelkezésére áll, hogy e nemes czélját elérje.

Sokkal jobban ismerte befolyását unokabátyjára, semhogy kétségesnek találta volna vállalkozását. Lassankint beleélte magát abba a gondolatba, hogy »jobb utra téríti« Kázmért, a nagy Pálhalmy egyetlen fiát, és ezt az ártatlan igyekezetét most már élete főhivatásának tekintette.

Kecsegtette magát azzal, hogy Kázmér le tudna mondani mindarról, amit a szabadság kínál neki, mihelyt olyan lényre talál, akiért nem sajnálja meghozni ezt a nagy áldozatot.

És Melitta nem csalódott. Kázmér a derék lány oldalánál valóban mindenről megfélekedezett, ami a távolba vonzotta őt.

Itt volt az óra, amikor Melitta vágya teljesen valósulni készül. A rokoni köteléket egy sokkal szorosabb láncz váltja föl; egészen egymáséi lesznek; egymásra utalva, egymást támogatni hivatva. Nem kívánt ennél nagyobb boldogságot Melitta.

És most, amikor ennyire közel látta magát a célhoz: az a nagy és fő akadály hirtelen ledönthetetlennek tetszett előtte.

Az együgyü arató dalt még egyre találgatták ujjaik.

Kázmér szólalt meg újra.

— Elviszlek Bécsbe, Melitta. Uj körbe lépünk. ahol munkálkodhatom. Ha atyád csakugyan ellenkezik...

— Fog ellenkezni!

— Ne higgye ő, hogy vagyoni állapotunk nagy különbsége nekem nem fáj! Te gazdag örökös lélsz! Én már nem várhatok semmit. Érzem ennek a kínját. Ha tudtam volna valaha, hogy ilyen kegyetlenül bűnhődöm! Utamat állja boldogságom küszöbén! Hát hihettem-e valaha, hogy életem üdvét dobom el jó előre; hogy nyugalمامat prédálom el a versenygyepen; hogy életcélomat vetem oda a roulette-asztalra? s a te mindenható szerelmedet s új-életadó becsülésedet adom oda sok dőreségem áragyanánt?

— Csalódom. Az én szívem tán sohase szeretne, ha nem érezné, hogy neked erre a szerelemre szükséged van. Volnál gazdag s volnál atyám szemében az, akinek ő óhajtana: ki tudja: vajjon hozzáköt-ném-e életemet a tiedhez!

Kázmér szíve elfogódott. Ami sohase történt meg rajta: úgy érezte, hogy tekintetét valami fátyolozza. Köny legyen az? Köny az ő szemében?

Nem tudott szólni.

S amint a két lélek abban a néhány szóban kitárta mindazt, amit gondol és óhaj: ismét elnémultak.

Megtalálták egymást.

Most Melitta előállt nagy tervével.

— Lemondok arról, amit atyám évenként szánt nekem, ha az ő tetszése szerint mennék férjhez. Ez legyen az engesztelő áldozatunk!

Kázmér megrezzent. Mit akar ez a csodálatos leány? Lemond a vagyonáról? És sietett tiltakozni:

— Melitta! Nem, Nem!

— Ha engedetlen vagyok, nem kívánhatom, hogy atyai jószágában részesítsen. Nem fogadok el semmit addig, míg ő él.

— S én elfogadjam ez áldozatot? Soha!

— Nem bizol magadban, hogy feledhetni bírod majd e veszteséget! Ugy bizzál én bennem! Lásd, én hiszem, hogy te kárpótolni fogsz, még pedig teljesen!

Óriás, tarka labda repült be a nyitott ablakon. Utána Ágnes kaczaja hallatszott.

*

Melitta áldozatkészsége, mégis fölkelte Kázmér férfias büszkeségét. Nem akart hátramaradni a nemes elhatározások terén s komolyan gondolkodni kezdett, mikép változtasson életére. Bérbe adja kis birtokát, ebből kap ötezer forintot, aztán keres valami állást Budapesten. Lesz bankigazgató vagy más ilyesmi. Ohó! Hisz a jövő nem oly kétségbeejtő. Hát miért hívnák őt Pálhalmynak? Mért lenne éppenséggel a nagy Pálhalmy fia, ha e név varázsa most nem segítene rajta? És a roppant előkelő összeköttetések! Ugy van! Minden jóra fordul. Egyelőre szerényen él, míg az öreg ur haragszik, de hisz majd kibőjtölik a daczoskodását...

Vidám és reménykedő lett Kázmér s már boldognak is látszott.

Ágnesnek feltűnt e gyors átalakulás. Hosszan nézte Melittát, hogy kiolvassa szemeiből, amit jól sejtett s aminek gondolatára szíve összeszorult: vajjon Kázmér vele is csak enyeleg?

Sokszor meglepte a két szerelmest, amint el voltak merülve s Ágnes lépteire hirtelen fölrezenetek. A vallomás óta még jobban titkolták érzelmeiket. Napsugaras utjukon csak egy árny volt: Ágnes, kiről nem tudták, mikor toppan eléjük duzzogva, rakoncátlanul valamely bokorból vagy fa mögül?

Kázmér csalódott, mikor azt hitte, hogy első éles szavaival elidegeníti magától rokonát. A kis lányt ingerelte unokabátyjának ellentállása s most már a fejébe vette, hogy azért is meghódítja ideálját! Hiába kutatta: vajjon igazán szeretik-e egymást Melitta és Kázmér. Nem birt rájönni. Sőt néhány jelenetből, mely alatt a szerelmesek szándékosan kelletlen szerepet játszottak, azt következtette, hogy testvére se szerencsésebb, mint ő, a követelő.

Ez újabb reményt keltett benne. S táplálta e reményt még az, hogy Kázmér, merő politikából, hirtelen ismét melegebb kezdett lenni Ágnes iránt s a kis kémet ezzel le akarta kenyerezni. Ugy hitte, szüksége van rá, hogy Ágnes elámítsa, mert ha veszedelem vár rá, az csak tőle jöhet, aki egy daczos gyermek bosszuállásával idő előtt elárul mindent.

Ágnes készpénznek vette Kázmér bókjait, nyájaskodásait. Nem telt bele két hét s a mézédésnek talált szavak mérge beszivárgott a vérébe. Hamis képzetek, csalfa ábrándok, hitegető tervek egész rajjal szállták meg a makacs leány fejét, szívét.

Mert Ágnes már évek óta szerette Kázmért.

Azon a délutánon, amikor az öreg Szoboszlayval először jelent meg a kolostorban s a kis lányt rokonának ismerte föl: akkor kezdte szőni ábrándjait a növendék. S mint többi társa, aki jó korán álmodik egy-egy deli rokonról, ismerősről: Ágnes is híven megőrizte azt a képet, mely unokabátyjáról szívébe vésődött. Választania kellett valami eszményképet, hogy neki is legyen, mint pajtásainak, s ő habozás nélkül Kázmért választotta. És a kolostorkert elhagyottabb részein, látszólag a leczkét mondva föl, pajzán mosolylyal mindent elbeszélt Szoboszlay Klárikának, megosztva vele szíve édes titkait. Véd- és dacszövetséget kötöttek ott az intézet falai közt, de még az egész életre is. Egy napon lesz az esküvőjük, együtt indulnak nászutra s a gyermekeiket, ha leányok lesznek, kölcsönösen egymás nevére keresztelik...

Kázmér azonban igen szórakozott ábrándkép volt. Sokkal jobban el volt foglalva Melitta szerelmével s jövő terveivel, semhogy fontolóra vette volna: mit tesz?

Az ámítás nem esett nehezére, hisz Ágnes a legszeretetre méltóbb kis unokahug volt, akiben Melitta sok fényes tulajdonsága ellentétesen nyilvánult. Ezek megfigyelése és összehasonlítása élvezetet nyújtott a szerelem ingyenczének.

Ágnes a legboldogabbnak tudta magát. Vidám, pajkos volt. Nem birt ellenállani s tehetetlenül odaengedte magát a szenvedélynek, az elsőnek és egyetlennek, mely elragadta.

VIII.

A jázmin-virág.

Egy délután Ágnes alig birt magával. Valami végtelen boldog álma volt; de senkinek se akarta elmondani. Csak várt és leste, míg Kázmér hosszu sétalovaglásáról visszatér. Végre megjött. Amint lováról leszállt, egy jázmin-ágacskát adott át Agnesnek.

A leány meglepetve nézett rá, fölsikoltott és hirtelen Kázmér nyakába borult. Szerencsére, a lovászon kívül senki sem látta e különös jelenetet.

— Köszönöm, köszönöm! — rebegte egész diadallal. — Tehát nem csalódtam!

Az unokabátyát szinte elszédítette a kedveskedés e rohama. Érezte a lány ölelő karjainak kéjes érintését s a vér fejébe tódult. Mindaz a vágy, mely szívét átjárta: valahányszor Ágnesre gondolt — most újból megremegtette szívét... De Kázmér rögtön észre tért.

— Hát jelent valamit ez a jázmin?

— Hogy jelent-e? Hisz megálmodtam! Igen, ezen az éjszakán. És az álom teljesedett. Milyen boldog vagyok!

Es kezeivel tapsolt.

A jázmin-ág, melyet Kázmér egész véletlenül egy utszéli bokorról lovaglás-közben letépett, már a lány keblén ékeskedett.

— Álom? És mit álmodtál?

— Jer csak, elmondom. Menjünk a kertbe, ott elmesélem.

Megragadta Kázmér kezét és futásnak eredt.

A lugasban melléje ült és pirulás nélkül egész elfogulatlanul kezdte a beszédet:

— Rólad álmodtam, Kázmér. Együtt sétáltunk ketten egy fényes, nagy-nagy parkban. A sűrűben énekeltek a madarak. És csodálatos! én is, te is tisztán értettük a szavakat, mintha csak emberi nyelven szóltak volna. Azt mondták, hogy szeressük egymást — no ez egészen fölösleges biztatás volt, mert hisz mi úgy sem gyűlölködünk! Ugy-e Kázmér? És akkor ott a parkban — mindketten olyan boldogak voltunk! Én meg is mondtam neked, hogy az vagyok, — de te hallgattál és csak a szemeid árulták el, hogy te is boldog vagy. Aztán elmondtam neked, hogy szeretlek — de te most se szóltál semmit, csak néztél rám, mintha nem értenél. Ekkor újra szóltam, de egyszerre oly távol álltál tőlem, hogy nem is hallhattad. Utánad iramodtam s erre eltűntél... Helyetted egy szép leány állt elém, valami tündér, ez azt mondta: »Ő vissza fog térni, kezében jázmin-virággal, ha ezt a virágot átadja neked, akkor bizton szeret!« Örömben fölsikoltottam és — azonnal fölébredtem rá... Reggel el akartam neked mondani az álmot és szemrehányásokat is akartam tenni, hogy álmomban ilyen kegyetlen vagy irántam. Mert bosszus voltam, hogy előbb ébredtem föl, mint te visszatértél a jázmin-ággal... De most meg vagyok engesztelve! Mert ha álmomban el is maradtál, de a *valóságban* megjöttél, visszatértél, el is hoztad a virágot és át is adtad. Látod, Kázmér?

— S hiszesz az álmokban?

— De hisz valóság ez!

— Hát ha csak úgy véletlenül...

— Hát persze, hogy véletlenül szakítottad le azt az ágat és véletlenül is adtad át. Épen ez mutatja, hogy végzet munkája, valami magasabb hatalom intézkedése. Ó, én hiszek az ily babonában! Azt hiszed, elkértem volna azt a virágot, ha a kezedben látom és te magad nem kínálod? És miért adtad? Ki parancsolta? Nem sugta azt neked egy benső szózat? Hisz eddig soha semmiféle virágot nem adtál nekem! Hányszor volt rózsza a kezedben, hányszor ibolya a kalapod mellé tűzve; aztán vadászatról nem hozol-e mindig valami különös növényt? Miért nem jutott eddig eszedbe, hogy odanyujtsd nekem? Miért adtad nekem épen ma ezt a jázmint, ugyanazt, melyről álmodtam? Látnod ez a sors műve! Ez a virág a te szerelmi vallo-másod!

Soha olyan szeretetreméltó nem volt Ágnes, mint most, amikor gyermeki önfeledtséggel mindezt elcsevegte. Ugy hangzott, mint valami tréfa, mint valami ingerkedés; de szemeinek mély, sötét tüze félelmesen föllángolt, s amikor Kázmér bele-belepillantott e csodás szemekbe, egyre nagyobb nyugtalanság szállta meg.

Ez a lány rendületlenül hisz nemcsak a véletlen e különös szeszélyében, mely álmát egyszerre valónak tünteti föl; hanem hisz Kázmérban is, akinek szerelmében most már kételkedni sem tud, és hisz a saját érzelmeiben, melyek oly áhítatosak!

Érheti-e még csalódás Ágnest? El sem birná viselni a kis dőre.

Kázmér leverten, mint valami bűnös, hagyta el a lugast. Oly lángot szított könnyelműn, akarva, nem akarva, amelyből tűzvész támadhat!

El kell fojtania idején. —

Nehéz napok következtek reá, nézve. Hogyan gyógyítsa ki elvakult szerelméből Ágnest?

Tanácsot kellett kérnie Melittától.

Amint szobájába lépett, ahol fölkereste, Ágnest találta ott.

— Már tudja! — kiáltott föl a kis leány. — Elmondtam Melittának. És ő is örül. Sógornőd lesz!

Kázmér tekintete találkozott a Melittáéval.

Mindketten elpirultak és nem birtak szólni.

— És most bocsánatot is kell kérnem tőled, édes Melittám! Tudod-e, hogy azelőtt három hónappal roppant féltékeny voltam rád. Képzeld csak, azt hittem: Kázmér neked udvarol... Jaj de jó, hogy nem igaz!... És haragudtam Kázmérra is. Sőt azt mondtam neki — azaz csak mondani akartam, hogy e miatt soha se lennék a felesége. Most természetesen visszavonom a szavamat, bár ki se mondtam!

A helyzet mind kellemetlenebbé vált. Mit szóljon a két szerelmes? Meghagyják továbbra is balhitében? Vagy ábrándítsák ki kegyetlenül, egy-két gyilkos szóval?

De Ágnes annyira nem kételkedett abban, amit képzelete igaznak hitt, hogy föl se tűnt neki Kázmér zavara, ki kínosan mosolygott; sem Melitta erőltetett nyájassága, midőn a kis leány haját simogatta s egy-egy néma csókot nyomott homlokára és arczára.

— Megyek a bácsihoz. Most már nem szabad haragudnia Kázmérra.

— Ne menj!

— Még ne!

Kázmér és Melitta egyszerre mondták ki ezeket a szavakat. Tiltakozó és heves hangon ejthették ki, mert a kis leány meglepetve visszafordult az ajtó küszöbön. Aztán gyanus pillantás után ismét egész bizalmasan és enyelgően kérdezte:

— Hát tán előkészíteni akarjátok? Hisz ez nem szomorú hír!

— Ne menj, édes Ágnes! — szólt Kázmér s megfogta a leány kezét. — Hát nem tudod, hogy előbb a kérőnek kell szólania az apának?

— Igaz! A te dolgod.

— De miért oly hamar?

— Örömet akarok szerezni a bácsinak. Még soha semmi örömet nem okoztam neki. Hadd lásson végre boldognak! A napokban úgy is rajta kapott, amint sirtam és váltig kérdezte: mi bajom? Persze nem mondhattam meg. És a bácsi olyan szépen, nyájasan vigasztalt.

— No velem ugyan nem lesz nyájas! — vetette oda türelmetlenül Kázmér.

— Csak bizd rám!

— Mégis! Elő kell készítenünk, Ágnes.

A kis leány fölnevetett.

— Mondom! Ugy tekinted, mintha ez a megkérés a legszörnyűbb csapás volna! Szent Isten! Csak legyünk óvatosak, csak kimélettél, csak diplomatikusan közöljük vele! Oda méggy majd, Kázmér, lesütött szemmel, bátortalan léptekkel és halk hangon rákezded: »Tasziló bácsi! Kérem legyen elkészülve a legrosszabbra. Nem akarok ráijeszteni, de irtózatosszerű szerencsétlenség fenyegeti! Én... igen is, én szeretek valakit... s ez a valaki senki más,

mint . . . mint — de nem ájul el Tasziló bácsi? — nos, hát ez a valaki senki más, mint Ágnes! Ah, vegyen erőt magán, Tasziló bácsi és . . . kérem a nevelt leánya kezét!« . . . Hahaha! Pompás lenne!

Pajkosan utánozta Kázmér hangját s mozdulatait s oly kedvtelve játszta az egész különös jelenetet, hogy Melitta és Kázmér is mosolyogtak. De a következő pillanatban annál jobban megrezzentek, hogy édes titkuk most már napvilágra jön.

— Meglesem a legalkalmasabb napot — szólt Kázmér hamar föltalálva magát. — De ne avatkozzál bele, Ágnes. Én érettem kell engednie a bácsinak. Addig hadd maradjon titokban az egész.

— Igen ám, de a bácsi semmiért se haragszik annyira, mintha titkolnak valamit előtte! »Ami a hátam mögött történik, az mind árulás!« Ezt hajtogatja egyre s ma is mondta már. Azt hiszi, hogy szegény anyám se lett volna oly szerencsétlen, ha az egész ház el nem titkolt volna mindent.

Kázmér és Melitta hirtelen összenéztek. Aztán kérdezte Melitta:

— Miféle titokról beszélsz?

— Ej, még nem tudom tisztán, de valamit hallottam, valami igen szomorut. Ti is rejtegetitek előttem. De majd rájövök! . . . Magam nem akarok titkolódnizni, főleg a bácsi előtt nem. Félek, hogy nem a nyíltságunkkal, hanem hallgatásunkkal haragítjuk magunkra. Minden este hallom, amint Miklósra ráförmed, hogy mit is látott, mit hallott egész nap? Mi történt itt, meg ott? És haragosan rászól és kikergeti a szobából, ha semmi alattomos gonoszsággal nem tud kedveskedni neki . . . Hát ha majd mástól tudja meg, amit mi nem merünk bevallani!

Kázmér ismét tekintetet váltott Melittával. A kis leány szavai a legfenyégetőbb jóslat. A férfiú hevesen kapta föl fejét. Ágnes észrevette.

— Hát legyen úgy, ahogy te akarod, Kázmér. Én most fölkeresem a bácsit s megnézem: jó kedvű-e?

S a boldog gyermek kifutott a szobából.

A szerelmesek komolyan megbeszélték, mint segíthetnek a bajon. Ágnes lappangó kedélybetegsége ismét jelentkezik. Egyéb se kellett, mint az első szerelem kiméletlenül viharos szenvedélye, hogy ideggyöngesége a legnagyobb tulzásba ragadja. A rohamot, melyet a természet mért ellene, az ő szíve nem bírja el.

Kázmér lelkipurdalást érzett s még az nap egész erélylyel hozzálátott, hogy hibáját helyreüsse.

Lassu de következetes meghidegülés! Ez volt jelszava. Az orvosságot kis adagokban akarta beadni a betegnek.

A legszeretetreméltóbb emberek, ha ráadják a fejüket, hogy a kiállhatatlant játsszák: visszataszítóbbak tudnak lenni, mint más ellenszenves halandó. Megszoktuk nemes és kellemes tulajdonságaikat, s ezek nélkül el sem képzelhetjük őket; nem csoda ennél fogva, hogy a visszás kép, melyet hirtelen kapunk: bántó s a csalódás szinte elviselhetetlen.

És Kázmér tudott kellemetlen lenni. Ami csak rossz tulajdonság benne lappangott, azt erőszakkal is mind kitárta. Tudott léhán, könnyelműen gondolkodni. A kedvetlenséget és rossz hangulatot, annak százféle apró izetlenségeivel, egész művészettel mutogatta és mindig csak Ágnes jelenlétében, legtöbbször az ő rovására. A szegény

leány e mindsűrűbben ráomló méltatlanságok miatt nem egyszer keservesen zokogott.

Nem telt bele három hét és Ágnes rá se ismert többé Kázmérra.

De a hatás, az igazi, a célba vett hatás elmaradt! Ágnes most már fájdalommal szerette unokabátyját. Nem tudta, hogy annak gyakori levertsége csak tettetés, a figyelmetlensége csak szerep, közönye és kicsinylése mind-mind csak álarcz! Minél sűrűbben hullatta Ágnes nagy titokban a keserűség könnyeit, vonzalma annál mélyebbé vált.

Kázmér végre is elvesztette türelmét. A tettetés untatta. Az ő könnyüvérű természetének nyüg volt ez a magaviselet. Egy nap, akarata ellene, kijött sodrából.

— Édes Ágnes, hallgass meg! Téged mindenki még gyermeknek tart ebben a házban; én komolyabban veszek s azért nem akarlak tovább is ámítani. Mi egymáséi nem lehetünk soha! Az én életem más, mint a tied. Nekem már nincs reményem, neked még eddig nem is igen lehetett. Vagyonom nincs, állásom nincs, még otthont se alapíthattam. Olyan vagyok, mint a levél, melyet a szél majd fölkap, majd letesz; mindig ziláltan, sohase megnyugodva! Én sohasem is gondoltam rá, hogy benned oly érzelmeket keltsek, amelyeket nem viszonzozhatok, mért nem szabad azokat viszonznom! Ami csak javadra lehet ez életben: én azt mind kívánom neked, s amit én teljesíthetek, azt szíves készséggel teljesítem neked. De férjnek — ó, annak én magamat nem ajánlanám neked! Szerencsétlenné tennélek, te pedig édes, jó kis hugom, megérdemled, hogy boldog, nagyon boldog

légy! És az leszel, tudom én azt! Szerzek én neked hozzád való ifjút, aki szerencsésebb nálam, fiatalabb is, szebb is s hozzá gazdag. Bizzál bennem — ugy-e bizol, Ágnes?

Megfogta kezeit s a szemeibe nézett. A lány riadtan állt ott... Mintha nem hallotta, vagy nem értette volna, amit Kázmér mondott... Csak nézett merőn, ijedten.

Az unokabátya megdöbbsent ettől a tekintettől.

— Hát ellenségem vagy? — kiáltott föl most Ágnes.

— Csillapodjál édesem!

— Akkor hát ámítottál!

— Nem. De magad ámítottad szivedet...

Ágnes! Jó kis hugom! Felejtsd el ezt a játékot — mi más is volt? Ó, tudom, egy pár nap múlva, tán már holnap, nevetni fogsz fölötte.

— Holnap? És nevetni fogok?

Szemei kitágultak, amint kérdezte. Tulajdonkép nem is tudta, miért mondja e szavakat. Ép úgy mondhatott volna mást is, akármit. Kázmér is csak másnap értette meg.

Semmi se fátyolozta Ágnes tekintetét. Száraz, lázas fény csillogott azokban. A könny nélküli, néma kín.

IX.

Ágnes mindent megtud.

Szó nélkül hagyta el Ágnes a kegyetlenül őszinte Kázmért. Amit hallott: értelmetlenül, zürzavarként zugott a fülében. Nem is akarta már érteni; szeretne volna elfeledni — de nem szabadulhatott a hangoktól, melyek folyvást odaütődtek lelkéhez, mint rettenetes sulyos szikladarabok. Ha megkövezte volna Kázmér: ez sem lehetett volna irgalmatlanabb ítélet.

A csalódott lány nekiindult a nagy parkban. Fölkereste legsűrűbb helyeit és gondolkodni próbált. Mit tegyen? Mibe fogjon? Hisz már nem élet az, ami reá vár! Olyasmi érte, aminek a lehetősége soha még csak meg se villant az ő gyermekes agyában. És most a kétségbeesés tárult föl előtte.

Levetette magát a fűbe, arcát beletemette két tenyerébe és jajgatott az elviselhetetlen fájdalom alatt — de könny most sem enyhítette szenvedését. Tán egy óra is elmúlt így. Tehetetlen rabjául esett önmagának, aki semmire sem bírta magát elhatározni, pedig tennie kellett valamit, azt érezte; valami borzasztót, mely őt magát is megdöbbeníti.

Végre úgy teszett neki, hogy tanácsot kell még kérnie. Igen! Valaki előtt ki kell öntenie minden keservét. El kell mondania szíve titkát

— hátha még van segítség — hátha még remélhet is.

Összeszedte minden hátra levő erejét és bement Tasziló bácsihoz, kérte őt, hogy fogasson be, mert látogatóba akar menni Szoboszlay Klárikához.

Bucsu nélkül ment el. Föl se kereste Melittát, aki Kázmérral a park valamely rejtettebb helyén jár. Tán épen ő előle bujnak el! Félóra múlva Agnest már Nagy-Káta felé vitte a hintó. Tompa zsibbadtságba merülve ült a szerencsétlen lány, nézte a gyönyörű juniusi napot, a viruló mezőt, a feléje bologató erdőt — és föl nem tudott vidulni egy pillanatra sem. Milyen más volt mindez a szépség — alig három héttel azelőtt, amikor hazaérkezett és Kázmér mellette lovagolt, oly délczegen! Folytonosan ez a kép lebegett most előtte és szeretett volna fölsikoltani, hogy nem bir ettől sem szabadulni, hisz felejténie kell, felejténie örökre!

A Lanka-patak hidjára érve a zuhogó víz robaja kizavarta álmodozásából. A lovak lépésben haladtak. Agnes beletekintett a szélesen rohanó árba, mely az utolsó napok esőzése után félelmesen megnőtt. Még tegnap sárgás, zavaros volt ez a lármás víztömeg, de ma már egész tiszta, átlátszón zöldes, mint a tenger. Szédület fogta el Agnest, majd egy ellenállhatatlan vágy ragadta meg, egy kéjes gondolat, mely úgy érte őt, mint valami ütés, de nem fájt, sőt csillapító hatást érzett utána.

Hangot hallott, sejtelmes, biztató hangot, mely mintha így szólt volna:

— Egy lépés, csak egy lépés oda le, a hid széléről s a te mondhatatlan kínjaidnak vége! Tőled függ, csak te tőled — megteheted, amikor akarod!

Ez a gondolat bátorságot öntött beléje. Lelki tusája közben megnyugvást keresett abban, hogy még mindig ő intézheti az élete sorsát. Még van akarateréje, még bosszút is állhat, s ha kell: az élete árán, még meg is szabadulhat minden kínjától, ha már nem bírja elviselni.

Ezalatt rég áthaladt a hintó a karfa nélküli hidon. Már Nagy-Káta tornyai látszottak... A városvégi cigányviskók elmaradtak s Ágnes csak akkor ocsudott föl, amikor a főutcza nyitott ablakán megcsendült Szoboszlay Klárika hangja.

Az első kérdés, melyet benn a szobában intézett hozzá a jó barátné, ismét eszébe jutatta minden szerencsétlenségét és újból megrohanta a kétségbeesés.

— Mi lelt, Ágnes? Szólj, édes!

A vendég szó nélkül ráborult Klárikára. Ez ijedten kezdte csókolni a haját, az arczát, a szeméit és egyre nógatta:

— Beszélj, az istenért! Valami szerencsétlenség? Ágnes fölnézett.

— Ott — ott benn! — intett a belső szoba felé. — Nem szabad hallania senkinek. Jer, adj tanácsot.

A hálószoza meghitt csöndjében aztán mindent elmondott Ágnes. Egész folytatását annak a szép álomnak, mely a kolostorban kezdett szövődni és az iszonyu ébredést is, mely után most már csak a halál jöhet.

De ezt elhallgatta a szerencsétlen lány. Még Klárikának sem vallotta be: mi a szándéka. Ugy tett, mintha csak magyarázatot, csak véleményt akarna. Csak vigaszt és megnyugtatót kívánt. Folyvást egyet kérdezett:

— Milyen ember Kázmér? — Miért hitegetett? Mi térítette el tőlem? Tán gazdagabb Melitta? Miféle titkos ok lehet? Mert valami titok játszott közbe! Neked tudnod kell, Klárika!

Meg is ragadta kezét és erőszakkal követelte, mondjon el mindent, amit tud.

— Titok? És titkolták eddig előttem?

— Mit? Tán anyámról van szó? Nem ismerem szegényt... És atyámat sem. De borzasztót sejtek!

Klárika előtt hirtelen világossá lett minden.

— Ha ez az ok — ha e miatt hagyott el Kázmér, akkor nem érdemli meg, hogy bánkódj érte! Ah, hát a vagyon s a születés! És persze átpártolt Melittához — nála megtalálja mind a kettőt.

Jót akart Klárika, a legjobbat és most már leplezetlenül elmondta a sötét drámát, úgy amint megtörtént s amint az öreg Szoboszlay Tamás báró sokszor elmondta a családi asztalnál, valahányszor a lankaföldi kastély szoba került s az árvaságra jutott Ágnes sorsát találgatták.

Egy izma meg nem rándult Ágnes arczának, amint anyja és a katonatiszt szerelmi történetét hallotta. Csak a párbaj elmondásakor rezzent össze. Oly fásult volt már, hogy ezt a nagy szomorúságot is úgy fogadta, mint valami elkerülhetetlen csapást.

— Megölte atyámat? Tasziló bácsi ölte meg? És sirba kergette anyámat? Szegény vagyok és törvénytelen! Hát ez az? Ez az! És te tudtad, Klárika? Tudtad évek óta? A szegényt — az én szégyenemet!

Most sem sirt. Csudás erő szállta meg újra. Valami nagy elhatározás tükröződött a szemeiben. Klárika meglepetve nézett rá.

— Visszatérsz — és szemére lobbantasz mindent! Ne tedd, Agnes! Ő lányának fogadott. Jóvá akart tenni mindent. Anyád becsületét kellett megbosszulnia!

— Ne védelmezd! Visszatérek, igen! De tudnom kell, hol laknak szegény atyám rokonai?

— Az anyja él még.

— Az én nagyanyám? Hol? Mi a neve? Ismeritek?

— Stettenheim ezredesné, Bécsben. Özvegy asszony és jómódu. Atyám jól ismeri. Majd megírom neked a lakása címét is.

— És nem törődött sohasem az unokájával? Vagy elhazudták előtte, hogy létezem?

Felkaczagott kinyában.

Többé nem volt maradása. Hiába tartóztatta Klárika. Mintha üzné valaki, egy ismeretlen, erőszakos, démoni hatalom, szüntelen ösztökéli, hogy siessen, végezzen mielőbb! Rettenetes dolog, amit véghez kell vinnie, bármit — csak kábítsa el a lelkét vagy akár oltsa ki azt a zaklatott, nyomorult életet...

Haza menet a hidhoz érve: ismét belenézett a rohanó szép smaragdos árba. De most nem kívánczozott oda. Még van teendője. Csak előre, gyorsan!

És ott állt nemsokára Boronkay Tasziló előtt, abban az elzárt szobában, hol Malvin mama és Agnes arczképei előtt oly sokszor ül a beteg öreg ember.

— Ágnes! Ágnes! — kiáltott döbbenve az agg.

— Mindent tudok! Tudom azt is, miért nem tart méltónak Kázmér, hogy a felesége legyen. Hazudta, hogy szeret.

— Te neked? Ó, isten —

— Igaza van. Sem vagyonom, sem nevem!
Fattyú vagyok...

— Az én lányom vagy! Nevemet adtam.

— Cserébe, hogy megölted az atyámat! Tébo-
lyodottá tetted anyámat! Mert te fosztottál meg
szüleimtől, te, Tasziló bácsi, a te családi gőgöddel...
Nem viselhetem többé a nevedet! Nem akarok
atyám véres emléke ellen véteni, amikor annak a
nevét irom le a magamé gyanánt, aki halálra
küldte őt!... Nem fogadom el azt az alamizsnát
sem, amit hozományul szántál — nem maradhatok
a házadban, Tasziló bácsi!... Nem, nem, hisz itt
lehelte ki lelkét az én szerencsétlen atyám, itt
szenvedte végig martiromságát az a szomorú asz-
szony, aki életet adott...

— Gyermek! Ágnes!

— Nem vagyok már gyermek! A szerencsét-
lenség megtanított rá! Ez a család nem az én
családom. Fölkeresem a magamét!

Boronkay Tasziló fölemelkedett és kitárt ka-
rokkal indult Ágnes felé.

A lány borzadva nézett az őszbe borult, resz-
kető emberre.

— Meg ne érints! Vér tapad a kezedhez —
atyám vére!... Ó, irgalmas isten!

Elfödte arcját kezeivel és a szomszéd szobába
futott, magára zárva az ajtót.

E perczben lépett be Melitta s mögötte Káz-
mér. Még, semmit sem sejtettek. Kázmér kérdezte:
hol van Ágnes?

A megtört aggastyánban föltámadt a régi,
félelmes harag.

— Te kérded? Most, amikor szerencsétlenné

tetted? És őt is, Melittát, a szemem fényét — ah, veszélybe akarod dönteni házamat? Ne lássam a tekintetedet! Ne halljam a hangodat! Távozz! Távozz, ha mondom! Az én lányomat hiába kerülgeted . . . El innen! . . . El . . . el!

Visszahanyatlott a székébe, de onnan is szótlanul, egyet-egyet hörögve integetett fehér, csontos kezével. —

Még aznap elbucsuzott Kázmér Melittától. Minden reményük halomra dőlt! A leány egy szóval se birta marasztalni. Büntársnak érezte magát, mert miatta csalódott Ágnes, akinek sorsa most az öreg Taszilót is ágyba döntötte. S amikor távozott Kázmér, akit Melitta szíve fájdalmas szerelmével szeretett s akinek egész további életét akarta szentelni: úgy érezte a lány, hogy tekintete utolszor találkozik az övével, keze utolszor pihen az övében s az a csók is, melyet ajkára lehel, a legutolsó csók!

X.

Mulnak az évek.

Ismét csöndes, szomorú a lankaföldi kastély. Mulnak az évek. Csak Tasziló és Jenő sakkozó kedve nem változik, még a legsötétebb napokban sem. Sokszor ez az egyedüli vigasztaló, ez a kockákra osztott tábla s a mély stratégiai tudománnyal mozgatott figurák fekete és sárga csapata...

Maholnap a makacs, öreg házi gazda az életet és az embereket is csak efféle bábjátéknak tekinti.

És Melitta ott ül koronkint és nézi a két férfiú dermesztőn megfontolt lassu huzásait, miközben a sarokban álló nagy óra tompán ketyeg s a negyed, a fél és az egész órákat lármásan, rekedtesen üti pontosan minden este... minden este...

Ismét hárman vannak. Ágnes, a csapongó és kiszékeny, majd kétségbeesett és félelmes Ágnes elröppent. Nem maradt pusztá fenyegetés, hogy elszakad a családtól, mely nem az ő családja. Az első napokban sűrűn folyt a levelezés közte és Klárika közt, aztán titkos levelek mentek özv. Stettenheim ezredesnéhez Bécsbe, távirat is jött, melyet Klárika közvetített és egy nap szó nélkül eltűnt Ágnes.

Ebédre nem jött; vacsorára sem. Hová lett? Senki sem tudta megmondani. Keresték a kastély minden zugában, keresték a parkban, még a Lankapatak partjait is bejárták — de hiába!

Melitta megdöbbenve gondolt rá; hátha Kázmér után ment? De ez csak a féltékenység gyanuja volt. Végre Szoboszlay Klárika megnyugtatta a kétségbeesett családot, hogy nagymamájához menekült a lány.

Boronkay Tasziló majdnem kétségbeesett a szeszélyes lány e vakmerő lépése miatt. Ugy szeretete, akár az édes lányát, és jobban gondozta, dédelgette mint Melittát.

— Ez a hála? Ez? — kiáltott föl minduntalan. — Nem tudja megbocsátani nekem, hogy az anyja becsületét védtem és megboszultam akkor?... A sors döntött — nem én! Megöltem az atyját?... Hát nem az ölte-e meg azt az embert, hogy katonatiszt létére vétett a becsület ellen? És nem szenvedtem-e meg azt a szomorú lépést?... Hát meddig kell még vezekelnem?

Háborgott, folyvást háborgott Lankaföld ura. Már aggódott mindenki az életeért, amikor Ágnes-től levél érkezett. Bocsánatot kért a távozásáért, de nem volt maradása. Nem gyűlöli Tasziló bácsit, de gyötrelme helye rá nézve a kastély. Most már bevallja, hogy két ízben is ott állt a Lankapatak partján, meg akart halni — de visszariadt, mert eszébe jutott Tasziló bácsi, akit ennyire még sem akart megszorítani... Most már beletörődik a sorsába... Aztán érzékenyen leírta, mint fogadta özv. Stettenheimné... mint ismerte el unokájának... és mint kérte, hogy maradjon nála, vigasztalóul szívének, mely még egyre gyászolja szerencsétlenül elveszett, egyetlen fiát.

Boronkay Tasziló néhány napig nyugodtabb volt. De aztán sürgősen magához hívatta Pálhalmy Jenőt.

— Nem birok aludni, amig mindenről meg nem győződöm. Édes Jenő öcsém! Te minden évben elrándulsz néhányszor Bécsbe... Menj el most. Keresd föl az én elröppent madaramat. Tudj meg mindent. Beszélj azzal a jó szívű nagymamával: mi a szándoka? mi sors várhat nála Ágnesre? Mondd el, hogy én... én gondoskodom róla, ha kell még halálom előtt is... Csak menj és siess vissza majd! Értsd meg, Jenő, aludni akarok... aludni!

És Jenő még aznap este utra kelt. Három napig maradt oda s amikor megjött: minden szavával békét, nyugalmat, álmot hozott az öreg urnak. — —

Kázmérnak ezalatt ismét a nagyvilág, a kalandok országa adott vigaszt, szórakozást. Ami nemes terve volt, annak valószínűsítését most, midőn Melittát elvesztette, már nevetségesnek találta. Hát képes volna-e őt lekötni valami hivatal? Lehet-e örömet a rendes életben, amikor nincs kiért fáradjon, akivel örömeit megossza, s az egész lét sivár és céltalan előtte?

A jövő! Mit adhat az még neki? Tán idővel még is az övé lesz Melitta... Tán rászövődik lassan a feledés fátyola mindarra, ami szétdulta nemes tervét. Még ebben az egyben bízott koronkint...

Melitta is ebben reménykedett, bár sokszor úgy érezte, hogy az ősz apa vigasztalása most már egyedüli feladata életének.

De aztán új csapás jött. Az egyik tél nagyon megviselte az öreg urat.

— Meghalok, érzem, de az örök álom eljövetelekor csak azt óhajtom, hogy Melittát még boldognak lássam. Te benned bízom, Jenő! Csak te rád bízhatom a lányomat.

Ott voltak mindketten a karosszék előtt, amelyben Boronkay ült. Hallotta Melitta és hallotta Jenő is, akinek a szive megdobbant rá. Amióta Kázmér újra világgá ment: hasztalan epekedett Melittának egy tekintetért, mely melegebb legyen, mint rokoné szokott lenni. S most reménye lehet mégis!

És Jenő e naptól fogva bízni is kezdett. Tudta, hogy hosszú időbe fog kerülni, míg a meghasonlott szivü, szenvedésében daczos leányt megbirja nyerni; de nem csüggedt s be akarta várni, míg Melitta az apai óhajt utóbb mégis teljesíti.

Ha türelem és kitartás kellett, abban Jenő csodákat mivelt. Két éven át hűségesen, minden nap eljött a lankaföldi kastélyba. Ott eltöltötte a délutánt s az estét, és szívesen vesztette el a parthiekát, csak hogy egy nagyobb parthiet annál biztosabban elnyerjen. A leendő após nem éppen mulattató emlékeit is készséggel, a vesztfáli higgadt vérrel meghallgatta, miközben egy-egy csodálkozó fölkiáltást is kockáztatott, ha úgy hitte, hogy azzal az öreg urnak hizeleghet.

A megszokás és az, hogy más széptevő nem alkalmatlankodott Lankaföldön: elvégre is sikerrel kecsegtette Jenőt.

Melitta eleinte föllázadt arra a gondolatra, hogy atyja zsarnoki óhajának eleget tegyen. Hallani sem akart a házasságról. Két év múlva is szívvel-lélekkel Kázméron csüngött s figyelemmel kísérte minden léptét a nagyvilágban, bárhová ment.

Egy ideig leveleztek is egymással. De Melitta hiába biztatta őt, hogy nemes terveit valósítsa, most is, amikor nem épen ő érte teszi. Váltig figyelmeztette, mivel tartozik dicső atyja emlékének. Melitta most is azt akarta, hogy »méltó fiu« legyen belőle.

Kázmér azonban csakhamar megunta a sok jó tanácsot. Mind ritkábban irt, míg végre teljesen abban maradt a levelezés is.

A leány most már elveszettnek tartotta Kázmért. Nem mondott le róla, mert szerelmét hiven tisztán megtartotta, de belenyugodott sorsába.

Jenő hosszú időn át figyelte Melittát. Kiismerte kedélyét. Tudta, mikor kap levelet s látta mindegyiknek a hatását is. Amint aztán az életjelek minél nagyobb időközökben érkeztek, Melittta is mind nyugodtabb lett, míg végre teljes fásultság és közöny foglalta el szívét.

Még csak egyszer viharzott e szegény, nemes sziv fájdalma.

Egy Párisból hazaérkezett rokon azt a kiméletlen hirt hozta, hogy Kázmér nősülni készül. Változatosság kedvéért most valami francia marquisnéval kombinálta össze a mindent tudó pletyka. A menyasszony már tul van az első virágzás korán; sőt már a másodiktól is bucsuzni készül, de pénze tömérdek és rokonsága a legelőbbkelő. A Bourbonok és Orleansok valamelyes atyafisága elvégre is nem tréfa, s ha a marquisné alig egy évvel fiatalabb is a vőlegénynél, de még mindig hódító megjelenésü.

A lankaföldi kastély lakói soha oly szomoruan nem látták Melittát, mint e napon. És ez a szomorúsága egészen soha se hagyta el.

XI.

Légy kegyes, Melitta!

Az öreg Miklós lovász már kétszer végig ment a nagy ebédlő szőnyegén, óvatosan, halkán, nehogy lépteinek nesztét meghallják.

A szomszéd szoba ajtaján megállt s azzal az indiszkréczióval, melyre csak neki, a kastély legvénebb cselédjének van jussa, soká figyelt: vajjon nem kaphat-e el egy-két szót abból a nagyfontosságú beszélgetésből, mely odabenn folyik.

De csak hangokat hall. Majd Melitta kisasszony csengő, nyugodt hangját; majd meg Jenő urét. Érteni azonban éppenséggel egy kukkot se ért belőle.

Isten látja a lelkét: ez a hallgatódzás nem pusztán kíváncsiság. Ha valakinek, úgy neki fekszik a szívében mind az, ami a Boronkay- és Pálhalmy-családban történik. Évek óta folytonos tanuja a sok sóhajnak, de meg a könnynek is, mert Melitta ő előtt nem is röstelli s nem is titkolja. És senki se tudja jobban, mint ő, hogy tulajdonkép ki az oka ennek a nagy keserűségnek.

Azért hát előbb akarja tudni, mint bárki más: vajjon egyesítik-e újra a két rokoni czimert? Haza viszi-e Jenő ur Melitta kisasszonyt? Szinte csodának tetszik ez a kérdés Miklósnak s rázza

deres, vastag fejét. Nem képes elhinni, bármint akarja. Már hogy a menyasszonyi fátyol nem csak azt a szép leányt fogja ékesíteni, hanem elfogja takarni azt is, ami történt!

Csüggedő szive nem bir igazán reménykedni. Mind csak üres, badar szóbeszéd az, hogy az idő olyan orvos, aki akkor is begyógyítja a sebeket, amikor nem akarjuk. Mit gondolhat Melitta, most hogy fordul a dolog? Tán maga se tudja, hogy szive igazán szabad-e? El birta felejtetni Kázmért, akit szeretett, még pedig eső szerelmével, amely csak fájdalokat okozott neki? És Miklós egyre erősítgette magában ott az ajtó mellett: hogy igen, igen, azt a deli előkelő Kázmért, a család rossz szellemét, Melitta rég kivetette a szívéből! Ám az öreg lovász buzgalma mind kárba vészett. Maga se hitte el, hisz csak be kell hunynia a szemét s maga elé képzelni a két unokatestvért, hogy elnevesse magát, ha összehasonlítja őket...

Mit ér Jenő gazdagsága, jámbor, jó szive, amikor Kázmérnak olyan délczeg a termete! Hát még a sugárzó szemejárása s az a rátartóság. Akárcsak a fél megye volna az övé. Hát még ha lóháton ül! Nem csoda, ha még amerikai milliomosnők is bolondulnak utána. És ez a vékonydongájú, vörhenyes szakálu, szeplős arczu, savó-szín szemű Jenő akarja kidobni a nyeregből? De hiszen csak lenne itt a másik!

Amint Miklós mindezeket elgondolta s hol távozott, hol visszasompolygott az ajtóhoz: öreg szívét csak elfogta a szomorúság. Akár létre jön ez a házasság, akár nem: szerencse nem költözik a lankaföldi kastélyba! Hisz Melitta szörnyű boldogtalan lesz ezzel a férjével. Ő, a büszke, ural-

kodni vágyó leány meglegedjék ezzel a czingár emberkével? Hiszen már akkor kicsinyelte, amikor gyerekkori játszópajtások voltak...

Ott benn a szobában ezalatt Melitta ráadta a fejét, hogy okoskodjék. Ugy hitte, hogy afféle észszerű, józan összeköttetéstől tán még se kell örökké idegenkednie. Ilyennek tekintette ezt a viszonyt, de végleges megkötése elé mind nagyobb aggodalommal nézett.

Nappal még csak megtudta óvni azt a jótekonny közönyt, melyből a vőlegény reményt merít a jövőre nézve; de éjjel, mikor meghitt szobájában föllélekzett: visszatarthatatlanul előtört kebléből a keserv s csak Kázmérra gondolt, ő rá, aki minden álmában megjelent, sakinek majd tiltakozó, majd szálnalmasan mosolgó tekintete mindenütt kísérte őt!

Egyszerre neszt hallott megint az öreg lovász.

Hátha Jenő mégis kosarat kap? Tán kimélni akarja őt Melitta, hogy ily soká beszélget vele? De ime, a látogatás véget ért. Az ajtó nyílik. Jenő ur izgatottan, kipirult arcczal lép ki. Ez a pir határozottan nincs előnyére a fiatal ember arcának. De mintha szemeiből nem lemondást, hanem inkább reményt lehetne kiolvasni.

Reményt! Hát mivel kecsegtet az, ha mindjárt valósul is? Nyerhet-e többet Jenő, mint azt, hogy Melitta tőle telhetőleg túrni fogja e házasság minden örömét és elszántan fogja elviselni majd annak gyönyöreit is. Számíthat-e arra, hogy ez az elégedetlen, de nemes-szívű menyasszony valaha igaz szenvedélylyel, boldog érzettel simuljon hozzá? Nem volna-e jobb, ha leverten, csüggedetten hagyta volna el azt a szobát, ahová úgy is kételkedve lépett be?

— Még egy-két szót kell beszélnem atyámmal — szólt Melitta unokabátyjához. — Jöjjön vissza ide egy óra múlva és én megadom a végső választ. Rám bizza azt, Jenő? Nem ítél meg, ha őszinteségem majd fájdalmat okoz?

Jenő félénken nézett Melittára. Az unokahug nem tegezte őt, mint eddig. Ez a bizalmatlanság gyanuval töltötte el. Egy pillanatig kételkedett: vajjon ne tegyen-e kifogást ez utolsó, nem várt halasztás ellen? De Melitta oly tekintettel nézett rá, hogy Jenő elhallgatott és csak az ajtónál rebegte:

— Sétálok a parkban. Egy óra múlva itt leszek... Légy kegyes, Melitta!

Jenő végig járta a terjedelmes kert rejtektutjait. Meg-megállt a tisztásoknál, elnézegette a halastóban feketélő csónakot, melyen Melittával oly sok vízi sétát tettek; előgyelgett a kis zuhatag mellett, ahol először vallotta meg szerelmét, elmerengett a fenyves csoport alatt, amelynek illata most olyan sajátságosan izgatta. Agyon kellett ütnie egy órát, a leghosszabb, a legkínosabb órát, mely életében reá várt. Ugy tetszett neki, mintha az soha se érne véget!

Csak a szemeivel nézett mindent a kertben; de semmit se vett tudomásul. Folyvást Melitta lebegett előtte. Most nyit be atyja szobájába... Most beszélnek... Most fogadja tőle az apai elismerést, hogy engedelmes leánya. A panaszos, makacs öreg ur s a daczos leány egyetértenek... És még ma boldog lesz Jenő!... Boldognak kell lennie!...

Még nem telt el a kiszabott óra, amikor a gyötrődő ember izgatottan visszafordult. Minél jobban közeledett a válasz-nyerés percze, annál fájóbb-

ban érezte, hogy ez a hosszas küzdelem, ez a végső megfontolgatás tulajdonkép lealázó reá nézve! Hát ki kell csikarnia Melittától az »igen« szót? Nem szégyen-e reá nézve, hogy ott, ahol Kázmér, ez a pazarló, kalandor, mint hódító jelent meg; ott ő, a gazdag, az áldozatkész, csak ima és vezeklés által jut a célhoz? ...

Végre elmehetett a válaszáért, mielőtt egy kis daczra rászánhatta magát.

A válasz kedvező volt.

Melitta hallgatott atyjára s a boldogtalanságát titkoló leány egy köny, egy sóhaj nélkül jelentette ki, hogy kezét nyújtja Jenőnek.

Ha Boronkay Tasziló öreg szemeivel tudott volna olvasni Melitta tekintetében: bizonyára nem örült volna e kedvező fordulatnak. Metsző, hideg pillantás volt az, melylyel a leány feléje vágott. De az elérékenyedett apa eléggülten szólt:

— Így, most újra szívem bálványának tudlak! Ej, hát a gyermek mai nap már semmit se tegyen apja-anyja inyére! Igen, Melitta, boldog vagyok ma újra. Hisz édes anyád is kedvelte Jenőt; az ő akarata is teljesült. Ő is, tudom, ő is odafönn nyugodtan tekint le rád. Hát kettőnk megelégedése nem elég jutalom neked akkor is, ha e lépésedet félve-habozva tennéd meg?

A szívhez szóló szavakra is hideg, fásult maradt Melitta. Belátta, hogy atyjának igaza van; tudta, hogy boldogult anyja emlékének is hódol, de érezte, hogy a gyermeki engedelmisséggel oly áldozatot hoz, amilyenre csak a legkegyetlenebb apák és anyák kényszerítik a leányukat, merő jóakaratból. A szeretet kiméretlen zsarnoksága föllázította Melittát, de végre a lemondás égő fájdalmával, meg-

adta magát sorsának. Sokkal büszkébb, önérzetesebb volt, semhogy érezte volna Jenővel: milyen vértanúságot szenved ő érte.

Még a tekintete is derültebb lett, amint a vőlegényét megpillantotta; ezt az erősen kipirult ifjút, kinek minden szava czukor-édes volt és mosolyaival csak oly pazarlást vitt véghez, mint bonbonjaival.

Amikor a vőlegény fölfelé haladt a kastély kertre nyíló verandájának lépcsőjén: Melitta már eléje ment s be se várva, hogy Jenő szóljon, mintha valami érdekes ujságot mondana, így fogadta:

— Óhaja teljesül. Atyám és én mindenben egyetértünk.

— Ó, édes Melittám! — rebegte Jenő, a kin az egyórai önküzdelem láza csak most tört ki. — En angyalom, drága, jó rokonom! Milyen boldoggá foglak tenni... Régóta tartozom neked a viszonzással... amióta oly boldog vagyok, hogy csak közeledben lehetek...

— De Jenő! Csak nem tekinted adósságnak a te szerelmedet!

És Melitta mosolygott is hozzá.

Jenő csakhamar átlátta, hogy kitörése igen naiv és még zavartabb lett.

Olyan magasan állt fölötte Melitta! Ezt sokszor hódolva beismerte. S most, e válságos pillanatokban, szinte megdöbbent, ha rágondolt, hogy ő, az igénytelen emberke, akinek összes előnyei négyezer hold birtok: ennek a földi istennőnek ma-holnap ura lesz!

— Menj atyámhoz. Vár rád, — szólt Melitta, hogy a jelenetnek végét szakítsa.

Jenő megragadta menyasszonya kezét, csókot lehelt rá s távozott.

A menyasszony pedig utána se nézett. Ideje volt, hogy egyedül legyen, hogy szobájába meneküljön és ott elmondja önmagának mindazt, ami történt s ami történni fog.

Mert vannak dolgok, amelyekről bár magunk tettük meg, utólag el kell hitetnünk önmagunkkal, hogy csakugyan létrejöttek s hogy nem lehet változtatni rajtuk, soha többé!

Amint betette maga után az ajtót, úgy tetszett neki, mintha még se lenne egyedül. Ketten voltak ott a szobában: két ellenséges lény, akik most viaskodnak egymással s kezet nem foghatnak soha. Másodmagával zárkózott be Melitta, hisz két érzelem harczol lelkében s mindegyik erős, makacs, nem hajlandó a megadásra...

Mig el nem vetette a koczkát: nem is érezte sulyát annak, ami történt. Most azonban egész rideg valóságában tárult föl előtte a jövő, melytől rettegett. Hasztalan színezte ki a legszebben leendő házassága képét s hasztalan rakott árnyat az árnyra, amikor a multa visszagondolt... Jenő és Kázmér!... Mily megdöbbentő ellentét!

Ott hevert Melitta a kereveten s végig harczolta az utolsó nagy harczot, amelylyel még tartozott szívének, hogy aztán megkönnyebbüljön. Sűrű, fekete haja leomlott halvány arczára, melyet a támlára hajtott.

XII.

Vendég érkezett.

Jenő alig birta elviselni a boldogságot. Csoválva nézte menyasszonyát:

— Édes Melittám! Te oly gazdag vagy mindenben, hogy koldus-szegénynek ismerem szívemet, ha közeledben vagyok. Van percz, amikor nem érzek mást, mint azt, hogy le kellene borulnom előtted hódolattal és imádattal!

Hangja reszketett. A pir majd erősbült, majd egészen eltűnt arczáról. Melitta sokszor belemosolygott abba a bécsületes, színtelen két szemébe; de elkomorodott, amikor Jenő csupa udvariasságból szintén nevetett, ha mindjárt maga-magán is.

Gyakran, ha négy kézre játszott Melittával: széken fogta el arra a vakmerőségre, hogy ő, akinek összes művészete csak egy kis ügyességből áll, zavarni meri a tündérújjak játékát. A lány pedig sajnálattal nézte Jenő zavarát, aki elfogultságában minduntalan belesült a hangversenybe.

Serdülő korától fogva úgy képzelte Melitta, hogy a férfi, kihez a nő életét köti: olyan legyen, hogy a nő mint parancsolójára tekintsen föl rá. És hitte, hogy ilyen férfit szánt neki a sors; eszesebbet mint ő, az eszes; uralkodni vágyóbbat, mint ő, az uralkodni vágyó.

De már a jegygyűrű is ott csillog az ujján s az esküvő napját ma állapítják meg. A vőlegény már korán reggel átjött Andrástelekről, hogy az utolsó családi tanácskozásban szokott példás engedékenységevel ezuttal is elbájolja Taszilót, és gavallérhoz illő nagylelkűségével kegyesre hangolja Melittát.

A menyasszony azonban szobájában maradt. Siratta Kázmért, aki megfeledkezett esküiről, amelyeket úgy sem tarthatott meg. És siratta önmagát, hogy ő is hűtlen lett ígéretéhez, a multhoz, ideáljához és önmagához. Még egyszer, legeslegutoljára visszaidézi emlékezetébe az utóbbi évek minden óráját, amikor Kázmért először látta viszont, amikor meghallgatta vallomását ott, a zongora előtt, az arató-dal hangjainál. Ágnes labdája zavarta meg őket. És megriad, amint eszébe jut Ágnes szerelme és dőresége.

Minden, minden a lelki szeme elé kerül ott a szobájában, amig Jenő, mint boldog vőlegény, benn van Taszilónál; megbeszéli vele a hozomány kérdését s együttesen kitűzik az esküvő idejét. És Melitta nem tiltakozhatik, hogy ez mind hazugság, ámitás, melyet atyja, unokabátyja és ő maga is, velök egyetértve, de nem együtt érezve, elkövet!

Amikor az eljegyzés megtörtént s a hír szárnyára vette azt: egy hónapig mindenünnen érkeztek szerencsekívánatok. Ezek közt nem egy volt, amelynek sorai közt Melitta ott látta a megmérgezett tört. Kázmér ellenségei küldték ezt. Titkon örültek, hogy a korábban tervezett frigy nem létesült s hogy a kötendő házassággal örökre eltűnik a kalandor világfi minden reménye.

Most már egykedvűen kell fogadnia mindenféle üdvözléseket.

Sem nyerni, sem veszteni valója többé nincs. Jőjjön, aminek jönnie kell!

Csak néha, ha szemeit elkerülte az álom s hajnalig el-elmerengett a multon, halkan kérdezte magától: Vajjon tudja-e Kázmér? Hallotta-e már? Mit gondolhat? Belenyugodott ő is? Ő is?

— Az nem lehet!

Egész kiáltás volt ez a tiltakozás és Melitta megijedt a saját hangjától. Lámpát kellett gyújtania s valamikönyvetelővennie, hogy másfelé terelje gondolatait.

Nappal már vége volt a kisértésnek.

Jenő oly figyelmes, oly előzékeny. Becsületes, egyszerü szívének igaz szerelme oly szerényen nyilvánul mindenben, amit beszél, tesz, hogy Melittát néha meg is indítja.

Minél jobban közeledett az esküvő napja, Jenőt annál gyakrabban rohanta meg az elfogultság s oly szeliden nézett, mintha bocsánatot akarna kérni, hogy az élet ily nagy boldogsággal készül kitüntetni őt. Meg volt győződve, hogy ezt a kitüntetést teljességgel meg sem érdemli. És nem vette észre a szánó mosolyt menyasszonya arcán, amikor efféle szerénységi rohamát el is beszélte.

Az esküvő előtti reggelen az öreg Miklós azt a vakmerőséget követte el, hogy a rendes óránál jóval előbb végig tipegett a hosszú folyosón, mely Melitta szobáihoz vezet. Be is nyitott az egyik terembe s a hálószoba ajtaján kopogtatott.

— Ki az? — szólalt meg Melitta.

— Én. Csak azt akarom megmondani, hogy Kázmér ur megérkezett ám az éjjel! Oda át van Andrástelken!

S amit senki még csak sejteni sem mert, a reggeli órákban Kázmér már átjött Lankaföldre.

Melitta az ablakon át látta, amint paripáján befordult a kastély udvarába.

El volt készülve erre a látogatásra. Várta a jövevényt.

Érezte, hogy sorsa most dől el. Akárhogyan fordul a koczka, rosszabbra nem fordulhat már. Mire határozza el magát Kázmérral szemközt? Visszautasítsa őt, amikor szereti? S nem adta-e szavát Jenőnek? De hát ez a szóadás nem a legnagyobb árulás-e, melyet éppen Kázméron követett el?

Ezt az árulást jött számon kérni imádója.

Melitta nem tudott vagy nem akart megállapodásra jutni: mit tegyen? Csak azt tudta, hogy nagy kötelessége van Jenő iránt s e kötelesség teljesítésében támogatja őt atyja akarata és kényszeríti rá a gyermeki szeretet.

Lehetséges-e, hogy ezek ellenében önfeláldozóan, szíve vonzalmát követve, cselekedjék?

A tusa ott tombolt szíve fenekén, amikor az ajtó megnyílt és Kázmér belépett.

— El akarod temetni a szívedet?

Ez volt az első kérdés, melyre Melittának válaszolnia kellett volna, de egy szó sem birt ajkaira tévedni.

Kázmért a három évi távollét megváltoztatta; de e változás csak előnyére vált. Arcza halvány-ságához a szokatlan fénynyel égő szemek tüze sajátságosan illett. Melittát ez a tekintet és az a keserű mosoly, mely a szeretett férfi ajka körül reszketett, egyszerre megfosztotta minden bátorságától és szó nélkül, akarat nélkül állt előtte.

— Nem szereted Jenőt! — folytatta Kázmér. — Annak ismertelek én eddig, hogy mást

tégy, mást mondj, mint amit hiszesz, gondolsz, érzesz?

Melitta csak hallgatott.

Most Kázmér eléje állt.

— El akarsz engem is ámitani, amint magadat ámitod? Nézz rám, hadd lássam szemeidből: vajjon boldog vagy-e?

A leány elfordult. Arczát tenyerébe rejtette.

— Azt hitted, tűrni fogom ezt az örült játékot? El fogom szenvedni a te további életed boldogtalanságát?

Kázmér elhallgatott. Várta, hogy Melitta legalább egy szót szóljon.

De a menyasszony csak ült ott, csak hallgatott s nem nézett föl.

— Ennek az esküvőnek nem szabad megtörténnie! — kiáltott föl a szenvedélyes látogató. — Azonnal elmegyek atyádhoz. Most már vége az én türelmemnek!

— Kázmér!

— Ne ellenkezzél, Melitta! Rád bízom sorsoamat, s te ahelyett, hogy mindkettőnk javára munkálkodtál volna: tétlen fájdalommal tűrted, hogy rád szakadjon a boldogtalanság!

— Utaink szétváltak, — szólt halkán a leány.

— Össze fognak érni! Csak bizd rám. Most rajtam a sor!

— Újabb szerencsétlenséget akarsz? Kázmér! Mindenre kérek, ami szent előtted: távozz s ne ejts kétségbe! Mig oda voltál már-már belenyugodtam a végzetbe: miért zavarasz ki újra nyugalmamból?

— Nem akarom, hogy átkozz engem is, magadat is.

— Jenő a vőlegényem!

— És én? Hát kinek adtad *előbb* a szavadat? Ki birja *korábbi* ígéreteidet? . . . És Jenő — ő állhatná az én utamat? Elénk merne állani, amikor kart karba öltve haladunk? És oda szóljon hozzánk: »Váljatok szét; te távozz és hagyd el ezt a leányt, mert ő az enyém!« Azt hiszed, nem kérem számon tőle, hogy eddig is bitorolta itt azt, ami egyedül az én boldogságom?

Melitta belátta, hogy minden ellenvetés hasztalan. Ugy érzett, mint Kázmér, hát hazudjék tovább is és védelmezze Jenőt?

Szive elszorult s ajkain megfagyott a szó.

Nem volt más vágya e perczen, mint hogy a nyakába boruljon a szeretett férfinak; könyek közt megcsókolja ajkát, mely annyiszor rebegte, hogy szereti; szemeit, melyekkel újra rabjává tette; kezeit, melyekkel tiltakozva hadonáz, hogy Melitta vesztének rohan, és le szeretett volna borulni lábaihoz, hogy átkarolhassa azokat, mert visszatért hozzá!

A jövevény eltalálta mindezt. Nem sietett volna ide messze földről, a családi fészekbe, ha nem tudta volna, hogy Melitta szívét változatlanul találja. — Néhány percznyi csönd után Kázmér közelebb lépett és oly hangon, mely megremegtette a leányt így szólt:

— S ha úgy kell elrabolnom téged atyádtól — de enyém léssz!

Melitta fölemelkedett. Ijedelem, öröm, a remény hirtelen föllobbant lángja s egy örült nyilatkozat bántó fájdalma: mindez egy pillanat alatt átjárta lelkét.

De már a végsőig el volt csigázva. Már nem birt magával.

Szótlanul ráborult Kázmérra, fejét annak vállára hajtotta, s a rég visszatartott könnyek fuldokló zokogás közt törtek elő.

Igy találta őket Tasziló és Jenő.

Együtt jöttek a kertből s egyszerre nyitottak be Melittához. A vékony arczu, hegyes orru, vörhenyes kis vőlegény ránczba huzta magas homlokát; végig simított ritkuló haján és savószínű szemeivel mereven nézte Kázmért.

Szerencse, hogy a leendő após ott áll mellette. Ő majd szól helyette is, mert, ha neki kellene tiltakoznia a látottak ellen, igazán nem tudná, hogyan kezdjen hozzá.

Ember annyira nem érezte semmiségét, mint Jenő ebben a pillanatba. Kázmér mint egy legenda-beli csodaalak állt vele szemközt. Mit kérjen attól számtól, ő, akinek egész jövődöbeli élete egy hosszú hálálkodásnak tetszett, hogy Melitta meghallgatta őt.

Boronkay Tasziló ajkai reszkedtek. Két kezével a szék támlájába kellett kapaszkodnia. Alig birták a lábai.

— Ujra itt vagy? — rivalt rá Kázmérra. — Nem volt elég egy áldozat? Most meg a leányomat akarod elveszteni? Ezért jöttél?

— Azért jöttem, hogy megmentsem Melittát.

— Megmenteni? Te?

Melitta hirtelen atyjához lépett.

— Ne bántsđ egy szóval se! Engem ver meg a szavad, amelylyel illeted!

— És te szövetkezel vele, hogy agg napjaimat megcsufoljátok, nyugalمامat fölzavarjátok s anyád emlékét sértsétek? Hát nem érdemeltem volna-e kiméletet legalább addig, mig ott nem fekszem én is családunk sirboltjában?

— Atyám! Az égre kérlek ne sujts! Azt akarom, hogy boldog légy, és lehetsz-e az, ha látod: hogy egyetlen gyermeked szerencsétlen? Mert én szeretem Kázmért, mindig is szerettem. Ha tudnád, mi végtelen sokat szenvedtem e szerelmem miatt, és miattad, atyám, akinek nem akartam fájdalmat okozni. Mert nem Kázmér — én, én magam vagyok oka mindennek! Miért titkoltam Ágnes előtt is, hogy szeretjük egymást! Ne akard a halálomat — ne akard! S ha Kázmér bűnös, ő azért jött most, hogy megengesztelje mindazok szívét, akiknek akaratlanul fájdalmat okozott. Ha boldogtalanná lett általa Ágnes, engem boldoggá fog tenni szerelme — tudom én azt! Ne tiltakozz, ne kételkedj és ne állj utjában, hogy nagy tartozását lerójj! Anyám szellemét is meg fogja engesztelni az én megelégedésem. Oldjatok föl szavam alól! Oldjatok föl!

Két kezét kitárva odalépett Tasziló és Jenő elé.

— Ti nem akarhatjátok azt, hogy hamisan esküdjem! Csak őt szeretem, Kázmért, csak az ő neje akarok lenni!...

Megtántorodott s mielőtt hozzásiethettek volna lehanyatlott a szőnyegre.

XIII.

Áldás — átok.

Az a kérlelhetetlen erő, mely Boronkay Tasziló kezébe valamikor a bosszuálló pisztolyt adta: megtört Melitta nagy akarátán. Először érezte az apa, hogy lánya szembe mer szállni vele. Annyira szeretete és annyira nem volt elkészülve erre az ellenállásra, hogy az atyai gyöngédség és harag e nagy tusájában végre is az ő makacssága maradt a vesztes.

Nem volt átok, de áldás se, amivel a lankaföldi kápolnába küldte Melittát, hogy ott Kázmérral egybekeljen.

— Menj és légy a neje! Kösd az életedet az övéhez! De adja az ég, hogy meg ne bánd; és atyád szívét meg ne törje az a hír, hogy akire rábízod magad, az az örvénybe visz! Csak menj és légy a hitestársa a messze idegenben; míg engem nem vigasztal már senki itthon! Ne is lássalak benneteket — mert tudom, hogy viszontlátlak nemsokára; de nem oly büszkén, mint most, hanem megalázva, megszégyenülve. Be fogsz még kopogtatni az apai ház küszöbén, mint egy nyomorult!

— Soha, atyám! Légy nyugodt — soha!

— Aggódo szívem, remegő lelkem így látja ezt, tisztán és szomoruan! Ne akarja az isten, hogy jóslatom teljesedjék, deátkozni fogod még azt a

pillanatot, amikor jobban tudtál bizni ő benne, mint én bennem!

— Ó, istenem!

— Emlékezzél rám, Melitta! Életed legkeserűbb órájában emlékezzél rám és vetkőzd le majd büszkeségedet, amikor az apai hajlékba visszatérsz, ahonnan nem kellene eltávoznod! Ajtóm mindig nyitva áll, karjaim mindig ki lesznek tárva és szívből a te hálátlanságod nem bírja kiorozni a szeretet utolsó szikráját. Megőrzöm én azt számodra, mert nagy szükséged lesz még rá... Csak menj, csak menj!

És elfordult, hogy könnyeit ne lássák; se a menyasszony, se a vőlegény, akiknek nem volt mit válaszolni a rettenetes bizalmatlanságra.

Kázmér megunta már a sok alkudozást, a sok ígéretést, a sok esküdözést.

Némán, férfiasan elviselte Tasziló minden bántó szavát, minden kitörését, amíg a leendő apóssal megbeszélte házassága ügyét. Még az sem hozta ki a sodrából, amikor Tasziló ur nagy fölháborodásában oda vágta neki:

— Daczos vagy most is?

— Neked dacz, kedves Tasziló bácsi, de én büszkeségnek nevezem. Mert mindig is büszke voltam s az leszek utolsó leheletemig.

— Miből tartod el a feleségedet, az én lányomat? Egy Boronkay-lányt?

— Az engesztelhetetlen apától egy fillért sem fogadok el, a megbocsátó apától mindent!

— Ah! Szeretem ezt a kalandor büszkeséget.

— Nagybátyám!

— Jó, jó! Csak kérd számon. De én engesztelhetetlen maradok!

— Atyámnak tudlak mától fogva, s az apa nem sérthet.

Boronkay Tasziló elhallgatott s rá-rávetette szemét az előtte álló szép, daliás emberre. Aztán újra megszólalt:

— Nézlek és visszaidézem lelkem elé atyád alakját. Mintha most is rám nézne az ő bölcseséget hirdető, éles szemével. Mindent örököltél tőle: vagyont, nevet, észt, férfias megjelenést — mért nem jutott a jelleméből is? A nagy Pálhalmy fia! Hahaha! Ez a te neved . . . S ha még eszedbe jutna, hogy csakugyan az vagy, fia annak a nagynak, dicsőnek . . .

— Eszembe jut naponta. Mindig is érzem és tudom, hogy az ő fia vagyok. Ha hiu volnék: büszke is lennék rá, hogy ekkép hizeleg nekem a világ, mely most is rajongva említi atyám nevét . . . De nem ismeresz, Tasziló bácsi, és nem ismer senki, aki azt hiszi, hogy nekem jól esik: ez a megszólítás. Nem akarok abból élösködni, az csupán atyámat illeti! A magam ura akarok lenni, s mert sem kedvem, sem tehetségem nincs rá, hogy én is ott arassak sikert, ahol atyám aratott: meg se kísérlem a politikai pályát. Nem vonz, nem csábít a zajos szereplés — idehaza! Kicsinyes nekem ez a világ. A hazát sem kell már megmenteni — ha már megmentette jóval hamarább a nagy Pálhalmy, akinek én vérbeli fia akarok lenni, de nem a törpe és szálnalmas utódja és majmolója.

— És Melitta kedvéért sem vállalsz valami állást, amely dísz adna neki is? . . .

— Boldog akarok lenni, csöndben és boldoggá akarom tenni őt is . . .

Az öreg urat meglepte ez a nyugodt hang. De aztán újra felpattant:

— Eddig csak pazaroltál. De hát élelczél ez? Én sem szerepeltem, én is csöndben munkálkodtam; de nem gyűjtöttem-e nagy vagyont? ... Mi hasznót lásson tőled az ország, a nemzet?

— Nem vagyok a terhükre — s hány nagy ember fia mondhatja ezt ilyen önérzetesen! ...

Ezzel aztán magára is hagyta Kázmér a haragos öreg urat.

És végig küzdte a harcztot Jenővel is. Kázmérnak nem kellett több, csupán megjelennie, hogy halomra dőljön az unokaöcs boldogságának palotája, melyről különben ő maga sejtette, hogy csak kártyaház. Jenő oly nemes szívé volt, hogy Melitta iránti igaztalanságát azonnal belássa. A lány magasztos szerelme előtt megszégyenülve kellett hátrálnia — hisz botor volt kezdettől fogva, hogy reménynyel kecsegtette magát. Kázmér értett hozzá, hogy furfangosan megmagyarázza Jenőnek, milyen igazságtalan az ő álláspontja.

— Nézzük higgadtan a dolgot. Melitta nem szeret. Ugy-e bár? Tapasztalhattad az egész idő alatt. Mi vitte volna hozzád? Csak atyja akarata. De ezt az akaratot most hirtelen megtörte maga Melitta. Belátod már, kedves Jenő, hogy te egyszerűen visszaéltél a szegény teremtés helyzetével! Nem ostromoltad szerelmeddel, hanem befurakodtál szívéhez alattomosan. Bocsáss meg, de így van!

— Ne vádaskodjál! Előbb szerettem őt, mint te csak gondoltál rá. S ha nem lépsz utamba —

— Hát azt akarnád, hogy boldogtalan legyen! Jer menjünk hozzá — válaszszon újból!

Bizony nem tartozott Jenő a nehéz természetűek közé! Tetőtől talpig gentleman! A hölgy nem parancsol már szerelméből? Jól van! Hát

nem erőltetjük! . . . Mi haszon is volna belőle? Van-e kellemesebb valami, mint a tolakodó udvarló? A férfias büszkeség pedig nem tűri azt, hogy akit imád az ember, annak terhére legyen!

De hát a gyávaság érzete? Ó, a kitünő lövő, a bravourjai által híres vívó, né mérje össze fegyvereit a legszebb leányért? De ép oly készséggel be is látta, hogy az afféle rokoni vérontás igazán fölösleges, hisz Melitta még sem lesz boldog! És a fődolog az, hogy Melitta boldog legyen, ha más-kép nem, hát Jenő engedékenysége révén.

Jenő okoskodott. Bizonyos, hogy a gazdag Boronkay-lány, atyja egyetlen örököse, joggal várhatja, hogy olyan férjet kapjon, akit szíve szerint választ. Méltán intézheti követelését az élethez, hogy ha a természet mindennel megáldotta, amivel férfiut boldoggá tehet: viszont ő is kapja meg hát azt a jutalmat, melyet minden leány várhat, akár koldus- vagy királylány. S ez a jutalom semmi más, mint olyan férj, aki az ő kedvére való. Mit bánja most már Jenő, ha annyira vak, Melitta, hogy épen Kázmérban látja a jutalmát. Ám legyen — csak aztán ne csalódják benne!

És Jenő nem lett volna az, akinek mindenki ismeri, ha Kázmértól kézszerítással ne vált volna el. Megtette, hisz Melittát sértette volna, ha nem teszi . . .

Az esküvőt mégse nézte végig Jenő.

A menyasszonytól se bucsuzott el. Sokkal gyöngédebb, sokkal udvariasabb volt, semhogy pirulni készítette volna egy megszegett szó, egy adott ígéret miatt. Aztán izlése is volt mindig Jenőnek. S mily rut hiba lett volna az, ha nevetséges jelene-tet rögtönöz, érzékenységgel fűszerezve!

A szertartás csöndesen folyt le, csupán Szoboszlai Tamás báró s egy másik rokon és Klárka jelenlétében. Boronkay Tasziló nem kívánta hallani az esküt. Benn maradt a szobájában. Az egész szertartást Miklós beszélte el neki, aki oly önérzétesen állt ott, mintha csakugyan a gazdáját képviselte volna.

A késő-nyári nap legragyogóbb sugarait szórta alá. Ott csillogtak azok a kápolna ablakain. Az üvegtáblákon át beszűrődtek s az oltár előtt álló szép, fiatal párra is rávetődtek, akiknek boldog mosolya, derült tekintete olyan nagy ellentétet alkotott a haragvó apa szívének mély és okatlan gyászával.

És ez a derű akkor is folyvást ott sugárzott Melitta és Kázmér szemeiben, amikor délután beleültek a négylovas hintóba, mely Maros-Kátára vitte őket, a vasuti állomásra. Ott hajtatott el a kocsis Andrástelek mellett, hol Jenő most már egyedül busong s az igazi gentleman különös kötelességeivel vigasztalja magát.

A hosszú fasor végén néhány kátyu arra birta a kocsist, hogy lépésben hajtson. Néha egy-egy kátyunak is nagy rendeltetése van.

A jobboldali szántófield szélén, az ut mellett Jenő állt. Puska volt a vállán. Melitta és Kázmér azonnal meglátták. Jenő is oda nézett és lekapta a vadászkalapját.

— Állj meg! — mondta a fiatal asszony a kocsisnak.

A hintó megállt.

— Jenő!... Ne engedj anélkül távoznom, hogy meg ne szorítsam a kezedet és meg ne csokoljalak. Tarts meg úgy a szivedben, ahogy én

téged tartalak meg az enyémben. És ne feledkezel meg rólam, aki boldogságomat a te kezedből kaptam!

Könyekkel szemeiben mondta ezt Melitta. Aztán megszorította Jenő kezét és csókot nyomott homlokára.

Még néhány üdvözlő szó és a hintó ismét tovább robogott.

Jenő csak nézett, nézett utána. Melittának az a pár szava és könyjei, melyeket alig birt visszafojtani, boldoggá tették e perczen. Hát kellett-e több neki? Ő neki, az önzetlennek, a deréknek?

De aztán szemére huzta a kalapját, mélyen felsóhajtott, s amikor a hintó bekanyarodott az országutra s végkép eltűnt szemei elől, ő is befordult a szántóföldekre.

A fiatal pár pedig elégedetten sietett tova a boldogság útján.

Kázmérral utazni: ez maga élvezet volt. Figyelme mindenre kiterjedt, ami csak szemükbe tűnt s mindenről tudott érdekeset mondani.

Melitta kedélye most éledt csak föl az első változatos, zajos napok alatt, mint mikor vihar közepette kifakad a rózsa bimbaja. Áhitattal csüngött férje minden szaván.

Budapest, Bécs, Páris, aztán a nagy városok egész sora! Megannyi boldog emlékü állomás; édes órák rögtönzött tanyája mindenütt, amilyen órákat csak a nászut és csak a mézes hetek adhatnak.

— Ó, mégis nagy boldogságot adhat az élet! — kiáltott föl Kázmér mindannyiszor. — De nem szabad meghátrálnunk és erőszakkal is ki kell vennünk osztályrészünket. Jogos az, mihelyt köve-

teljük! Aki ifju: ne csak szeressen, de küzdjön is! Rontson le minden akadályt, mely utjában áll! És ne törődjék se a multtal, se a jövővel, mert a szerelem csak a jelené! Ezt a jelent, ezt kell kivivnunk napról-napra. S ugy-e, Melittám, gondunk lesz rá örökké, nehogy bár egyszer is megszakadjon ez a legszebb láncz?

Pezsgős poharát odaértette a Melittáéhoz. Oly boldog volt, oly mámoros kedvű, mintha nem is törvényes feleséggel, a komoly, szigoru Boronkay-lánynyal, hanem valami rakoncátlan vérű nagyvilági hölgygyel mulatna, nehéz ostrom után kivívott első légyotton.

XIV.

Uj élet — s ennek titka.

A fiatal házások Budapesten telepedtek le.

Öröm fogta el Melittát, midőn először kocsi-zott férje oldalán az Andrássy-uton, a Városligetben, az előkelő világ divatos találkozó helyén: a Stefánia-uton. Aztán sorra látogatták a színházakat, a pazar fényű éttermeket és a boldog menyecske ámulva látta, mennyien ismerik s mily nyájasan üdvözik Kázmért. Igazi elkényeztetett kedvence a legelőkelőbb köröknek.

Napról-napra uj programm. Ez volt reggelenkint az uj asszony meglepetése. Kázmér otthon érezte magát Budapesten s azt akarta, hogy neje is mihamarább otthon képzelje magát. Hadd élvezzen, hadd lásson mindent.

De a szórakozásra csak a délutánt és az estét szánták. Reggel hivatalába ment a férj, ahol ebéd idejéig szorgalmasan dolgozott. Ez alatt a gondos hitves, házi teendőinek élt.

Mert Kázmér megtartotta szavát. Összekötései által elég jövedelmező állást kapott, mint a »Nemzetközi Hitelszövetkezet«, ez uj és előkelő bank igazgató-tagja. A szerencse valósággal mosolygott reá, mintha csak Melittával megengesztelte volna a sorsot maga iránt.

Hosszu utazásai alatt s az élet viharában szerzett tapasztalatait sokféleképen tudta érvényesíteni. Eszét, tevékenységét sokan ismerték. A nagy alaptőkével létrehozott pénzintézetnek főfeladata volt, hogy idegen vállalkozókat édesgessen az országba. Közbenjárt, hogy külföldi pénzzel hazai gyárakat alapítsanak, régi ipartelepek pedig új forgalmi tőkékhöz jussanak. Kázmér csak most látta, mily hasznos rá nézve sok előkelő külföldi ismeretsége. Alkalmasabb embert nem kaphatott volna a bank, mint ezt a magyar gavallért, kiben a világfi előkelősége ritka tehetséggel és imponáló megjelenéssel egyesült. Akik pártfogolták, úgy hitték, hogy mióta házas ember, rászoktatja magát a kitartásra is.

És Kázmér egy nap fölfedezte, hogy van még élvezet, melyet eddig nem ismert: a munkában való öröm. Akaratereje napról-napra, hétről-hétre gyarapodott s mind gyakoriabbak voltak az oly perczei, amikor ámulva gondolt vissza multjára, mely semmittevés közt, bár érdekesen folyt le.

Melitta hálát adott az égnek, hogy óhajai, tervei így valósulnak. Nem csalódott vak bizalmában, amikor az otthont, minden kényelmével, minden biztosságával elhagyta és utra kelt a mindenki által gyanúsított férfiával.

Barátságos, nyugalmas volt az a lakás, melyben a fiatal pár e boldog napjait élte. Kázmér sok mindenről lemondott, csak hogy oly környezetet teremtsen, amilyent a lankaföldi kastélyban elkényeztetett Melitta óhajt. Télen a körut egy diszes házában tartózkodtak, ablakaikból szép kilátással a muzeumra, mely átküldte fáinak illatát.

Itt fogadta Pálhalmyné hetenkint egyszer a vendégeit, kiket Kázmér egymásután bevezetett.

Sokan megfordultak e kényelmes berendezésű szalonban. A művészvilág nevezetes tagjai közül is nem egy dicsérhette a háziasszony szeretetreméltóságát. És a legkiválóbb festők vetélkedtek, hogy a bájos hölgy vonásait megörökítsék. Melitta, aki élete felét falusi magányban töltötte, elragadó volt e fényes társaságban. Ő volt a központja s ő sugározta reá a fényt erre a tarka társaságra, mely mindmegannyi ellentétes elemből állt. De éppen az mutatta a háziur és háziasszony nagy tapintatát, hogy az arisztokraták s a pénz emberei, valamint a szellem férfiai is a legbékésebb egyetértésben költöthették el náluk a teát.

Kázmérban valami sajátságos változás állt be, melyet Melitta nem tudott egyhamar megérteni. Férjét valóságos láz fogta el, hogy mindenfelé tért foglaljon, hogy összeköttetései által anyagi jólétét is emelje. Mint mindenben, ebben is tulzásba esett s ha azelőtt valóságos csodákat mívelt abban, miként ábrándozza át tétlenül az időt: most azzal lepte meg a nejét, hogy egy órát sem engedett elmulni haszon nélkül. És mind, mind csak Melittáért!

Az asszony sokszor ámulva gondolt e fordulatra. Ennyit még sem mert remélni, de még álmodni sem! És fejcsóválva mondta:

— Nem természetes ez a nagy buzgalom, nem természetes!...

Nem szólt semmit férjének, de mindjobban félni kezdett. Ám Kázmér mutatta, mintha nem pusztá szalmaláng volna a lázas munkakedv, sőt nap-nap után elárulta, hogy már élni sem tudna e sokoldalú tevékenysége nélkül. És Melitta ismét megnyugodott. Hízeltgette neki, hogy férje ennyire

szívén viseli sorsát és jólétét. Mind nagyobb örömmel látta, hogy Kázmér nem csak társaságról, mulatságról gondoskodik, hanem arról is, hogy e társaság előtt soha szégyent ne valljanak. Amellett úgy tett, mintha e sok mulatság igazán csak a fölöslegből kerülne ki.

Melitta szemében mindez fényes és megindító bizonyítéka volt Kázmér önfeláldozó szerelmének. S hogy valójában mennyi áldozatba került: azt nem is sejtette.

Igy mult el egy év.

A nyár nagy részét a Svábhegy egy csinos villájában töltötte a boldog pár és ősz felé három heti tartózkodásra Ostendebe rándultak. Ezzel Melittának egyik legfőbb vágya teljesedett. De ismét nem tudta: honnan került a költség.

Aztán jött a még nagyobb boldogság. Kázmér családapa lett. Kis fia, Tasziló, a legvirgonczabb csecsemő, akit valaha dajka ápolt.

A nagyapa tiszteletére kapta a nevét s egyuttal engesztelésül. Meg is táviratozták neki az öröm hirt, hogy unokája van és megírták neki a keresztelési ünnep lefolyását.

A lankaföldi kastélyban kimondott jóslat csak nem akart teljesedni! És a házasfelek a csöndes, szép, örömteli napok alatt sokszor mosolyogtak a Tasziló papa haragja fölött.

Melitta hát mégsem csalódott Kázmérban, akit kezdetben ő is csak kétkedve szeretett, akit új emberré akart átváltoztatni s akin most szeretettel, rajongással csüng.

A férfiu oly nehezen szabhat határt vágyainak, nagyratörekvéseinek. És Kázmér szuggerálta magának, hogy lemondó lesz. Az élet annyi csábja,

élvezete hívogatta ki a család szűk köréből. Milyen vonzóerőnek kellett otthon lennie, hogy a küzdelem a tűzhely őre, a hitves javára dőlt el! Kázmér sohasse hitte volna, hogy ennyire el fog lágyulni. Engedett a családi idyll szokatlan varázsának és nem bánta, hogy nyárspolgáriás harmóniában telik el az új élete. Csak néha mosolygott magában: vajjon meddig tart ez a különös ígézet? Lehetséges-e, hogy ő a vihar-madár ilyen nyájas szélcsöndben, bevont szárnyakkal fejezze be életét? Mert mi is jöhet még? A Melitta csókjai el nem maradnak; ó azok biztosak!... A gyermekek is sorjában jöhetnek még; a jövedelem is emelkedhetik. De vele a nyűg is, a hivatal s a felelőség képében. Nézte a társait. Ő is ilyen lehet?

Sok férj igazi művészettel él. Kettős szerepet játszanak: az egyiket a világ kedvéért, a másikat a család érdekében. Hódolniuk kell a társadalomnak, mert attól várják sikereiket, ott méltányolják legjobban azt az állást, melyet elfoglalnak. És áldozatot hoznak a családjukért, mert ott találják pihenőjüket; ott vár rájuk a megnyugvás, bár csak idejük, kedélyük, erejük fölöslege jut az otthonnak.

Ilyenkor megnyugodott.

— Ám jó! Végzetem a családi nyugalom. Elvégre úgy is lehetne, hogy a munkámmal nem aratok sikert s ráadásul az otthonom is kész pokol.

És ritkán törődött azzal, hogy ez a családi kényelem, ez a feltűnő jólét: voltaképp egy jámbor hazugságon alapszik. Egyre figyelt csak: Mellítának sohasse szabad megtudnia ezt!

Egy nap beállított hozzá az öreg Szaploneczay Tamás báró. Holmi kölcsön után futkosott Maros-Káta egykori főispánja.

— Hát bizony itt az idő, hogy — változottság kedvéért — Klárika lányomért verjem magam adósságba. Ez csak nemes cél — mi?

— Klárika? Csak nem menyasszony?

— De biz olyanféle. S a kelengyére kell a pénz.

— Hát otthon nincs hitel, bátyám?

— Szegény már a megye s a város. A takarékpénztárunk is sinlődik. Csak két gazdag emberünk van még: Boronkay Tasziló —

— No attól hiába kérnél, — nevetett Kázmér.

— Aztán meg Pálhalmy Jenő.

— Hát mért nem fordulsz ő hozzá?

Szaplonczay bácsi nagyot nézett, aztán rácsapott Kázmér vállára:

— Te, hisz éppen őt szemeltem ki a Klárika vőlegényének. Már hogy fordulhatnék ő hozzá a kelengyért? Hehehe!

Nevettek mind a ketten. S mert már benne voltak a cinikus hangulatban: Szaplonczay báró évelődni kezdett.

— Na, hanem te is bolondul cselekedtél, a mikor nagy büszkén visszautosítottad az öreg Tasziló segítségét! Valamit mégis adna évenként.

— Megakartam mutatni, hogy —

— Hát ez az! Tulliczitáljátok egymást. Te a lemondással, Tasziló meg a megtagadással tüntet. De elvőrzel ám, öcsém, ebben a feneketlen büszkeségben! Három év előtt, a mikor az az Ágnes-história volt, hebehurgya gyorsasággal bérbe adtad az andrástelki birtokodat. Persze! Nekem nem kínáltad —

— Ugyan, bátyám — előre kellett a pénz —

— Na jó! Inkább annak a zsidónak adtad, aki rögtön a kastélybeli lakást is követelte. Négy

ezer forintot én is adtam volna évenként. Hallom, hogy három évre megint előre fölvetted a jövődelmet.

— Már azt is tudod?

— Az nem baj. Csak az apósod is ne tudná; de az öreg ugyancsak rázta ám a fejét, a mikor a fülébe jutott. Csupa káröröm ez az ember! Hát a hivatalod? Igaz, hogy csak hatezer forintot fizet a »Nemzeti Hitelszövetkezet«?

— Az első két esztendőben — később többet.

— És kölcsönt szereztek, külföldi kölcsönt annak, a ki itthon gyárat alapít? Ugyan miféle gyárba kezdjek én? Hehehe!

Kázmér is nevetett. Olyan furcsának találta a volt főispán tréfáját. Majd újra szólt Szaploneczay:

— Hát a börzén nem játszol?

— Tiltva van. Összeférhetetlen az állásommal. Pedig én tudnám: milyen fogásokat kellene ten-nem. De lehetetlen!

— Hát Bécsben? Bizzál meg mást. Ej, ha neked volnék, megmutatnám én Jenőnek —

— Jenő?

— Mert ő most erre adta magát. És nyer! Esze-veszetten szökik fölfelé minden, amit vásárol. Bécsben jár most is. Na, én már eljátszottam mindenféle játékaimat. De még hazai gyárat nem alapítottam külföldi tőkével. Hehehe! Isten veled. Csókolom Melitta kezét.

És távozott.

Kázmér e látogatás után soká tünődött. Az apósa tehát kíváncsi rá: mit is tesz ő? Tán azt is tudja, hogy a jobb jövőt türelemmel várja s hogy ezt a várást kamat nélküli kölcsönökkel enyhíti. Már is nagy előlege van a hivatalától. De

hisz Melitta előbb-utóbb úgy is örököl. Akkor aztán rendbe hoz mindent, hisz csak Melittáért áldoz most. Legrosszabb esetben megint a kártyához folyamodik. Ért hozzá. Valamikor akár mester-sége lehetett volna a játék. Mindig nyert; és csak a futtatások — azok hozták rá a veszedelmet... De a kártya — az megbízhatóbb, mint a ló és a jockey.

Még az nap este betért a klubnak abba a bizonyos szobájába, ahol az ezrek és tizezrek még igen szerény tételek.

XV.

Iszonyu gyanu.

Kázmér mindjárt az első estén, amikor megszakította eddigi higgadt életmódját: nagy meglepetésére arról győződött meg, hogy ha az uszást és tánczolást nem is, de a kártyázás művészetét idővel elfelejti az ember. Sebaj! Majd egy kis training segít. Bele kell jönni a gyakorlatba. Most már szükséges is.

Melitta pedig egyre irta a meglegedést tolmácsoló, szép, meleg hálás leveleket haza, a messze Lankaföldre. Ha tudta volna, hogy az engesztelhetlen apa most se betüzi egyikét sem. Épp azt az utolsót nem, mely ma érkezett. Odaadja Miklósnak, ki most már egyedüli társa, vigasztalója gazdájának.

— Hát csak nézd meg, öreg! Jól nézd meg minden sorát. Valamiféle rossz hirt sejtek.

— Dehogy is rossz!

— Ezen a mai napon, ezen semmi jót nem várok! Miklós! Hát tudod-e, hogy éppen ma négy esztendeje . . .

Az öreg szolga fölnéz; szemei elkomorodnak; aztán halkán mondja:

— Tudom, csakugyan négy esztendeje,

— És elment! Itt hagyott! Megakarta ölni magát! Ágnes, az én Ágnesem! . . . Az a kalandor

tette szerencsétlenné, az . . . az! . . . De olvasd csak, olvasd azt a levelet. Tudom, azt írja Melitta, hogy őt is gyilkolja már! Olvasd, ni! El vagyok rá készülve! Minden nap várom a hírt, de őt is, őt magát Melittát! Nos, ugy-e?

De hát csupa örömhír a levél. Mindig és, mindig!

Boronkay Tasziló szót sem szól, amint hallgatja. Csak rázza fejét s még csak nem is mormog magában. De a mikor az öreg Miklós kimegy a szobából, Lankaföld ura fölemelkedik a párnával bélelt támlásszékből, remegő kezeivel szétnyitja az asztalra tett levelet, odasompolyog az ablakhoz, szemüvegét fölteszi és nagy titokban újra meg újra végig jártatja szemeit Melitta kezevonásain, a míg a betük össze nem folynak öreg, nedves szemei előtt és görcsösen ajkához nem nyomja az összegyűrt papírt.

Nem bizott már Miklósban sem az öreg ur, azért vigyázott, hogy bármit is eláruljon előtte. De odamondogatta neki:

— Együtt vénültünk meg, jó urad voltam mindig, de azért tudom ő hozzájuk huzol, a hálátlanokhoz. Irsz is nekik — hát csak ird meg, hogy az én szívem el nem gyöngül. Csak ird meg nekik!

Miklós szelid hangon, de bátran szólt:

— Aztán mi haszna lenne belőle annak az áldott jó Melitta méltóságos asszonynak? Nem meg-szenvedtek eléggé, és nem sujtja ugy is az a kegyetlen végrendelet?

— Hallgass, hallgass! És most már takarodj ki!

Az öreg lovász kiosont; de megkönnyebbült, hogy újra előhozhatta a végrendeletet, melyet ő is

aláírt, mint tanu. Ezt maga Boronkay Tasziló akarta így. Ezzel is megakarta bántani a gőgös Kázmért, akinek sejtelve nincs: mi vár reá, mi helyt apósa behunyja szemeit.

Estefelé, mint rendesen átjött Jenő, hogy a sakkjáték nemes szórakozását végig élvezze a hallgató nagybáccsival. Meglepetve látta, hogy az öreg ur nagyon lehangolt, arcza lázasan piros, szemei, melyeknek bágyadtsága olyan részvétteljes volt, most félelmesen csillognak. A hangja is ingerült, rekedtes; és a kéz melyet máskor lanyhán nyujtott a vendég elé, most erélyes mozdulattal ragadja meg az övét.

— Jó, hogy jössz! Alig birtam bevárni, hogy lássalak.

— Valami hír Melittáról?

— Ül le. Ide! — És mutatott a mellette levő székre. — Azt akarom kérdeni: Jó lesz-e ugy az a végrendelet, a hogy van?

— Már megint ezzel vesződöl, Tasziló bácsi? Soká lesz még, a mig —

— Ne ámíts, ne kinozz! Tudom én mikor ütött az órád. Arra felelj, hogy nem játszhatnak-e ki engem? Jól kötöttem-e meg a kezét annak, aki, tudom, csak vagyonomra spekulált —

— Szerette Melittát —

— Csak a nemes ellenfél mondja ezt. Ó, hát mért nem lettél te a vőm! Mért kellett megváltoztatnom a végső intézkedéseimet! Oly nyugodtan haltam volna meg, rád bízva lányomat és rád bízva összes vagyonomat. De most! Csak nem engedhetem, hogy kifoszsa feleségét és a kis fiát az a könnyelmű ember! Megbosszultam magam! Haha! És mégis csak kötelességet teljesítettem. Te fogod

végrehajtani. Ezzel is hadd sujtsam őt, az erőszakos hódítót, aki földulta házam nyugalma. Meg kellett hátrálnod előtte? Jó! Most hát lássa: ki vagy? És érezze: mi a különbség a jellemes, megbízható, a nagyrabecsült férfiú — no meg a kalandor természet közt!

Ujra nevetett, oly bántón, oly kisértetiesen; és hosszú fehér szakála remegett, amint integetett hozzá a fejével. És szemei kitágultak az indulattól. Jenő csak nézte, hogy a nagybetegben még ennyi életerő lakozik, ennyi szenvedély háborog.

— Nos hát felelj már! Megtámadhatja-e a végrendeletet? Kijátszhatja-e Melitta?

— Melitta? Ő nem!

— Ráveszi az a rettenetes ember! Hisz elámitotta a szerelmével is...

— A közjegyző oly fényesen állította össze a pontokat, hogy semmi hézag nem maradt...

— Nem maradt!... Nem! Még azt sem mondhatják, hogy bolond ember végrendelete? Haha! Mert attól kitelik, hogy holmi beszámíthatatlanságot fog rám... kimondatná törvénnyel, hogy eszelős voltam... De hála isten megmaradt mind az öt érzékem, még ő sem vette el a józan eszemet, a lányom, a ki elhagyott, hogy azt a léhát kövesse!

— Melitta oly sokat szenvedett...

— Most is véded?... De jó! Őt nem is büntetem. Hisz mire költene az anya, ha nem a fiára? És a fiáé minden! Az összes birtokokat bérbe adtam huszonnégy esztendőre. Addigra éppen nagykorú lesz az unokám s maga vehet át mindent. Ez hát világos. A jövedelmet az árvaszék évről évre tőkésíti s Mellitának és fiának csupán négyezer forint jár ki esztendőnkint... Nos ugye?...

És ha lányom, bár mi okból pörrel szennyezné be emlékemet, ha a köteles részt követelné: akkor apai átkom sujtaná...

— De Tasziló bácsi!

— Ott van!... Ott van a papiron!... És nem bántam meg!... Nem vonom vissza!...

— Melitta sohase merne ellenszegülni... Tiszteletben fogja tartani az apa tulszigoru akaratát is.

— Tulszigoru? Hát azért gyűjtöttem a számára — mert csak ő érte fáradtam, hogy más elprédáljon mindent és lányom mégis koldusbotra jusson?

— Boldogtalanná teszed majd Melittát, mert Kázmér vele érezteti majd

— Hát hagyja el! Akkor leszek én nyugodt még a sirban is, a mikor Melittám újra egyedül jár itt és egyedül jár ki majd a nyugvóhelyemhez!

A harag kimerítette az öreg embert. Visszadőlt a támlásszékén és elhallgatott. Jenő aggódni kezdett s már eszébe jutott, hogy orvosért küld. De Boronkay Tasziló újra fölélénkült.

— És megbüntetem azért is, a mit Ágnes ellen vétett! Ámította, a mig azt hitte, hogy ő is gazdag örökös. Áztán cserbe hagyta a szegényt.

— Nem így volt, Tasziló bácsi!...

De az öreg ur rá sem hallgatott, csak tovább dörmögte:

— Most hát megteszem gazdagnak Ágnest... Ugy is kijutott volna neki az örökségből, amit szántam a kis bohónak; de hadd kapja meg a kétszeresét. Százezer forint — ennyit juttatsz neki rögtön, készpénzben! Hadd lássa az a lány- és

asszonybolondító, milyen jó parthiet szalasztott el! Haha! Bezzeg uraskodnék ebből is... De hát az isten jobban szerette Ágnest, mint Melittát. A fogadott lányomat megkimélte attól az embertől, míg az édes lányom áldozatul esett!... Ó, jaj nekem!

Elhallgatott újra és kezeibe temette arczát. Majd lehajtotta a székek karjára s így maradt soká. Aztán nehéz sóhaj szakadt föl melléből. Jenő megragadta a kezét, aztán fejét emelte föl.

— Tasziló bácsi!

— Áldjon meg az isten, Jenő! És mondd meg Melittának... és a kis unokámnak... a kis Taszilónak... hogy... hogy —

Egész teste megrándult, szemei lecsukódtak s az imént még kaczagó, háborgó apa a hűséges Pálhalmly Jenő karjai közzé ájult.

De ez még nem volt a vég. Ugy kellett történnie, hogy az élet kifürkészhetetlen ereje még egy félnapig függőben tartsa azt, aminek be kellett következnie. Borzasztó kedvteléseik vannak néha a végzetnek! Oly jeleneteket akart még rögtönözni, melynek véres emléke szerencsétlenség mindenkire, aki az ily jelenet érdekelt tanuja, Kázmérra és Melittára pedig valósággal, mint átok és kárhozat sujtott le. Az emberi tévedések büntetése azért oly iszonyu, mert soha sincs arányban a szív rossz vagy jó indulataival.

A Maros-Kátán föladott távirat sürgősen ment el s néhány órával később már a haldokló ágyához lépett Melitta. Egyedül jött a gyermekével... A férj jobbnak látta, hogy csak a második táviratra keljen utra... Minek háborítsa gyülölt jelenlétével a haldokló utolsó pillanatait...

Kis fiával a karján közeledett az engedetlen lány apjához. Az öreg Miklós lovász már ott guggolt ura előtt és ott állt Jenő könnyes szemekkel.

— Atyám, édes jó atyám! — rebegette Melitta. Elhoztam az unokádat... Örömet és vigaszt hoztam... És nem kérek mást csak bocsánatot... Csak a boldogságomat: ezt bocsásd meg nekem!

Csókokkal halmozta el a támlásszék karján nyugvó kezét, mely hideg volt, mint egy ülő kőszoboré. Jenő közelebb lépett.

— Későn jöttél, Melitta, — sugta halkan.

De az aggastyán összeszedte minden erejét. Táguló — ó, mily félelmesen táguló, merev, hideg szemekkel nézett a gyermekre, aki mosolygott, mint valami pirosra festett viasz-baba s egy csöppet se félt a hófehér szakálu, bozontos haju emberromtól. A rom megmozdult. Szólni akart. De csak szaggatott, félig elhaló szavakat ejtett ki:

— Övé minden... De nem jó... még se jó!... A végrendelet!... Hátha meghal... a gyermek... az unokám... az ő fia!... Nem bizom... félek... Rossz ember... rossz apa is!... Bosszut fog állni!...

— Nem atyám, nem!

De a haldokló csak folytatta:

— Kínozni fogja... halálra kínozza!... A kapzsi... a gonosz... a gyilkos!... Még életére tör... elemésztí a fiát... és övé az örökség!... Nem akarom!... Hívjátok a törvényszéket!... A bírakat!... Hol a végrendelet?... Segítség!... segítség!... Ah!

Még hadonászott a kezeivel... még hörgött... még háborgott... Közbe Melitta sikoltva, zokogva hallgatta a rettentő szavakat... Riadt tekintettel

nézte a vergődő öreg embert. Hátha még fölveti a szemét, még beszédre nyitja ajkát, hogy visszavonja a képtelen gyanút . . . De engesztelő mosoly nem vonult a hidegülő arcra, mely a ravatalon is úgy meredt a nézőkre, mint a megtestesült bizalmatlanság.

XVI.

Zavar.

Harmadnapra a temetés után, Maros-Káta közjegyzője előtt felbontották a végrendeletet.

Ott volt Melitta és Kázmér; de Ágnest hiába várta Jenő. Tán későn jutott a daczos lány kezébe a távirat, tán beteg a nagyanyja s nem jöhet el mellőle, tán a viszontlátás kínjától fél... Még csak részvétnyilvánítás, mentegetődzés sem érkezett.

Jenő folyvást figyelte Kázmért. Meglepte, mily gondoskodó a gyászbaborult, megtört Melitta iránt — de azt is észrevette, hogy az a gondoskodás olyan kimért, olyan udvarias. A világlátott gavalér mindig föltétlen ura volt az idegeinek; ha kellett, egy arcizmával el nem árulta semmiféle érzését és gondolatát. Az alatt a három nap alatt, a míg csak a ravatal körül, a halottas házban s a családi kriptá előtt végbe ment az a sok-sok kínos szomorúság, az ének és a beszentelés, a sirbatétel és a bucsuztatás, a melylyel kegyetlenül meggyötrik a család tagjait — minden szem Pálhalmy Kázmérre meredt, s a ki csak hallott az ő legendájáról, a híres eseteiről, mindenki példásnak találta a magatartását, melynél különbet bármely polgári gyászba öltözött trónörökös sem tanusíthatna nagyobb eleganciával és kifogástalanabb fejedelmi egyszerűséggel.

De most, a közjegyző hivatalos szobájában, a rövid negyedórai várakozás alatt, úgy tetszett Jenőnek, hogy Kázmér szemei megrebbennek, igaz csak parányira, de a belső izgatottság világos jelül.

Végre aztán az egyik irnok felolvasta a hivatalosan felbontott oklevelet. Melitta nem vetette hátra sűrű fátyolát, de azon át fürkészte Kázmér arcát, a mikor a sulyos pontok elhangzottak. Nem magáért félt, de rettegett attól a megaláztatástól, mely férjét érheti... Kázmér azonban nyugodt maradt... Csak álla mozgásából lehetett látni, hogy néhányszor nagyot nyelt, mint mikor a lázas türelmetlenség kiszárítja az ember nyelvét és lélekze-tünk eláll.

Az irnok hangja is élesebbnek tetszett, a mikor egy kis megokolásféle következett:

— Rendelkezem pedig így abból az okból, mert engem Pálhalmy Kázmér öcsém a házassága első évében tanusított odaadó, józan viselkedése sem tántorított el attól a meggyőződésemtől, hogy szerencsétlen természete nem csak őt magát, hanem a hozzátartozóit is veszedelembe sodorja. Sőt van okom hinni, hogy ez a látszólagos jóutra-térés afféle szemfényvesztés, az én félrevezetésemre; s hogy halálom után többé misem korlátozza a férjet és apát, hogy régi életmódját újra megkezdje és övéit koldusbotra juttassa!

Halotti csend követte ezt a gyilkos pár sort. Melitta mohón ragadta meg Kázmér kezét és szorította engesztelőn, bocsánatért esdekelve némán atyja helyett és felháborodva e nem épen váratlan, de mégis rettentő kegyetlenségen. Jenő is meg volt illetődve. Bele furta tekintetét Kázmér arcába és akkor látta, hogy a megszégyenült unokabátya

ajkai rángatódznak, de nem a fájdalomtól, hanem egy különös mosolytól, a milyent még sohasem láttott. Csak futó mosoly volt — és Jenő nem felejtette el többé soha!

Még csak egyszer remegtek meg azok az ajkak s a felettük ékeskedő bajusz, a mikor Ágnesről tett említést a végrendelet. Külön pont követelte, hogy maga Jenő kézbesítse a százezer forintot a rokonnak, a ki valamikor nagy felháborodva visszautasított ugyan minden alamizsnát, de aki bizonyára megengesztelődött már a halott iránt.

Visszatérve a lankaföldi kastélyba: a kocsi a nagy Pálhalmy szobra előtt vitt el. Kázmér oda nézett és elborult, mintha a saját szégyene az ércember emlékének is jutna.

A kastélyban Melitta újra meg újra átölelte Kázmért, hogy vigasztalja.

— Nem érdemeltük meg ezt a gyalázatot — ó, mert megakart gyalázni bennünket az én szégyény, haragos édes apám! Ne gyülölj meg érte engem!

Kázmér hidegen válaszolt:

— Csak én vétettem és te bűnhődöl miattam is! Nem vártam semmit. Rá szolgáltam minden gyűlöletre; de téged kimélhetett volna és megkimélhetett volna a fiamat, a kinek pirulnia kell majd, ha megtudja: milyen ítéletet mondtak az atyjáról. Szót se többet erről — ismerem a forrást, honnan az ítélet jött!

— Tán Jenő? Nem, nem —

— Elég már! És te csillapodj, gondold a gyermekedre.

És Kázmér kiment a parkba. Végig járta a magános utakat, a hol valamikor Melittával bolyongott, és Ágnessel tréfált... Minden bokor, minden

virág-ágy, minden lugos tanuja volt sok aggodalmának, melylyel a jövő fényes álmait szötte. Mily szenvedély lobogtatta vérét, a mikor Ágnes ránézett mélységes, démoni szemével, mint lángolt minden csepp vére, a mikor karjával átfogta egyszer azon a rekkenő délutánon, a jázmin-virág különös története s a rejtélyes álom elbeszélése alatt... Aztán jöttek a kijózanodás s a szegénységtől való félelem borus napjai... El kellett fojtania szerelmét, át kellett magát engednie annak a gondoskodó, gyöngéd jóindulatnak, melylyel Melitta oly szívésen, annyi kedvességgel, ellenállhatatlan bájjal behálózta őt, csak azért, hogy jóutra térítse, hogy megváltsa őt az élete átkától, a bolyongástól, a kalandoktól... És ő engedett e szokatlan érzésnek. Új volt előtte és vonzotta. Aztán remélt új gazdagságot, kárpótulásul az övéért, melyet elvesztett, remélte, hogy még szembe nézhet valamikor ellenségeivel, a kik szármalmas mosolylyal nézték, mint törött le... Még visszatér a nagyvilágba, de okos, szép feleséggel az oldalán, a ki majd józan tanácsadója lesz. Élveznek mindent, fényt, örömet s nem kell félnie, hogy ismét vesztes lesz, hisz maga is okult már a multján...

Ezt akarta, ezt remélte, ezért tűrt, ezért lett nyárspolgár, ezért dolgozott a hivatalban, ő, a ki minden hivatalt lenézett, megvetett.

És most, most! Megalázott lelke szinte kiszakadni készült — oly keserűség fogta el e lázas visszaemlékezés alatt.

Nem volt maradása Lankaföldön. Hiába tartóztatta Melitta, a kire hetekre szóló teendők vártak a kastélyban, s a ki a kis Taszilóval ott kívánta kipihenni a gyász izgalmait és fáradságát.

— Hivatalos ügyeim szólítanak. Sürgősen vissza kell mennem Budapestre.

És másnap már a fővárosban volt.

*

A mikor néhány hétre Melitta újból a gondos hitves és önfeláldozó anya szerepét játszta a körüti diszes lakásban: Kázmér már napirendre tért minden fölött, a mi odalenn, a szülővárosában érte.

Az asszony legalább így hitte.

Teljes visszavonultságban töltötte Melitta a gyászévet. — a családi boldogság második, de szomorura vált évét. Koronkint lerándult Maros-Kátára és Lankaföldre, a hol intézkedett a gazdasága körül, aztán sietve visszatért férjéhez és kis fiához. Kázmér egyszer sem kísért el. Sőt megbízta, hogy Andrástelken is ő nézzen utána: rendben van-e minden?

Ez a nagy elkedvetlenedés, ez a gyógyíthatatlan lethargia, a mely Kázmért elfogta: nap-nap után jobban aggasztotta Melittát. És bántotta az a nagy ingerültség, mely elfogta férjét, valahányszor csak szóba került, hogy ő is lemenjen a megyéjükbe. És jött a nyár, a mikor Melitta néhány hetet szándékozott a családi kastélyban tölteni gyermekével, a kinek az orvos is sürgősen ajánlotta a jó Maros-menti levegőt, a park fenyvese ölében, csöndes családi otthonban.

A kis Tasziló különben pompásan fejlődött. Öröm volt nézni a derék Pálhalmy-csemetét, a ki szemeit egészen az öreg Taszilótól örökölte. Az elégedetlenség is ép úgy tükröződött a kis unoka szemeiben, mint azt a nagyapáéban olyan sokszor látták azok, a kik daczolni mertek vele.

Kázmér esténként a kis fiuval játszott s ennek kedveért a klubba is később ment. Egy-egy ráncz, ha megjelent a homlokán, elsimult az rögtön, mihelyt gyermekét látta. És Melitta ilyenkor boldogan nézte őket. Mégis csak jó apa! S az anya ismerte már e gyanúsított ember minden tekintetét, minden szava jelentőségét. Nyitott könyv volt Kázmér arcza, melyből tisztán, világosan olvasható.

Nagyon föl kellett azért tűnnie, midőn férje egy este a rendes óránál jóval később tért haza s akkor is zavart volt, főleg azért, hogy e zavarát nem birta palástolni.

Melitta tudakolta is rögtön: mi lelte őt?

Kázmér kitérőleg válaszolt.

Mit tegyen ilyenkor a feleség? Hallgat és vár.

De másnap ugyanaz történt. Kázmér még később jött haza. S zavara még nagyobb volt. A mellett most már nem is titkolta, hogy bántja valami, mert szépítgető, félrevezető magyarázatokhoz se folyamodott, hanem hallgatott vagy röviden válaszolt Melitta sürgető kérdéseire s ez végre durczásan abbahagyta a faggatást.

Valami titok volt a játékban. De mi?

Melitta azonban nem akart terhére lenni Kázmérnak. Korán visszavonult a kis Taszilóval; lefeküdt, de álom nem jött szeméire. Csak nézett merőn a félhomályos szoba menyezetére s gondolkodott: mi lelhetje férjét? Most, a mikor ő maga utazni készül.

Óránként fölébredt. Balsejtelem kínoztá: hátha veszély van készülőben? Hátha a két évi nagy boldogságot valami váratlan csapással kell megfizetnie! De honnan jön ez a baj? Honnan?

Kázmér reggelre egész derűlten, vidáman hagyta el ismét családját. Melitta valamit keresett a tekin-

tetében s nagy megnyugvására úgy vélte, hogy ez a tekintet ismét tiszta.

Nem is volt más, csak rövid, futólagos rossz kedv, a mi férjét bánthatta. Tán valami kellemetlenség a hivatalban... Így biztatta önmagát Melitta, nem szólt többet s folytatta előkészületeit az utazáshoz.

A mig rakosgatott: gondolatai szüntelen Kázmérnál jártak. Rettentő csalódás érte, az kétségtelen. De mit tehet most már? Elvégre minden apának az a föltevése, hogy fiának vagyont hagyjon hátra. Nos, hát Kázmér föl van mentve, hogy ez legyen élete célja. Mit akarhat még? A négyezer forint évi járadék elég szép segítség s a bérlet, meg a hivatalos fizetés. Hát lehet-e ok a kétségbeesésre?

Egyszerre kezébe akadtak a nagy Pálhalmy levelei és egyéb írásai. A dicső após e hagyatékát nem rég hozta el Andrástelekről, nehogy a bérlő kezébe jussanak. Évtizedek óta ott sárgultak egy nagy szekrényben. Melitta rögtön fölismerte az ereklyék roppant értékét. S a mint Kázmér haza érkezett, elmondta gyorsan kieszelt tervét:

— Sajtó alá fogjuk rendezni a sok irást. Nem az az ércszobor ott lenn, hanem ezek a beszédek, ez a napló, ez a tömérdek levél — ezek őrzik meg atyád halhatatlanságát. Sohase gondoltál erre?

— A külföldön? Bizony nem!

— Mily nemes feladat vár ránk. Nézd át, olvasd el — mily nagy idők tanui ezek a szent kézvonások! Mily küzdelem, mily feláldozás, mily megdicsőülés! Ha bármi bánt Kázmér, itt, ez írások között mindenkor vigaszt, erőt nyersz. A fiadért teszed azt is... A Pálhalmy-névért, melyet fiad is visel... Azt akarom, hogy a mi kis Taszilónk a nagyatyja fényes nyomdokait kövesse.

— Ez persze nekem szól! De tudod-e, hogy atyám sohase buzgólkodott így az ő fia érdekében. És édes anyám sem. Ő is csak honleány volt és nem ért rá családanya lenni. Korán meg is halt szegény. S a nagy Pálhalmy? Ugyan mi mással is törődhetett, mint a hazával! Engem idegen nevelőre, majd egy-egy korhely mentorra bízott. Előbb tudtam egy csomó idegen nyelvet, mint helyesen a magyart. Sohase is számított rá az apám, hogy az ő példáját kövessem. El is riasztott a politikától, mintha féltette volna a hirnevét, én tőlem, a ki még el találnám rontani a kontárkodásommal. Azért eszemágában sincs holmi honboldogító szereplés... Attól tartok, hogy ezt a sok írást én meg sem értem... Inkább bele se fogok!

Elhallgatott s a következő perczben már máson járt az esze.

Melitta szánakozva nézett férjére, mint valami meghasonlott emberre; tovább forgatta az elsárgult lapokat és nyugodtságot erőltetve, szólt:

— Ugy hát az én gondoskodásom lesz ez is!

XVII.

A Stefánia-uti hölgy.

Mi is okozta a gyors és váratlan fordulatot Kázmér kedélyében, egész magatartásában?

Az első nap délutánján, midőn annyira megváltozva tért haza, sajátságos jelenség zavarta meg.

Néhány igazgató-társával kihajtatott a Stefánia-utra, a mikor Kázmér egy nőt pillant meg, koros asszony társaságában.

Az első pillanatra fölkelte figyelmét. Ezt az arcot már látta. Ezer közül is megismerné azonnal. De lehetséges-e? Ő volna? Miért van itt? És kivel?

Kázmér egymásután vetette föl e kérdéseket.

Az a nő, a ki elhaladt mellette, s a ki után hosszan, meglepetve nézett, rendkívül hasonlított egy leányhoz, a kit valamikor szeretett, úgy mint még senki mást, s a kit mégis megtagadott, csupajózan gyávaságból.

Már olyannak tekintette, mint valami drága halottat, és ime — él! De hátha igazán halott az ő számára? Daczára, hogy nem fekszik a koporsóban, hová irgalmas kezek szokták helyezni az embert, és daczára, hogy nem pihen valahol a Lankapatak vagy a Maros vize mély, feneketlen ágyában, a melybe a kétségbeesett lány *akkor* kívánczozott s a melynél puhábbat sehol, senki se vethet?

Kázmért kínoztá a kétség: vajjon jól látott-e? Nem játszik-e szemeivel a káprázat?

Láthatja végre őt, a kinek boldogsága az ő lelkén szárad! Mennyi keserűség, hány sötét éji óra büntette őt a lelkiismeretlen játék miatt, melyet Lankaföldön folytatott!

Most egyszerre föl van mentve minden vád alól. A mult jelenné vált hirtelen. Ágnes vidámnak, boldognak látszik, és elragadóbb, hódítóbb, mint valaha volt.

De ez az örvendezés csak néhány perczig tartott. Hátha mind e ragyogás, az életöröm hazug? és rosszabb, mint a gyász?

Föl kell keresnie őt. De hol találja? Tán holnapig elutazik megint!

Másnap aztán ugyanabban az órában s majdnem ugyanazon a helyen ismét találkozott vele. Kázmér egyedül ült kocsijában s lépésben hajtatott. A nő és kísérője szintén lassan haladtak el mellette.

Tekintetük találkozott. Ő volt: Ágnes!

És Ágnes nem kapta el fejét. Meg se lepte, hogy Kázmérral találkozik, mintha el lett volna rá készülve, hogy valamikor így a szeme közé fog nézni, s mintha már régóta és sokszor kereste volna erre az alkalmat.

Kázmér zavarában, melepetésében elfelejtett köszönni. Ágnes pedig mosolyra vonta ajkait; aztán tüntetve a társához fordult. Kázmér a két napot azzal töltötte el, hogy rejtélyes sógornője után tudakozódott. Fáradságos, hálátlan munka! Ki tudja: milyen néven tartózkodik Ágnes a városban? Aztán Budapest melyik szállójában, melyik palotájában, vagy elkülönzött villájában lakhatnak?

Harmadnapra újra kikocsizott a Stefánia-utra. Azt hitte: ezúttal is találkozni fog vele. A szokott óra elmúlt és Ágnest nem látta. Hiába hajtatott még néhányszor végig a fasoron: reménykedése, várakozása eredménytelen maradt. Kázmért már bántotta e csalódás. Már két napja nyugtalanítja a bizonytalanság, és most, a mikor elhatározta, hogy a titok nyomára tör, bármily nehéznek lássék is az: ime, el se érheti a célját.

Titok fűződik Ágnes budapesti tartózkodásához. Mi készítené különben arra, hogy kerülje a sógorát? Nem kellett volna-e azonnal megszólítani Kázmért? És miért veszi Ágnes oly közönyösen: hogy érdeklődik-e iránta az a férfi, kit ő oly nagyon szeretett? Mintha Kázmér soha se törődött volna azzal: vajjon mi lett Ágnesből, a ki elhagyta otthonát, még pedig ő miatta.

Valami ingerlő homály ólálkodik e kérdések fátyola mögött... Nem volna-e jobb, ha ezt a fátyolt soha föl se lebbentené?

Kázmér azonban nem volt az az ember, a ki első elhatározása elől kitér. Most, már sarkalta a vágy, hogy megtudja: mért jött Ágnes Budapestre, a hol Melitta oly boldogan él?

De bármint leste a Stefánia-ut minden női alakját, sehol se pillanthatta meg azt, a kit keresett. Már alkonyodni is kezdett s ekkor kénytelen volt lemondani a reményről, hogy még ma láthassa őt.

Kázmér maga meg volt lepetve, a midőn hazamenet érezte, hogy a sok lesés-várás fölizgatta. Soha se volt ideges, s ime ez az eset teljesen kihozta a sodrából. Több mint két éve, hogy ilyen nyugtalanságot nem tapasztalt önmagán.

A mióta házas ember, annyira nem volt alkalma hasonló érzésekre, hogy ez a változatosság nem is esett kellemetlenül. Mintha valami kalandra készült volna s mert az nem sikerült: csak annál mohóbban gondol rá, miként próbálja meg újra. És csakhamar fölfedezte, hogy az efféle szokatlan lélekállapot a letünt, ragyogó multra emlékezteti őt, a mikor ily fölhevülés napirenden volt nála.

És mindez azért, mert Ágnes ma nem mutatkozott...

Otthon Melitta el nem tudta képzelni: miért oly élénk ismét Kázmér? Szokatlan élenkség!

*

És Ágnes mégis ott volt, a hol Kázmér hasztalan kereste.

Háromszor is látta a kíváncsian ide-oda tekintgető unokabátyját, a nélkül, hogy ez sejtette volna.

Ezen a harmadik napon nem gyalog, hanem hintón tett sétát Ágnes. S erre meg volt a maga oka.

Nem akarta, hogy Kázmér megszólítsa őt, pedig ettől tartania lehetett. Másodizben, a mikor találkozott vele, a meglepett sógor oly élesen nézett rá s olyan mozdulatot tett, mintha inteni akart volna neki. S mit beszélhetett volna rokonával egy harmadik jelenlétében? Nem! Ha már el kell mondaniok egymásnak, a mi a szívükön fekszik: ne hallja, ne lássa azt senki; s legkevésbé az, a ki Ágnest minden lépten-nyomon kíséri, s a ki nélkül sehová se megy.

Ágnesnek nagyon tetszett, hogy Kázmért újra látta. Hízelt neki, hogy keresi s nagy meglepéssel nézte, mint forgatja a fejét ide-oda, hogy

minden lovas alakot, gyalogjárót, s hintón ülőt szemügyre vehessen. Őt is nézte. Tekintete rajta nyugodott; de a sűrű fátyol, melyet a szép unokahug a könnyű szél miatt felkötött, nem engedte, hogy Kázmér fölismerje őt. Ágnes örült, mint a gyermek, hogy ez a tréfa ily jól sikerült. Kaczagva tért haza és kísérője el nem tudta képzelni: mi lelte őt.

Ágnesnek ezuttal nem volt más czélja, mint hogy megtréfálja Kázmért. Nem is volt véletlenség ez a háromszori találkozás. Ágnes sokat hallott egykori ideáljáról s a mikor Budapestre utazott: első gondolata Melitta volt, a kit szíve mélyéből irigyelt és őszintén gyűlölt. Látni akarta Kázmért, csak azért, hogy Kázmér őt is lássa. És meg akarta kisé bosszantani, mert tudta róla, hogy még nem felejtette el. A harmadik napon ismét egyedül jött és mohón kereste őt; elhatározta, hogy most már beszélni fog a hűtelennel.

Miként rendezze ezt?

Egész este törte rajta az eszét s reggel is ez volt az első gondolata. Már el is készült a tervével, a mikor egy közbejött akadály mindent halomra döntött. Ágnes kísérője, a koros hölgy, özvegy Stettenheim ezredesné azt kívánta, hogy vissza-utazzanak Bécsbe. És Ágnes kénytelen volt engedelmeskedni a nagyanyai óhajtnak.

Kázmér, mitsem sejtve, a negyedik napon is várni akart a Stefánia-uton. Már indulóban volt, a mikor Melitta eléje állt:

— Kedvem volna kikocsizni a kis Taszilóval. Velünk jön?

— Sok a munkám. Még egy órát töltök a hivatalban. Lehetetlen ma!

Hosszu idő óta most hitta Melitta először.

S a mint a szabadkozó férjre nézett, észrevette: mily kellemetlen rá nézve ez a kedveskedés,

Kázmérnak már megint másutt járt az esze. Oda se figyelt, a míg felesége szelid szemrehányásokat kockáztatott, hogy már nem olyan buzgó családapá, mint azelőtt volt. Ekkor Kázmér odavetve kérdezte:

— És hová mennek?

— A Stefánia-utra.

— Persze! Hisz ott most az egész világ!

Nevetett Kázmér s a felesége nem tudta: mit nevet. Majd újból kaczagva hozzá tette a férj:

— Talán látjuk is ott egymást...

— Mégis jön?

— Készülök legalább s meglehet érdekes vizionlátás lesz!...

Melittát megzavarta ez a különös, ingerkedő beszéd. Két év óta most történt először, hogy Kázmér ily bántón közönyös. Nem értette, miért utasítja vissza ajánlatát s rögtön rá mégis biztatja. Mindez új volt előtte s azért a megtorlás legközelebbi fegyveréhez, a szótlansághoz folyamodott. A szokásos kéz- és homlok-csókot az egyszer hidegen fogadta és nem viszonzta Melitta.

Kázmér a fejébe vette, hogy most már okvetetlenül beszél Ágnessel. Ha tegnap nem jött el — mint hitte — majd eljön ma a Városligetbe.

Már ingerelte, már bántotta a dolog, s a mi ismét régen nem fordult elő, a »Nemzeti Hitel-szövetkezet« hivatalában is türelmetlen volt. Társai azt hitték, hogy a máskor oly buzgó és derült kedélyű igazgató nagyon rosszul aludt az éjjel.

Alig győzte várni Kázmér, hogy kihájtasson a Stefánia-utra. A korzó közönsége még otthon

hüszölt s ő már végig rótt a kocsiján a hosszú fasort. keresve Ágnest, a kinek alakja, minden mozdulata, nevetése, durczáskodása és szemeinek csodás nézése most már unos-untalan föltűnt lelkében. Mintha önmagát akarta volna hipnotizálni, oly makacs erővel idézte emlékezetébe a rendkívüli lány sok ellenmondó tulajdonságát, melyek együttvéve oly varázsszal hatottak rá, akkor is, a mikor oly kiméletlenül bánt vele.

Fél- és egész órák multak el, de hiába lesett Kázmér. Benézett a Park-klub-ba, s annak teraszszáról figyelte az arra menő bérkocsikat s a gyalog sétáló hölgyeket. Aztán ismét kisietett és gyalog indult befelé egész a liget táváig, miközben az izgalom már bosszusággá vált benne. Ez a bosszuság egyszerre nyílt haraggá fajult, a mikor visszafordulva, hirtelen Melitta állt előtte. Az imént szállt le a kocsiról, melyen a kis Tasziló éppen jóízűen aludt a bonne-ja ölében.

Annyira el volt foglalta Kázmér a gondolataival s annyira beleélte magát az Ágnessel való találkozásba, hogy Melitta váratlan megjelenése, mint valami kémkedés és gyanúsítás tünt fel. Nem bírta elviselni ezt az erőszakos korlátozást s e perczen oly gyöngé volt, hogy el sem bírta palástolni, mily kellemetlen rá nézve ez a rögtönzött családi összejövetel. Erőltette a nyájasságot, de felesége nyugodtan szólt:

— Lássa, csakugyan megleptük, sőt meg is zavartuk! Kérem, nem akarunk utjában lenni! A kis fia különben is alszik... Megnézem a kis aranyost... Jól mulasson!

Ezzel felszökött a nyitott kocsira s mielőtt Kázmér még fölocsudott volna, már tovább hajtatott.

XVIII.

Gyülölöd a fiadat?

Csalódva tért vissza Kázmér a városba s egyenesen a klubjába ment, a hol vacsorált s aztán kártyázott jóval éjjelutánig.

Fejét nehéznek érezte. Friss levegőre vágyott és gyalog ment hazafelé. Néptelen utczákon haladt át s újra meg újra fölvetette a kérdést:

— Mit akarok voltakép? Mért hajszolom most Ágnest? Szeretem még?

Erre a kérdésre rögtön kész volt a felelet is:

— Igen, szeretem, mindig is szerettem és örökké fogom szeretni!

Észre sem vette, hogy hangosan erősítgeti ezt. Utána azonban újra faggatta önmagát:

— S mi célja mindennek? Hát viszontszeret-e? S ha igen: miféle szerencsétlenség lesz ebből? Mert szerencsétlenné teszek mindenkit, a ki szeret, a milyen nyomorult magam is vagyok!

Küzködött. Elképzelte a legrettenetesebb fordulatot s nem riadt vissza semmitől. Aztán meg elnevette magát, mintha csak tréfa, csak szórakozás volna minden. Lakása elé érve: nem csöngetett be, hanem még egy darabig föl s alá sétált a hűvös, csöndes nyári éjben. És befejezte filozofiai elmélkedését:

— Fáj, hogy kevésre becsült az apósom, képzelődöm, hogy a feleségemre is ráragadt valami az apja feneketlen elfogultságából — ép most jól esnék, ha legalább egész embernek tartana az a kis lány, a kinek valamikor félistene voltam... Eh! Hiuság az egész! De most felutazom Bécsbe!

Lakásába érve, meglepetve látta, hogy lámpa ég Melitta hálósobájában. Benyitott hozzá. A feleség az íróasztalnál ült. Előtte egész halom irás, levelek, naplőfüzetek, régi ujság-számok, országgyűlési beszédek gyűjteményei.

— Már megint buvárkodik? Ugyan feküdjék le! Gondoljon a gyermekére, a kinek szüksége van az erejére.

— Szüksége van arra is, hogy megmentjük számára dícső nagyatyjának szellemi örökségét. Kincseket ér ez!

De nem akart újból vitát kezdeni a férjével. A gyermek mélyen aludt s most odament a kis ágyhoz, hogy még egy csókot leheljen a kis Tasziló homlokára.

Kázmért ez a kimért nyugalom, ez a fönséges higgadtság, melylyel Melitta a végrendelet kihirdetése óta férje minden ingerültségét viszonzta, ez egyszer kihozta a sodrából.

— Kincseket ér atyám sok írása? Hisz hiába kínáltam a kiadóknak! A nagy Pálhalmy összes műveinek a kinyomatása még koldussá tehetne engem. Ezt a fényűzést majd csak a fiam engedheti meg magának. Ő megint nagy ur lesz!...

Nevetett hozzá keserűn, a mire Melitta hirtelen megfordult s először életében egyenesedett föl Kázmér előtt és szikrázó szemekkel nézett rá:

— Hát csakugyan igaz? Gyülölöd a fiadat?

— Dehogy! Csak irigylem a kis csöppséget! S ez még jobb, mint hogyha szánnám. Mert úgy is eshetett volna a dolog, hogy még ő neki se jut semmi. Igazán kíváncsi vagyok: miként is állhatott volna bosszút az atyád, ha véletlenül nincs gyermekünk?

Melitta idegei már ki voltak merülve. Régóta csak mesterségesen türtőztette magát. Az éjjeli virrasztások is elcsigázták. Ez volt az oka, hogy most egészen megejtette a gyöngeség s a férje cinikus kedélyességétől valósággal megriadt. El-sápadt és irtózáttal hátrált:

— Kázmér? Tudja-e, hogy mit mondott atyám önről? Tudja-e, mire tartotta képesnek?

— Ó, hiszem, hogy a legnagyobb gonoszságra is! Oly alaposan ismert a kedves Tasziló bácsi.

— Boldogtalan! Most is tréfál? Nem látja-e, hogy reszketek, hogy torkomat fojtogatja minden szó!

— Már mondta, hogy gyűlölöm a fiamat. Mit mondhat még?

— Gyűlöli, igen! És ha igaza van atyámnak, jobb szeretné, ha nem is élne...

Kázmért e pár szó úgy érintette, mintha egy csontos ököl a szeme közé vágott volna. Szinte hátrátántorodott. Aztán két kezével a halántékához kapott. Úgy állt ott, nem birva szóhoz se jutni első megdöbbenésében...

A szobában halotti csönd támadt. Melitta maga is újból megriadt, a mint lázas felindulásában kiejtette a rettentő gyanút és vádat. De aztán lehanyatlott a divánra és feljajdult néhányszor.

Az apa rá se nézett, hanem a kis ágy felé sietett:

— Fiam! Én szegény, én nyomorult fiam!

Melitta azonban felszökött s már eléje állt:

— Mit akar? Én félek Kázmér! Távozzék!

— Fél? Tőlem fél? Melitta! Mily borzasztó átok van rajtunk? Már közénk lépett, kettőnk közé!... És az a gyermek! Ó mily nyomorult, ha ilyennek hiszik az atyját — és hiszi ön is, ön, az anyja! Ebben a hitben, ebben a rettegésben akarja majd fölnevelni őt? Azt hiszi, ellensége vagyok a saját véremnek!... Haha! Hát idáig jutottam! Idáig!

Melitta még mindig a kis ágy előtt állt, mintha védeni akarná a kis Taszilót.

Kázmér iszonyu hahotába tört ki, mely velő-kig megrázta a hitvest:

— Most már — vége! Vége mindennek! Ne rettegjenek a férjtől s az apától! Vége, vége, már!

Kitántorgott a hálósobából. Aztán átment a saját lakosztályába. És magára zárta az ajtót.

Ez az éj, melyet Pálhalmly Kázmér egy földél alatt töltött feleségével és fiával, ez az egy éj ettől fogva úgy állt lelki szeme elé, mint valami mentő tanu abban a nagy pörben, a mivé egész további élete rohamosan átváltozott. Csak rá kellett gondolnia erre az éjre, erre az átvirrasztott éjre, végig kellett éreznie minden tusakodást, mely lelkében tombolt, míg föl s alá járt a négy fal közt: és mosolyogva bünbocsánatot osztott önmagának, mert tudta, hogy nincs az az égi sujtó hatalom, mely ha mindent látott és mindent hallott — könyörületre ne változtatná szigorú és pártatlan ítéletét.

De érezte azt is Kázmér, hogy belepusztul, ha nem talál rokonlélekre, mely megvigasztalja — tán meg is menti.

— Nem szabad már mutatnom sem, mennyire szeretem a véretem? Minél jobban bizonyítom, annál később a gyanu! Ki birna küzdeni e rettentő csapás ellen?

Reggelre kész volt minden tervével. Most már gazdagnak kell lennie! Gazdagnak minden áron! Sürgősen hozzá kell látnia! Melittától semmit sem várhat, pedig sok már az adóssága. A kártya-szerencse állandón cserbe hagyta s a mi pénzt a bérlőjétől s a hivatalából szerezhették: azt becsületbeli tartozásaira fordította. Itt tehát nincs baj. Ebben mindig rendkívül kényes volt. Hanem a börze! Azt még nem próbálta ki; pedig hányszor csábította. Ha Budapesten nem szabad megköörnyékeznie a szerencsét, hát majd felrándul Bécsbe! Elsőben is egy megbízható ágenst kerít; ismer sokat, akár válogathat bennök. Aztán rajta!

*

A reggeli vonattal már indult. Korholta magát, valahányszor azon kapta magát rajta, hogy nem a börzére, nem a zsebében levő több ezer forint sorsára, hanem minduntalan Ágnesre gondol. És maga is meg volt lepetve, a mikor sok-sok üzleti lőtás-futás után: végre úgy találta, hogy egy öreg asszonynak szalonjában ül. S szemközt vele Ágnes, a kit már félórája engesztel, míg a lány semmi kedvet sem mutat, hogy most is haragudják a multért.

— Kétszer láttalak, Ágnes, Budapesten.

— Kétszer? Akkor én szerencsésebb voltam. Képzeld! Háromszor gyönyörködtem benned.

— Csufolódol?

— Csak örülök, hogy megbosszanthattalak. Mert ott voltam ám a harmadik napon is. Kocsin. És láttam, hogy keresel. Mert remélem, engem kerestél.

— Ki mást?

— Ah! Ezt jól esik hallanom!

— És mit kerestél Budapesten?

— Afféle kis honvágyam támadt. Voltam a zárdában is. Hálás vagyok ám az apáczák iránt — szegények, de sokat is kellett bosszankodniok miattam!

Elhallgatott. És Kázmér nem győzte bámulni: mivé fejlődött a lankaföldi kis lány! Igéző, nagyvilági hölgy állt előtte. Magas, nyulánk természetű, sugárzó, bájjal ékes arczu, félelmes, sötét szemekkel. Ajka körül félig daczos, félig ingerkedő mosoly. S a hang, a nézés, a fejtartás — olyan imponáló, olyan hódító volt mindez, és mégis könnyed, ellenállhatatlan.

A csöndet újra Ágnes törte meg.

— Eleinte halottnak hittél ugy-e? Kevés híja is volt —

— Ha tudnád: mennyit szenvedtem, a mikor megírták nekem, hogy eltűntél!

A lány ráemelte szemeit, ajkáról hirtelen eltűnt a mosoly. Kázmér nem bírta ki a tekintetet. Annál jobban meglepte aztán Ágnes hangos kacaja.

— Ah, ah! Még utóbb megbántad, hogy engedté. Melittának, a ki szép szerivel elkaparított tőlem. Mert hisz engem szerettél, tudom én azt! a törvénytelen kisasszonyt, a hozomány nélkülit — hát van-e áldás a frigyeden, hogy elárultál?

— Ne kinozz, Ágnes!

— Hiszen csak hizelgek neked. És remélem, jól is esik, ha bevallom, hogy igen is miattad, csak

te miattad szöktem el nevelő apám házából, miattad mentem neki a sötét, a bizonytalan semminek, mert azt se tudtam, mi vár rám itt, a nagyanyámnál: nem leszek-e rosszabb sorsban, mint bármely cselédje?

Kázmér csak nézte a haragjában még igézőbb lányt, mint valami csodát. Nem hitte, hogy ilyennek találja viszont, ilyen vakmerőnek, ilyen veszedelmesnek. Mi lett az egykori dacból és makranczosságból? Ez már szenvedély, mély és erős, akár pusztítani képes, mint a tűzvész! Ilyennek szerette volna ő mindig Melittát, ilyen lobbanékonynak. De lehet-e a feleség, az anya szemeiben ilyen emésztő tűz?

— Sokat szenvedtél, Ágnes. De ne hidd, hogy Melitta viszont boldog volt. Most sem az —

— Ej, a ki némán és megadással tűr, mert tudja, hogy megváltják, annak könnyű az a kis várás! Hátha azzal az eljegyzéssel, a mikor Jenőnek adta szavát — csak arra számított, hogy téged visszahódít. Ismerem én Melittát —

— Nem ismered! Csak én, a kit a nagy nyugalma, felsőbbsege lenyűgöz. Ah! El nem viselhetem a buzgó rendszeresség, a lelki szabatosság e rettentő tilalomfáit.

Ágnes újra nevetett.

— De van jó hatása is. Lám, te Kázmér, szinte meghíztál a polgári erények gyakorlása közben. Igen, igen. Veszítettél daliásságodból — de azért ne busulj; maradt még belőle annyi, hogy Melitta mutogathat, akárhová mentek! Én már csak a küzdelmes Kázmért szerettem, azt a vakmerőt, a ki a nagyvilág minden pontján hódított, a kiről legendák szóltak. És a mikor győtrődtél, akkor is te maradtál a győztes, mert szabad voltál. Én is az

akartam maradni. Ó, voltak kérőim, de elutasítottam mind. És azóta megtudtam, hogy van egy iskolája az életnek, mely megedzi a férfit s megóvja szépségében a nőt. A szenvedély átalakít s rombolásában ujat terem. A ki el nem bírja: kidől, elvész; — a ki állja: az új ember gyanánt kerül elő!

— Te csak nyertél Ágnes, te ujjá születted...

— Neked köszönhetem. Ki tudja, ha feleség lennék, nem untál volna-e rám?

— Mit beszélsz!

— Na igen, mint Melittára! Hátha én is oly pedáns, olyan korrekt lennék? Hitves és anya, igen, és ki tudja, nem lennék-e még szigorubb és követelőbb?

— Ágnes! — fakadt ki Kázmér, — Ha tudnád: mi forr itt e szívben! Nézlek, Ágnes, és nem tudok betelni a nézéseddel. Hol van még nő, a ki mérkőznék veled?

— Mosolygok az életen, s erre van is jogom. Elakartam dobni ezt az életet, nem kellett már, — de aztán valahogy mégis megmaradt. Azóta úgy tekintem a lételemet, mintha rám erőszakolták volna! Ez adott rá jogot, hogy minden dolgomat most már úgy rendezzem be, a hogy nekem tetszik.

Kázmér megragadta a mosolygó lány kezét.

— Ó, mint irigyellek, Ágnes! Szabadság! A lélek, a szív, az akarat teljes szabadsága — ez a te boldogságod.

— Valamikor te is ilyen boldog voltál —

— S az lehetnék újra — te veled! Ágnes! Nézz rám! Ne vedd el a kezedet! Lásd, gyermekem, én már csak benned találok vigaszt. Csak te értesz meg, csak te nem ítélsz el, mert hisz mindenki bizalmatlansággal fordul el tőlem! Te bátor

lány! Ah, úgy hittem: már minden válfaját ismerem az asszonyoknak, lányoknak, s ime most megtaláltam azt, a kit csak álmaimban láttam. — azokban az álmaimban, a mikor ő utána vágyódtam, az elérhetetlen ideál után, a ki lélek a lelkeimből, vér a véreimből, s a ki meg tudja vetni, csak úgy, mint én, az élet kicsinyes kötelességeit, melyek leigáznak!...

Ágnes már kiesett a cinikus szerepéből. Már érezte, hogy nem bírja visszafojtani igaz érzéseit, s a legközelebbi pillanatban a nyakába borul az elvesztett és visszahódított férfinak, a kit most is szeret — ó, ezerszer igazabban, mint annak idején!... Érezte, hogy szédület fogja el s meg kellett fogózkodnia az asztal szélében. Így telt el egy néma perc. A lány aztán megrázta a fejét, mintha erőszakkal szét akarná tépni a varázst és nevetve mondta:

— Tudod mire gondoltam sokszor? Ha csakugyan beleugrottam volna a Lankapatakba s aztán messze valahol kihúztak volna élve, a nélkül, hogy rám ismertek volna. Otthon halottnak hinnének s én más név alatt titokban mégis élnék! Gyászolna mindenki: s én járok, kelek, lovagolok, kocsikázom. nevetek, kaczerkodom veled, hallgatom a vallomásoadat, tán meg is hallgatom — hahaha! És nem sejti senki, hogy én vagyok az, csak mi ketten tudjuk, mi ketten, Ágnes és Kázmér! Milyen különös volna, istenem, milyen különös!

Ujra elhallgatott... S ebben a másodpercnyi némaságban egyszerre minden figyelmeztető jel nélkül, újból eszébe jutott Kázmérnak a mult éjszakai jelenet, és fülébe csengett a két rettentő szó:

— Gyűlölöd a fiadat!

És Agnes nem tudta: mért válik hirtelen oly kínossá látogatójának az arcza, és mért bucsuzik el oly szomoruan Kázmér.

Lehorgasztott fővel haladt le a lépcsőn a fel-
dult kedélyü ember s a kapun kilépve észre sem
vette, hogy a ház előtt álló hintóból Pálhalmy Jenő
száll ki.

A két unokatestvér szó nélkül sietett el egy-
más mellett. De Jenő utána nézett s találgatta:
vajjon mit is keresett Kázmér ebben a házban?

XIX.

Megváltó szerelem.

Az első bécsi kirándulás után Kázmér hetenkint kétszer számolt el titkos börze-ügynökével s az üzlet izgalmait rendesen Ágnes társaságában pihente ki.

Melitta mitsem tudott még. Az éjjeli jelenet óta mindent elkövetett, hogy megengesztelje férjét és nem is sejtette, hogy Kázmér lelkének egyensúlyát mindezek a higgadt okoskodások többé helyre nem állítják.

Visszaérkezett Jenő is és elsietett Melittához. A mióta vőlegénye lett Szaploneczay Klárika bárónőnek: ezek a látogatásai fel sem tűntek már. Az óvatos és talpig nemes Jenő gondoskodó jóindulattal csak ennyit mondott:

— Kellemetlen dolgom volt Kázmér miatt. Neki nem akarok irni, azért hozzád fordulok, Melitta. A bécsi börzén érdekelve voltam a múlt héten. S most értesítést kaptam, a mely meglepett. De aztán kiderült, hogy nem Pálhalmy Jenőt, hanem Pálhalmy Kázmért illeti az ügy. Nem szeretem az efféle névösszetévesztést!

Többet ennél nem vallott Jenő, akárhogy faggatta Melitta. És Ágnesről sem esett szó.

Az aggódo feleség azonban már elhatározta, hogy végére jár mindennek. Valamikor az volt az élete célja, hogy jó utra téríti a nagy Pálhalmy fiát — nos, hát ez a hívatása még nincs befejezve. Sőt most kezdődik igazában.

Kázmér ép ezen a napon sietett ismét Bécsbe. De ezuttal némi lelkifurdalással. Melitta nagy aggodása meghatotta. Rajta kapta magát, hogy felesége iránt még mindig azzal a jóindulatu vonzódással viseltetik, a mely annak idején uj volt előtte s a melynek engedett, a mikor Melitta az ő megmentőjének csapott fel... Oly jól illett neki az őrangyal szerepe. Milyen komoly, becsvágyó leány is volt... Elfogódott Kázmér, a mikor életének az a sok izgalma ujból eszébe jutott. És bántotta, hogy minduntalan a kényszerhazugsághoz kell nyulnia. De azt is érezte, hogy Melitta varázsa végkép megtört. És Agnes? Mit hozhat vele a jövő?

Mint minden ember, a ki ismeri a saját gyöngegségét, ő is azzal biztatta magát, hogy az egész csak játék — uj és érdekes játék s a veszély közepe nem fog megfélekezni: mi a kötelessége. Veszély? Hát már oly biztos a veszély? Lehetséges lesz-e, hogy ne tudjon ellenállani két szem démoni tüzének, melynek minden sugara azt látszott mondani:

— Hatalom vagyok, követelő, irgalmatlan hatalom! Valamikor becsmérelted, elkerülted — reszkess most! Többé nem menekülsz előle!

Kázmér elmélyedt gondolataiban s valahányszor az aggodalom egy-egy árnyéka érintette lelkét: hirtelen fölrezzent, hogy azonnal mosolyra vonja ajkait, mint a ki felül akar kerekedni a küzdelemben, melyet önmagával folytat. Föl s alá sétált a

vonat folyosóján, hevesen, szabálytalan léptekkel, mintha gondolatainak más irányt akart volna adni. Néhányszor bosszusan megállt, kitekintett az ablakon, nézte a szántóföldeket, a messzeterülő réteket. És újra elborult a mások gazdagsága láttára.

Haragudott erre az érzékenységre is. És megint Ágnesre akart gondolni. Hátha a lány csak játszanék vele, ha csupán a bosszura gondol? Nem, nem! Hisz alig palástolhatta, hogy ő is szereti Kázmért s szerelméért akár életét is áldozatul dobná... És mégis! Hátha ez csak a váratlan viszontlátás első izgalma volt és ha bármily lépést kellene tennie: megijedne?

De aztán elővett egy levelet, melyet Ágnes óvatosságból a »Nemzetközi Hitelszövetkezet« hivatalába küldött Kázmérnak.

Azóta is a tárczájában őrizte a drága sorokat. Ujra meg újra elolvasta, kutatta igazi tartalmát, minden szó valódi értelmét. És nem birt mást kiolvasni belőlük, mint szerelmes, odaadó, hóbortos, áldozatkész szerelmet. Csupa dévajkodás, csupa életkedv, csupa boldogság utáni vágy az a lány, a ki, ime már furfangos is és nem a szigorú nagymamánál akar találkozni vele, hanem künn a szabadban. És megírta pontosan az időt s a helyet is, a hol egymásra várnak.

Kázmér, mint valami szerelmes diák, megcsókolta a levelet.

Mire a Práterbe érkezett, ott már nyüzsgött az élet. Bécs előkelő közönsége ellepte a fasorokat. Fényes hintók szakadatlan sora, paripákon ügető tisztek, telivér lovakon sok gavallér és asszony. És mindenki nemcsak feltűnni, de ki is akar tűnni a tömegből.

Valamikor Kázmér is itt bámultatta magát. Olyan négyes-fogatokat, mint ő mutatott be néhány-szor a májusi práter-kocsizások alkalmával, sem addig, sem azóta nem látott az ámulni szerető Bécs. Mindjárt az első esztendőben, a mikor nagykoruvá lett, harminczkétezer forinton vett négy feketével jelent meg. Magyar, sallangos szerszám csengett-bongott a telivér csődörökön, a melyeknek sűrű, hosszú sörénye soha ollót nem látott, földig érő, széles farka három napi szenzáció volt a császárvárosban. Egy évre rá négy szürkével tünt fel Kázmér, a ki maga hajtott s a ki mellett a bakon: hol egy Kolowrat herczeg, hol egy Auersperg gróf, hol pedig egy leendő Esterházy- vagy Pálffy-majoreszkő ült, mintha csak tüntetni akart volna Pálhalmy Kázmér, hogy ő semmikép sem olyan vad magyar, olyan dühös lázadó, mint a milyen az apja volt!... Voltakép pedig a mulatni vágyó Kázmérnak soha eszébe sem jutott, hogy valamit expiáljon az apja forradalmából, a melynek jelentőségével nem is akart tisztába jönni.

Most meghasonlott kedélylyel nézett végig a tarka, ragyogó tömegen. Új divatos alakok, új bámulók, és új mód a feltűnésre... Még egy év előtt azt hitte, hogy ő is megjelenik ujra az efféle nagyvilági mérkőzésen és nem csak a Práterben, hanem a Champs Elyséen, sőt Nizza korzóján is elviszi a pálmát. Egy végrendelet visszalökte a szürke semmiségbe, a bántó homályba... És soha többé ki nem vergődik a napfényes világra! Ha száz esztendeig él is, már csak a gondos apa, a meghiggadt férj, a dolgos hivatalnok szerepe az, melyet nap-nap után, egyhangu, unalmas egyformasággal végig kell játszania, még pedig

Melitta örökös gyanakodása és éber ellenőrzése mellett!...

Összeszorította ökleit és meggyorsította járását. Most már alig várhatta, hogy Ágnessel újra találkozzék! Mindenkit megnézett, mindenkit vizsgált, de látszott rajta, hogy senkit se vesz tudomásul. Szemei egy bizonyos kalapot, egy bizonyos termetet, egy bizonyos arcot kerestek — minden más közönyös volt rá nézve ez órában.

Jókor elsietett a második kávéház kertjébe. De hiába jártatta végig a szemeit — a nagy társaságok egyikében sem látta Agnest. Már aggódni kezdett: hátha el se jön? Tán megint a nagyanyja —

E perczen a kert bejáratánál bérkocsi állt meg. Kázmér szive megdobbant, a mint a kiszálló hölgyben fölismerte azt, a kit oly türelmetlenül várt.

Ő volt! Agnes! És egyedül!

A mint könnyű léptekkel, egész elfogulatlanul, sűrű fátyollal arcán közeledett, Kázmér úgy érezte, hogy a vér a halántékaihoz tódul. Lázas izgalom fogta el, melyet szinte röstelt és leküzdeni sietett; de érezte, hogy ez nehezen sikerül.

Agnes vidoran, mosolyogva köszöntötte. Mintha csak a vőlegénye elé sietett volna. Mintha a mai új találkozás egyenes folytatása volna annak a felthetetlen jelenetnek ott a lankaföldi parkban, mikor a jázmin-ágot átvette Kázmértól és cserébe azt a bűvös álmát beszélte el neki. Mintha nem következett volna utána az a rut kiábrándítás, az a lélek-gyilkosság, az a szerelem-öldöklés, az az iszonyu kínszenvedés!... És mintha nem sötétlenék az akkori jelenet és a mai találkozás közt az elmúlt néhány év, egy fiatal, hódító, bájos, eszes lány csöndes kalváriája...

E pillanatban mindketten mindent elfeledtek... Azt is, hogy óvatosaknak kell lenniök... Kázmér oly izgatottan nyújtotta karját Ágnesnek, hogy a lány meglepetve nézett rá... De engedett a férfi akarátának... Végig siettek az asztalok és székek sorai közt, aztán hátravonultak, messze, a hol még nem volt közönség, a hol magukra lehettek s nem kellett eltérniök a kíváncsiak tekintetét.

Végre megállapodtak egy lugas előtt. Ágnes szó nélkül besurrant s nevetve ült le.

A pinczér ismerte Kázmért s ennek egy tekintetere tudta: mi a legszigorubb kötelessége.

Nem is zavarta a szerelmeseket senki... Tréfa, bohóskodás, szerelmi vallomás — ezek üzték el a délután gyorsan tova siető óráit. Ágnes egész lénye csupa dévajkodás... Soha oly komoly fordulója nem volt az életének, de Kázmér életének sem, mint az, mely e mai napon kezdődött és eszébe sem jutott, hogy elkomorodjék rajta. Valamikor tragédiát akart rögtönözni a szerelméből és most kaczagó vidámságba fojtott minden lelkifurdalást.

Csapongó kedélyének, élczes csevegésének valósággal rabja lett Kázmér... Már az est is beköszöntött és még nem tudott szabadulni az ördögös sógornőtől.

Végre Ágnes ijedten szökött fel.

— A nagymama vár! Azt mondtam, hogy az egész délutánt egy rokonunknál töltöm —

— S nem vagyok-e én is rokon, — vetette közbe Kázmér mosolyogva.

— Sietnem kell. Csak félórát voltam ott látogatáson s most újra fölnézek. Hátha már értem küldött az öreg asszony.

És elbucsztak, azzal a kölcsönös igérettel, hogy holnap újra találkoznak...

Kázmér még az éjjel sürgős leveleket irt mindenfelé. Oly édes volt ez a tervezgetés, ez a készülődés egy nagy-nagy utra! Ágnesre gondolt folyvást.

— Megbabonázott! Elbűvölt!

És hajnal felé sem birt elaludni.

Szerette — ó, mily bűnösen szerette azt, a ki miatt virrasztott, hánykolódott ágyában, míg végre a fáradtság lezárta pilláit.

*

Ez alatt Kázmér budapesti lakásán különös dolog történt. Holmi »családi« tanácskozás folyt, melyen csak a család »feje« nem vett részt, mint hogy ez épen a »vádlott« volt.

Jenő a legjobbat akarta. Még Bécsben megtudta, mi szövődik Ágnes és Kázmér közt, és végtelen szánsalom fogta el Melitta sorsa iránt. Mit tegyen? Mivel akadályozza meg a készülő botrányt? Rettegett Ágnes miatt is. Hisz ő rá bízta az öreg Tasziló; ő volt az örökség kézbesítője is. És megdöbbenve gondolt rá, hogy ez a százezer forintos hozomány is veszedelemben forog.

Nem akarta beleavatni Melittát ebbe a rettenetes bonyodalomba. Ő maga sem kívánt közbelépni, sem Ágnesnél, sem Kázmérnél. Végre is az a mentő gondolata támadt, hogy ahoz fordul, akinek mindenkor nagy hatalma volt Ágnes fölött, s ez most épenséggel Jenő menyasszonya. Egy kis sürgönyváltás és Szaploneczay bácsi már fölsietett Budapestre az okos és diplomatikus Klárikával, a ki gyermekkori pajtása a bűnbe rohanó Ágnesnek, s mint annyiszor, bizonyára most is helyre igazítja a kis makranczosnak a fejét! Csak Melitta ne tud-

jon róla! De a fecsegő Szaploneczay báró elrontott mindent. Egy meggondolatlan szó — és a börze-spekulációk miatt kétségbeesett feleség azonnal rájött, hogy ha férje a vagyonát — ő maga a férjét vesztette el! És az ex-főispán azonnal kész volt az indítvánnyal is.

— Legjobb lesz, ha magad utazol föl Bécsbe. Követeld vissza Kázmért — attól a megfélekezett lánytól követeld vissza!

De Melitta büszkesége felháborodott.

— Szembe szálljak vele? Én, a hitves? Én, az anya?... Ha Agnes nem tudja, mi a kötelessége, én meg nem tanítom rá!

Klárka csak Jenő egy biztató pillantására várt, aztán szólt:

— Bizzatok rám! Lesz még szavam, a melyet meg kell hallgatnia Ágnesnek. Még ma nála leszek!...

*

Ha álom lett volna ez a családi tanács és határozat — álom, melyet Kázmér nyugtalan lélekkel álmodik: akkor sem döbbent meg volna jobban, mint arra a hirre, melyet Melitta küldött korán reggel.

Hivatalos levelet hozott a postás a vendégfogadóba. A »Nemzetközi Hitelszövetkezet« igazgatótanácsa arra szólította fel Pálhalmy Kázmér igazgatót, hogy az alapszabályok értelmében huszonegy óra alatt igazolja magát ama vád ellenében, hogy magán börze-üzletekkel foglalkozik! A felszólításra az adott okot, hogy ismételten kérdést intéztek a bankhoz: mennyi a letéte ott Pálhalmy Kázmérnak? S vajjon az árfolyamok differenciái-

nak kielégítésére meg van-e a szükséges alap? Ha eljárásának kellő igazolását sürgősségtelennek találná: úgy a bank ezt egyszerűen tudomásul veszi, hogy Pálhalmy Kázmér levonta az alapszabályok megsértése miatt a konzekvenciát s az igazgatói tagságról lemondott. A végkielégítés és a fölvelt előlegek ügyét, külön rendelkezés fogja elintézni...

Világosan és röviden kifejezve azt jelentette ez a hivatalos előadás, hogy a nagy Pálhalmy fiának szép szerivel kitették a szűrét onnan, a hová ép azért jutott be, mert a nagy Pálhalmy fiának minden ajtót készséggel kitártak.

— Hát ez is! — sziszegte Kázmér a fogai közt. — Aztán elolvasta Melitta kísérő levelét. Ebből kitűnt, hogy felesége már ismeri a hivatalos irás tartalmát. Az igazgató tanács egy udvarias tagja gyöngéd barátságot vélt teljesíteni, a mikor személyesen sietett Melittához, a szalmaözvegységre kárhoztatott szép asszonyhoz, kinél nem egy csésze illatos teát szürcsölt — és előre vígasztalta a bekövetkezendő katasztrófáért. Arról persze mélyen hallgatott Melitta, hogy a legközelebbi vonattal egész társaság kíséretében Bécsbe rándul.

Kázmér hamar számot vetett mindennel, ha kell az életével is. Családi otthona feldulva, hivatalát elvesztette, anyagi romlása tetőpontra hágott — már csak az marad hátra, hogy végkép kiszolgáltassa magát Melittának, a ki még buzgóbban fog örködni felette! És óvni fogja a fiát is — de tőle, az apától!

Felkaczagott Kázmér, mint a ki esztét készülni veszteni — és szeretett volna két öklével a halántékára csapni, hogy menten vége legyen mindennek... Aztán, mint utolsó mentősugár: Ágnes alakja

villant meg ebben a szomorú sötétségben. Messzire el megy és soha vissza nem tér — de Ágnes követni fogja!... Vele, ő vele még édes is lehet az élet!

Délben már nála volt. A lány ma különös kedvet mutatott, hogy minduntalan Melittát kérdezte. Csakugyan megunta Kázmér? S a férj nyugodtan mosolygott:

— Szegény becsületes asszony — hiszen virtuóz módra tudja játszani az unalmast. Rettenetes a józansága! Mért is lakik oly hamar jól az ember a csöndes idylllel!

— Egyhangú, ugyebár?

— Ó, Ágnes, mért hogy ily gyáva voltam odahaza, Lankaföldön! Te érted dolgozni is tudtam volna s nem csak két évig — egy örökkévalóságig rabod tudnék lenni! A te kedélyed, a te véralkatod — az egyezik az enyémmel! Lásd, újra föltámadt bennem az életkedv, az öröm, a kalandvágy! Lelkem visszakapta szárnyait — és most, most érzem, hogy ilyen élettársra van szükségem, mint te vagy! A mit eddig boldogságnak hittem, az csak önámítás volt. Nem Melittában, csak bennem van a hiba!... Egy derék, hiba nélküli nő hódolatra készítetett, de ez a hódolás csak meghunyászkodás volt. Te szabadítasz ki e járomból, Ágnes! S ha bűn is a szerelmünk —

— Egymásnak szánt bennünket az ég — különben mért vezetett volna újra egymáshoz?

Daczosan vetette föl fejét a lány és karjaiba hullott Kazmérnak.

— Megváltó szerelem! Nincs más bűnünk! Ó, mi édes lesz, ó, mi mámoros — és nem riadunk vissza tőle.

Csókok özönével borította ajkát, szemét, haját. Ágnes már aléltnan csüngött az erős férfi vállán, ki meggyökerezve állt ott édes terhével.

A lány pedig halkan rebegte:

— Enyém vagy mégis! Győztem és hiába tántorított el más! Ez legyen Melitta büntetése!

— Ne emlékeztess rá! Mégis a bosszu hajtotta felém a szivedet?

— Te mondtad, hogy »megváltó szerelem« annak a neve.

— Nem bánom már a bosszút sem! Tied vagyok, mint te az enyém!

— S volna erőd, hogy elhagyd nődet, gyermekedet?

— Van erőm, hogy meghaljak érted, ha akarod!

XX.

Utolsó akkordok.

Klárika, a kinek szemei olyanok voltak, mint a vadmacskáé, s a kit soha senki szenteskedőnek nem látott, legkevésbé a »Sacré Coeur« apáczái: már félórája oly ünnepélyes, oly szende, oly áhítatos arcczal nézte Ágnest, mintha egyszeribe a zárdafőnöknő lelke költözött volna belé.

— Menyasszony vagyok. Férjhez megyek. Hozád jöttem legelőször, az én legrégibb, a legbecsületesebb barátnémhoz, hogy örvendj velem együtt. Éveken át hány lánynyal pajtáskodtunk, hányat ismertünk ki — én csak téged találtalak igaznak! Szíved sem tud semmi csalfaságról — csak szeretni tud és szenvedni — meggyőződtem, Ágnes!

És nyakába borult. És csókolta a homlokát, mely még tiszta volt és szemeit, melyek még ártatlan tűzben égtek. Aztán belenézett ezekbe a rég nem látott szemekbe, kereste a gyermekkori mosolyt bennök — és nem találta többé!

Ágnes makacsul vigyázott, nehogy bármit is eláruljon. Vidáman próbált csevegni és emlegette a vőlegény furcsaságait.

— Hát elfeledte mégis Melittát? Mert hisz azt akarta elvenni. És te szereted. igazán szereted Jenőt?

— Csak becsületes embert tudok szeretni!

Mondtam már, hogy téged is azért szeretlek — mindig is azért szerettelek...

A társalgás, mint már többször, most újra elakadt. Klárika óvatosan várt, hogy Ágnes említse Kázmért. És csak úgy vetette oda:

— Nincs hozományom — semmim sincs. Menynyivel szerencsésebb vagy te nálam! A te százezer forintoddal mily derék, vagyonos ifjut kaphatsz. Ifjut igen, a ki nem másnak a kikoszarozott vőlegénye, a mit én csöppet se bánok, de a te szememben nagy hátrány —

— Ó, kérlek —

— Aztán nem is fiatal már Jenő. Szépnek sem mondhatom, de oly művelt, oly jó, oly igaz lelkű —

— És gazdag. Most már az egész Pálhalmy-birtok az övé. Szegény Kázmér!

Csak erre várt Klárika; erre az egy névre. Merészen vágott neki:

— Szegény, most már igazán az! És szerencsétlen. Már csak Jenő segíthet rajta, a ki a Pálhalmy-nevet félti és megmenti őt.

— Mi történt? — kiáltott ijedten Ágnes.

— Oly rémült arczczal kérded, mintha legalább is a vőlegényed volna... S te még semmit se tudsz? Nos hát Kázmér mindenét elvesztette a börzén... De ennél többet is — a becsületét — ha vissza nem szerezzük —

— Ó, Istenem! — rebegte újra Ágnes.

— Lám, mintha kedved volna, hogy te mentsd meg őt... Az volna a tréfa, ha azzal hálálnád meg, a miért valamikor elámított, cserbe hagyott, hogy most rendelkezésére bocsátod a százezer forintnyi vagyonodat — na, csak úgy kölcsönkép!.. Halottam is effélét...

— Mit hallottál? Klárika! Szólj!

— Ej, képtelen mese az egész!... Örültség és gonoszság!... Ne kívánd hallani, Ágnes! Te jó, te igaz, te becsületes...

Ágnes összerezte minden szóra. De azért követelve folytatta.

— Ne kiozz! Akarom tudni! Mivel vádolnak és mivel vádolsz — te? Igen, te! Most már látom, hogy miért jöttél voltaképp. Melitta küldött, ugye? Vagy Jenő? Vagy mindketten? Elakarjátok tántorítani tőlem, a kit szeretek, a kit én szerettem előbb, a ki az enyém volt mindig, akkor is, a mikor...

— A mikor másnak esküdtél hűséget! Ágnes! Gyermekek! Édes bohó, elámitott gyermek! Hát nem érted miről van szó? Vesztedbe akarsz rohanni? Mit segíthetsz te már Kázméron? Koldussá lesztek mind a ketten... És te magad nyomorulttá, becstelenné, mert mi más vagy, ha nem vagy a hitvese! Számot vetettél ezzel?

— Mindennel!

Tompán ejtette ki e szót, és két kezével eltakarta arcát. Nem bírta el Klárika tekintetét, mely tisztán és hidegen függött rajta.

— Ágnes! Ágnes!

Atkarolta és úgy kérlelte, úgy rimánkodott neki. Eléje tárta Melitta egész szerencsétlenségét, a kis Tasziló sorsát, ha nem lesz apja és a bizonytalan jövőt, a nagyanya gyilkos bánatát — és azt, hogy neki Klárikának is oda kell állania az irgalmatlan emberek közé, a kik követ dobnak rá, az elbukottra, ó, mert senki sem kérdi: megérdemli-e vagy nem! Sem azt, hogy maga az ítélő tisztának érzi-e magát, de sujt és megkövez és kárörvend!

De Ágnes még egyszer fölemelte daczos, szép fejét:

— Követem bárhová, mert szeretem!

Klárika pedig mélyen fölfohászkodott, mintha utolsó szavaiba, melyeket mondani akar, Istentől kérne erőt és igazságot; aztán megragadta Ágnes két kezét, belefurta tekintetét abba a két démoni szembe, mely Kázmért megejtette és zokogásba fulladó hangon rebegte:

— Ágnes! Én boldogtalan Ágnesem! Hát nem rettensz vissza a szörnyü lépéstől, és hiába halt meg édes anyád szégyenében?

— Anyám! — kiáltott Ágnes és lerogyott...

— Követni akarod példáját?

— Anyámat bántod? Őt gyalázod?

— Te ne hozz gyalázatot az emlékére, melyet megtisztított a szenvedésével, a halálával!

Zokogva hajtotta le fejét Ágnes. Klárika pedig leguggolt melléje és ölébe kapta azt a gyönyörű fejet.

— És jusson eszedbe atyád szörnyü halála!... Azt akarod, hogy Kázmér is így vesszen el?... Mert a bosszu utól ér minden csábitót!...

— Ó, hallgass! hallgass!

*

Indulásra készen várt Kázmér, hogy Ágnessel végig járja azt a nagy, azt a felséges utat, mely a nagyvilág minden tájára elvisz s melynek sokféle ágazását ő már ugy ismerte, mint a saját finom-bőrü, munkától óvott tenyerén azokat a szétfutó és mégis összekerülő vonalakat, a melyekről babonás emberek számára az élet jövőjét jósolgatják

rongyos cigányasszonyok és előkelő szalondámák egyaránt.

Eléje vágott annak, hogy Jenő bármikép is szerepet legyen kénytelen vállalni, a mikor tartozásainak kielégítésére kerül a sor, s azért megirta a gondos és rendszerető Melittának. miként járjon el a bérbeadott andrástelki maradék-birtokkal és kastély-részszel, hogy semmi hitelező ne küldhesse jóféle áldásait Kázmér után. Becsülettel akar távozni, a mikor örökre távozik. És bucsuszókat intézett fiához is, a ki majd akkor olvassa el azokat, ha édes anyja megtanítja olvasni és szerencsétlen atyját jobban becsülni, mint a hogy az anyja becsüli.

Most már csak várt, más teendője igazán nem maradt; várta Ágnest, a minden kínok mosolygó, vidám megváltóját.

És jött helyébe egy levél. Csak néhány sorral irt levél. Reszkető, gyöngéd kéz irta, más szolgálatkész, gyöngéd kéz vette át tőle, és ismét más gondos kéz nyujtotta neki oda.

Ez az utolsó kéz, a Melittáé volt, ki hitvesi hűségében odasietett az indulásra kész férjhez, hogy visszaragadja kérleléssel és könnyel, a mig nem késő.

Az a levél azonban kergette Kázmért. Feltartóztatlanul lökdöste előre, csak minél messzebb innen! Más világrészbe, ha lehet: más világba! De még oda is elkísérte s mindenhol hajtotta a levélnek ez a pár szava:

— Ha kell — vidd vagyonomat! Ajándékba kaptam, ajándékul adom, hogy megmentselek; csak bocsáss meg, ha botorul azt hittem, hogy szerelmem erősebb, mint a becsületem!

És ragadták újra a kalandok és megindult újra a legenda... Ujságok és levelek sűrűn hozták

Pálhalmy Kázmér viselt dolgainak színes ecseteléseit. Majd a hajótöröttek élve maradt tagjai közt szerepelt, majd exotikus fölkelők seregében tüntette ki magát; fölcsapott északsarki utazónak; majd ültetvényesnek ment gyilkos brazíliai vidékre. Csak asszonyról, lányról nem szól többé a nóta.

De ki tudja: mi igaz mindebből? Hát ha már életben sincs? És holta után is bolyong, mint az örök kalandozásra ítélt lélek. Mert hát így akarják szenzációt kedvelő embertársaink. Mit bánják ők azt, hogy egy-egy hír a bizonytalanság mily poklát kelti föl a bánatos hitvesben!

A lankaföldi kérlelhetetlen apa valamikor megjósolta Melittának, hogy elárulva, megalázva, elhagyatva fog visszatérni a családi tűzhelyhez! Megjósolta neki, hogy a kiben most bízik, abban fog életében oly irgalmatlanul csalódní.

És Melitta rég visszatért. Már évek óta ott ül az ősi kastélyban. Többé nem várja, hogy valaha újból kiragadják onnan, mint a mikor az öreg Miklós lovász oly szívdobogva jelentette a zárt ajtó előtt:

— Vendég érkezett.

S másnap, mint egy fél-isten jött, látott és győzött — ő, a várva-várt, a daliás, a hódító, a kit oly végtelenül szeretett. Ó, mily szép, mily lázasan édes napok voltak azok! Hová tűnt a verőfényük? Hová ő maga, az imádott? Tán rég kihült az az édes csókos ajk és lecsukódtak a büszke szemek — hol? Ó, irgalmas Isten, hol? Merre a nagyvilágban?

— Ott se lehetünk nála, sem a sirjánál, én édes fiam! Azt sem tudjuk gyászoljuk-e? Már csak akkor leszek én nyugodt, ha látom, hogy szeren-

csésebb embert nevelhetek belőled, mint volt ő, a kinek életedet köszönöd.

S valahányszor az est-harang szól: megrezzen Melitta, mintha a lélekharang hangjai jönnének messziről — tán az Oczeántulról.

S ki tudja, tán épen most állapítja meg hitelesen valamelyik magyarul nem tudó konzulunk, hogy csakugyan Pálhalmy Kázmér ez az idegen halott, kiről méltán mondhatták még a legutolsó időben is:

— Oly bőkezű és szeretetreméltó magyar gavallér volt, hogy egymaga rokonszenvet tudott kelteni az egész Magyarország iránt.

És ez volt a nagy Pálhalmy fiának egyetlen hivatása ezen a tarka földi pályán.

(Vége.)

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

